

İDARİ YARGIDA İŞ YÜKÜNÜN AZALTIKMASI AMACIYLA BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI TASLAĞI

MADDE 1- 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun 1 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Amaç ve kapsam:

Madde 1 – 1. Bu Kanun, idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenler.

2. İdari yargı ilk derece mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleridir.

3. İdari yargı ikinci derece mahkemeleri, bölge idare mahkemeleridir.”

MADDE 2- 2576 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“1. Bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde tutularak belirlenen illerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.”

“3. Bu mahkemelerin kaldırılmasına, yargı çevresinin belirlenmesine ve değiştirilmesine Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.”

MADDE 3- 2576 sayılı Kanunun 3/B maddesinin birinci fıkrasının başına “1.” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“2. Bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda, adalet komisyonu ve dairedeki görevler hariç olmak üzere en kıdemli daire başkanı başkana vekalet eder.”

MADDE 4- 2576 sayılı Kanunun 3/C maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve fıkra numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

“a) Daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak.”

“5. Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla, bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilgili dairesince belirlenir.”

MADDE 5- 2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 7 – 1. Aşağıda sayılan davalar görevlendirilecek tek hâkim tarafından karara bağlanır:

a) Konusu ellibin Türk Lirasını aşmayan iptal ve tam yargı davaları.

b) İlk, orta ve yüksek öğrenim öğrencilerinin ilişik kesme sonucunu doğuranlar hariç olmak üzere disiplin cezaları ile sınıf geçme, not tespiti, yurt, kredi, burs ve kayıt işlemlerine karşı açılan davalar.

c) Kamu görevlilerinin çalışma süreleri, sosyal hak ve yardımları ile yolluk, lojman ve izin işlemlerine karşı açılan davalar.

d) Kamu görevlilerine uyarma, kınama, ihtar ve tevbih cezası verilmesine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

e) Hâkim ve savcılar, öğretim üyeleri ve müşterek kararnameyle atanalar hariç olmak üzere kamu görevlilerinin her türlü ödöl, sicil, performans ve başarı değerlendirmelerine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

f) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üyeleri hakkında verdikleri mesleki faaliyeti geçici veya sürekli olarak sona erdirmeyen her türlü disiplin işlemlerine karşı açılan davalar.

g) Kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal yardım kapsamında yapmış oldukları işlemlere karşı açılan davalar.

h) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

ı) 4/12/1984 tarihli ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

2. 6 ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklardan kaynaklanan toplam değeri ellibin Türk Lirasını aşmayan davalar, vergi mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümlenir.”

MADDE 6- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 1 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Amaç, kapsam ve nitelik:

Madde 1 – 1. Bu Kanunun amacı, Danıştay, idari yargı ikinci derece mahkemesi olan bölge idare mahkemeleri ile idari yargı ilk derece mahkemesi olan idare ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak usul kuralları ile bu sürece katılanların hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenlemektir.

2. Danıştay, idari yargı ikinci derece mahkemeleri ile idari yargı ilk derece mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.”

MADDE 7- 2577 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine “menfaatleri” ibaresinden sonra gelmek üzere “doğrudan” ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrasında yer alan “mahkemeler;” ibaresi “yargı mercileri hiçbir surette” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 2577 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 6 – 1. 4 üncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin derhal kayıtları yapılarak kayıt, tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılara kayıt, tarih ve sayısını gösteren bir alındı belgesi verilir.”

MADDE 9- 2577 sayılı Kanuna 6 ncı maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Yargılama giderleri:

Madde 6/A – 1. Yargı harçları ve posta giderleri dava açılırken davacı tarafından ödenir.

2. Herhangi bir sebeple yargı harçları ve posta gideri yatırılmadan veya eksik yatırılarak dava açılmış olması ya da davanın devamı sırasında bunların yeterli olmadığının anlaşılması halinde, onbeş gün içinde bu giderlerin yatırılması veya tamamlanması hususu

daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından davacıya tebliğ olunur. Bu süre içinde istenilen miktar eksiksiz olarak yatırılmaz veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve ilgililere tebliğ olunur. Tebligata ilişkin giderler, ihtiyaç duyulması halinde genel bütçeden karşılanır.

3. İdari yargı mercilerince yapılacak her türlü incelemeye ilişkin giderler davacıdan istenir. Bu giderlerin, idari yargı mercilerince belirlenecek süre içinde davacı tarafından yatırılmaması halinde, dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verilir.

4. Posta gideri avansından artan miktar, kararın kesinleşmesini müteakip, ilgililerin talebi üzerine mahkemesince iade edilir.”

MADDE 10- 2577 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 11- 2577 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“2. Tatil günleri süreler dâhildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tam veya yarım tatil gününe ya da yetkili makamlarca verilen ve ülke çapında uygulanan idari izinlere rastlarsa, süre tatil veya idari izin gününü izleyen mesai gününün bitimine kadar uzar.

3. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itiraz için öngörülen süreler dışında, dava açma süreleri ile bu Kanunda yazılı diğer sürelerin bitmesi adli tatile rastlarsa, bu süreler adli tatilin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

4. Süre; hafta, ay veya yıl olarak belirlenmiş ise tebliğ, yayım veya ilan yapıldığı güne son hafta, ay veya yıl içindeki karşılık gelen günün mesai saati sonunda biter. Sürenin bittiği ayda tebliğ, yayım veya ilan yapıldığı güne karşılık gelen bir gün yoksa, süre bu ayın son günü mesai saati sonunda biter.”

MADDE 12- 2577 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “halde,” ibaresinden sonra “idari dava açma süresi içinde,” ibaresi ile birinci cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“13 üncü maddenin üçüncü fıkrası hükmü saklıdır.”

MADDE 13- 2577 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İdari makamlara başvuru:

Madde 10 – 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. İdari makamlar başvuru hakkında altmış gün içinde cevap verirler. Bu süre içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, dava açabilirler.

3. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabilir.

4. Üçüncü fıkra uyarınca idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaması halinde, dava açma süresi geçtikten sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden başlar.

5. Üçüncü fıkra uyarınca idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaz ve idarece yeni bir cevap da verilmez ise; ilgili, idareye bu madde hükümleri uyarınca yeniden başvuruda bulunabilir.”

MADDE 14- 2577 sayılı Kanunun 11 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 11 – 1. Özel kanunlarda ayrı bir idari başvuru yolu öngörülme hallerde, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir.

2. İdare, hukuk biriminin görüşünü almak suretiyle en geç altmış gün içinde gerekçeli olarak cevap vermek zorundadır. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi içinde dava açılabilir.”

MADDE 15- 2577 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının başına “1.” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“2. 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idareler aleyhine açılan iptal davalarının karara bağlanması üzerine, açılacak tam yargı davasından önce bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca sulh yoluna başvurulması zorunludur. Sulh başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.”

MADDE 16- 2577 sayılı Kanunun 13 üncü maddesine birinci fıkradan sonra aşağıdaki fıkra eklenmiş ve mevcut ikinci fıkrada yer alan “mercilerine” ibaresinden sonra gelmek üzere “süresi içinde” ibaresi eklenmiş, aynı fıkrada yer alan “davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz.” ibaresi “davalarda da, yukarıdaki fıkralardaki usul uygulanır.” şeklinde değiştirilmiş ve son fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“2. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idarelerin eylemleri nedeniyle dava açılmadan önce bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca sulh yoluna başvurulması zorunludur. Sulh başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.”

MADDE 17- 2577 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilerek mevcut dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde ve mevcut beşinci fıkrasında yer alan “1 inci” ibaresi “Birinci” şeklinde değiştirilmiştir.

“1. Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin üçüncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin üçüncü fıkrasının;

a) (a) bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idari yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,

b) (c), (d) ve (e) bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

c) (f) bendine göre, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,

d) (g) bendinde yazılı halde yedi gün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise yedi gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) (b) bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,
Karar verilir.”

“2. Yanlış bir idari mercie başvurularak açılan tam yargı davalarında dilekçenin görevli idare merciine tevdiine karar verilir.”

“4. İlk inceleme üzerine verilen; bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, (c) bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve (d) bendindeki dilekçe ret kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamaz.”

MADDE 18- 2577 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 16 – 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma ve ekleri davacıya tebliğ edilir.

2. Davalı, dava dilekçesine karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilir. Bu süre, haklı sebeplerin bulunması halinde, talep üzerine otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez. Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, ilgili idari yargı merciine gönderilir. İdare savunma vermese dahi işlem dosyasını belirtilen süre içinde göndermek zorundadır.

3. Savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edildiği tarihte dosya tekemmül eder.

4. Davalının savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

5. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. Ancak tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe onbeş gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.

6. Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi taraflara tebliğ edilir. Duruşmalı işlerde bu tebligat en geç duruşma davetiyesi ile birlikte yapılır. Taraflar, tebliğden itibaren onbeş gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebilirler.”

MADDE 19- 2577 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve tam yargı davalarında taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır. Ancak tek hâkimle çözümlenecek davalarda hâkim tarafların duruşma yapılması istemiyle bağlı değildir.”

“3. Taraflarca, dava dosyasının tekemmül ettiği tarihe kadar duruşma talebinde bulunulabilir.”

MADDE 20- 2577 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrasının başına “İlk derece mahkemesi sıfatıyla” ibaresi eklenmiş ve aynı fıkradaki “yazılı” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“6. Duruşma sırasında fotoğraf çekilemez ve hiçbir şekilde ses ve görüntü kaydı yapılamaz. Ancak, dava dosyasında saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde mahkemece çekim yapılabilir ve kayıt alınabilir. Bu şekilde yapılan çekim ve kayıtlar ile kişilik haklarını ilgilendiren konuları içeren dava dosyası içerisindeki her türlü belge ve tutanak, mahkemenin ve ilgili kişilerin açık izni olmadıkça hiçbir yerde yayımlanamaz. Talep edilmesi halinde tutanak veya sesli ve görüntülü kaydın yazılı dökümleri taraflara verilir. Kayıt ve yayın yasağına aykırı davranan kişi duruşma salonundan çıkarılır ve Cumhuriyet başsavcılığına ihbarda bulunulur.

7. Duruşma sırasında, uyuşmazlığın aydınlatılmasında faydalı olacağı düşünülen ve hazır bulunan uzman kişilerin dinlenilmesine, taraflardan birinin talebi üzerine karar verilebilir.”

MADDE 21- 2577 sayılı Kanunun 20 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“7. İdari yargı mercilerince inceleme sırasında başka bir yerdeki idari yargı mercileri istinabe edilebilir.”

MADDE 22- 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinin; birinci fıkrasının (c) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenerek diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiş, ikinci fıkrasının (a) bendinde bulunan “otuz” ibaresi “onbeş” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkranın (f) bendinin birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, (h) bendinde bulunan “üç gün içinde” ibaresi “ivedilikle” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“d) Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan merkezî ve ortak sınavlar, yerleştirme işlemleri hariç olmak üzere bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları.”

“Karar en geç onbeş gün içinde yazılır ve tebliğe çıkarılır.”

“3. Bu maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen davalarda verilen yürütmenin durdurulması ve iptal kararları, söz konusu sınava katılan kişilerin lehine sonuç doğuracak şekilde uygulanır.”

MADDE 23- 2577 sayılı Kanunun 20/B maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Grup dava:

Madde 20/B – 1. Aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olan ve idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar, grup dava olarak kabul edilebilir ve bunlar hakkında aşağıda belirtilen yargılama usulü uygulanır.

2. Mahkemece, grup davalardan biri öncelikle karara bağlanır. İlgili yargı merciinin davanın grup dava olduğuna ilişkin kararı ile uyuşmazlığın esası hakkında verdiği karar, temyiz veya istinaf talebi üzerine dosya ile birlikte Danıştay ilgili dava daireleri kuruluna gönderilir. Aynı kapsamdaki diğer davaların karara bağlanması için Danıştayın vereceği karar beklenir.

3. Danıştayın ilgili dava daireleri kurulu bu nitelikteki davanın grup dava olup olmadığını inceler. Grup dava olmadığına karar verilen dosya, ilgili temyiz veya istinaf merciine, kararın bir örneği de mahkemesine gönderilir. Davanın grup dava olduğunun kabulü

halinde ise, işin esası hakkında üç ay içinde kesin olarak karar verilir. Bu karara esas toplantıya, uyuşmazlık konusunda görevli dava dairesinin başkanı ve iki üyesinin katılması zorunludur.

4. Danıştay, grup dava kapsamındaki başvurular ile bu başvurular hakkında verdiği kararları elektronik ortamda yayımlar.

5. Mahkemeler, grup davaları Danıştay kararı doğrultusunda sonuçlandırır. Grup davalar nedeniyle ilgili dava daireleri kurulu tarafından verilen karara uygun olarak grup dava kararını veren ilgili yargı mercii veya diğer yargı mercilerince verilen kararlar aleyhine kanun yollarına başvurulamaz. Ancak karara bağlanan davanın grup dava kapsamında olmadığına ya da grup davaya uygun karar verilmediğine ilişkin iddialarla temyiz veya istinaf yoluna başvurulabilir. Grup davanın esasına ilişkin olmayan istinaf ve temyiz nedenleri saklıdır.”

MADDE 24- 2577 sayılı Kanununun 21 inci maddesindeki “dilekçeler ve savunmalarla” ibaresi “dilekçe ve savunmayla” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 25- 2577 sayılı Kanununun 22 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“3. Verildiği tarihten itibaren; usule ilişkin kararlar onbeş gün, esasa ilişkin kararlar ise otuz gün içinde yazılır ve imzalanır.”

MADDE 26- 2577 sayılı Kanununun 26 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 26 – 1. Dava esnasında ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmamasına ilgili mahkemece karar verilir. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurması veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesi halinde dosya esas defterine kaydedilerek yeniden işleme konulur. Bu bir yıllık süre içinde davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmaması veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilememesi halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

2. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, ilgili merci tarafından davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesine kadar kanun yolu başvurusuna ilişkin dosya işlemde kaldırılır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde başvuru yapılmaz veya takip yenilenmezse, dosyanın tekemmülü aranmaksızın karar kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir. Bir yıllık süreden sonra yapılan başvurular dikkate alınmaz.

3. Yalnız öleni veya sona eren tüzel kişiliği ilgilendiren davalarda, dosyanın bulunduğu merci tarafından davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Bu durumun kanun yolu aşamasında meydana gelmesi halinde ise ilgili merci tarafından karar kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir.

4. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin, dava veya kanun yolu aşamalarında verilen nihai kararın tebliği esnasında tespiti halinde, nihai karar sadece diğer tarafa tebliğ edilir.

5. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması ve adres kayıt sisteminde de kaydının bulunmaması veya tüzel kişiler bakımından resmi kayıtlarda adresinin bulunmaması

halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırıılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

6. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.”

MADDE 27- 2577 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin başlığı “Yürütmenin durdurulması kararı.” şeklinde, dördüncü fıkrasındaki “3 üncü” ibaresi ise “beşinci” şeklinde değiştirilmiş ve maddenin beş ilâ onuncu fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 28- 2577 sayılı Kanuna 27 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

“Yürütmenin durdurulmasında usul işlemleri:

Madde 27/A – 1. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

2. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.

3. Yürütmenin durdurulması istemi hakkında onbeş gün içinde karar verilir ve aynı süre içinde yazılır ve imzalanır.

4. Aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz.”

“İtiraz:

Madde 27/B – 1. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar;

a) Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına,

b) Bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine,

c) İdare ve vergi mahkemeleri ile tek hâkim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine,

kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir.

2. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verir. Dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verilememesi halinde itiraza konu karar kaldırılarak, eksiklikler tamamlandıktan sonra yeni bir karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.”

MADDE 29- 2577 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrasında yer alan “Usulü” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddi, zabıt kâtibinin yasaklılığı ve reddi, ehliyet, tarafların vekilleri, davanın ihbarı, kabul, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin (UYAP) kullanılması, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma düzenini bozanlara karşı yapılacak işlemlerde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır. Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hâkim tarafından re'sen yapılır.”

MADDE 30- 2577 sayılı Kanuna 31 inci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

“Davaya müdahale:

Madde 31/A – 1. Kendilerine dava ihbar edilen kişiler ile görülmekte olan davada verilecek kararlardan hak veya menfaati etkilenecek üçüncü kişiler;

a) İlk derece ya da istinaf aşamasında,

b) İvedi yargılama usulüne tabi davalarda ilk derece ya da temyiz aşamasında,

Taraflardan birinin yanında davaya müdahale isteminde bulunabilirler.

2. Müdahale isteminde bulunan üçüncü kişi, yanında katılmak istediği tarafı, müdahale sebebini ve bunun dayanaklarını belirten bir dilekçe ile mahkemeye başvurur.

3. Müdahale istemine ilişkin dilekçeler, taraflara ivedilikle tebliğ edilir. Taraflar yedi gün içinde müdahale istemine ilişkin görüşlerini bildirebilirler. Mahkeme bu sürenin geçmesinden sonra, müdahale istemi hakkında karar verir.

4. Müdahale isteminde bulunulması, yürütmenin durdurulması isteminin incelenmesi ile usule ilişkin diğer işlemlerin yapılmasını durdurmaz ve yargılama bu sebeple ertelenemez.

5. Müdahale isteminin kabulü halinde, müdahil, davayı bulunduğu aşamadan itibaren takip edebilir ve bu aşamadan sonraki işlemler müdahile de tebliğ edilir.

6. Davaya müdahale, müdahile taraf niteliği kazandırmaz; müdahil, davaya katıldığı taraf yanında ve sadece ona yardımcı olmak üzere işlemler yapabilir.

7. Yargılamada sadece taraflar hakkında karar verilir.”

“Feragat:

Madde 31/B – 1. Davacı, davanın her aşamasında dava konusu isteminden, şarta bağlı olmaksızın, kısmen veya tamamen feragat edebilir.

2. Feragat karşı tarafın veya mahkemenin kabulüne bağlı değildir.

3. Davadan feragat halinde dosyanın bulunduğu merci, davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir. Kanun yoluna başvurulmuş davalardan feragat edilmesi halinde, kanun yolu incelemesi yapan merci kanun yoluna konu kararı kaldırarak feragat hakkında karar verilmek üzere dosyayı ilgili yargı merciine gönderir. Kanun yoluna başvurulmadan önce davadan feragat edilmesi halinde ise dosyanın bulunduğu merci dava hakkında vermiş olduğu kararı kaldırarak davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir.

4. Feragat kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur.

5. Feragat beyanı, davacı veya bu konuda vekâletnamesinde kendisine özel yetki verilen avukat tarafından 4 üncü maddede yazılı mercilere verilecek dilekçeyle yapılır.

6. Yargılama giderleri feragat edene yüklenir.”

MADDE 31- 2577 sayılı Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “atanması ve nakilleri ile ilgili” ibaresi “atanma, nakil, görevlendirilme ve geçici görevlendirilmelerine ilişkin” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasına “görevlilerinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “atanma ve nakil talepleri,” ibaresi ve aynı fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasına “sicil,” ibaresinden sonra gelmek üzere “performans,” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kamu görevine son verilmemekle birlikte, kamu görevlilerinin yürütmekte olduğu diğer görevlerin sona erdirilmesiyle ilgili davalarda yetkili mahkeme, bu görevin yapıldığı yer idare mahkemesidir.”

“5. Kamu görevinden emekli olanlarla ilgili sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme, ilgilinin yerleşim yerinin bulunduğu yer idare mahkemesidir.”

MADDE 32- 2577 sayılı Kanuna 33 üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri ile ilgili davalarda yetki:

Madde 33/A – Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında tesis ettiği işlemler ile vesayet makamlarının bu konulardaki kararları hakkında açılacak davalarda yetkili mahkeme, işlem tarihinde ilgili meslek mensubunun kayıtlı olarak mesleki faaliyetini yürüttüğü yer idare mahkemesidir.”

MADDE 33- 2577 sayılı Kanununun 34 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat, iskan, izin ve lisans gibi taşınmazlara veya taşınmazlar üzerindeki her türlü hak ve faaliyetlere ilişkin işlemlere ya da kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme, taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.”

MADDE 34- 2577 sayılı Kanununun 36 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 36 – Tam yargı davalarında yetkili mahkeme;

- a) İdari sözleşmelerde, idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yer,
  - b) İdari işlemlerde, zararı doğuran idari işlemle ilgili uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili yer,
  - c) Bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğan zararlarda ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
  - d) Diğer hallerde davacının yerleşim yeri,
- İdari mahkemesidir.”

MADDE 35- 2577 sayılı Kanununun 38 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddenin dört ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“3. Bağlantılı davalarda bağlantı talebi incelenmek ve karara bağlanmak üzere dava dosyası;

- a) Bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde, Danıştaya,
  - b) Bağlantılı davalar, değişik bölge idare mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde Danıştaya,
  - c) Bağlantılı davalar, aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde o yer bölge idare mahkemesine,
- Gönderilir.”

MADDE 36- 2577 sayılı Kanununun 39 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bağlantı talebinin incelenmesi:

Madde 39 – 1. Mahkemelerin bağlantı konusundaki talepleri, ilgili yargı mercii tarafından öncelikle ve ivedilikle incelenir ve karara bağlanır.

2. Bağlantının bulunduğu karar verilmesi halinde:

a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Diğer hallerde, Danıştay veya yetkili bölge idare mahkemesi, bağlantılı davaları çözümlenmekle yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve gereğinin yapılması amacıyla dosyaları mahkemelerine gönderir.”

MADDE 37- 2577 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 38- 2577 sayılı Kanuna 42 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Davaların birleştirilmesi:

Madde 42/A – 1. İdari yargı mercileri, taraflardan birinin istemi üzerine veya re’sen, aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan ve tarafları aynı olan birden fazla davanın birleştirilmesine karar verebilirler.”

MADDE 39- 2577 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “aksine hüküm bulunsa” ibaresi “farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa” ve “otuz” ibaresi “onbeş”; dördüncü fıkrasında yer alan “ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi” ibaresi “gereken hallerde başka bir bölge idare mahkemesi veya ilk derece mahkemesi” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 40- 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “otuz” ibaresi “onbeş” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkranın (d) bendinde yer alan “veya otuz gün yahut daha uzun süreyle” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 41- 2577 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “onbeş” ibaresi “yedi” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 42- 2577 sayılı Kanunun 52 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “teminat karşılığında” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve maddenin iki ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 43- 2577 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıda şekilde değiştirilmiştir.

“3. Yargılamanın yenilenmesi süresi; (1) numaralı fıkranın (h) bendinde yazılı sebep için on yıl; (a) bendi için yeni belgenin elde edildiği, (b), (c) ve (d) bentleri için mahkeme kararının kesinleştiği, (e) bendi için hilenin farkına varıldığı, (f) ve (g) bentleri için kararın davalıya veya vekil ya da temsilciye tebliğ edildiği, (ı) bendi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde yenileme talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıldır.”

MADDE 44- 2577 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Danıştayda çekilme ve ret:

Madde 56 – 1. Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve üyelerinin çekilme veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak bu husus incelenir, çekilme veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Dairelerin başkan ve üyelerinin topluca reddi istemi dinlenilmez. Çekilen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar. Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca çekilme veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da karar verilir.

3. İdari Dava Daireleri Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekilmesi veya reddi halinde noksan üyelikler diğer dava dairelerinden tamamlanır.

4. İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve çekilmez.

5. Danıştay tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek çekilebilecekleri gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekilme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

6. Çekilme ve redde ilişkin ilgili merci tarafından verilen kararlara karşı ancak nihai kararlar birlikte kanun yoluna başvurulabilir.”

MADDE 45- 2577 sayılı Kanunun 57 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Mahkemelerde çekilme ve ret:

1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin çekilmesi veya reddi istemi, çekilen veya reddedilen hâkimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir.

2. Bölge idare mahkemesi daire başkanı ve üyeleri ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin çekilmesi veya reddi istemi, çekilen veya reddedilen başkan ve üyelerin katılmadığı görevli olduğu daire veya mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemesi daireleri ve mahkemelerin başkan ve üyelerinin topluca reddi istemi dinlenilmez.

3. İdare ve vergi mahkemelerinde başkan veya üyelerin çekilmesi veya reddi sebebiyle mahkemenin toplanamaması halinde çekilme veya ret istemi bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince incelenir.

4. Bölge idare mahkemeleri daire başkanı veya üyelerinin çekilmesi veya reddi sebebiyle dairenin toplanamaması halinde çekilme veya ret istemi, takip eden dairece incelenir.

5. Üçüncü ve dördüncü fıkralar uyarınca incelemeyi yapan merci tarafından çekilme veya ret istemi yerinde görülürse, işin esası hakkında karar verecek merci de belirlenir.

6. Hâkimin çekilmesi veya reddine ilişkin ilgili merci tarafından verilen kararlara karşı ancak nihai kararlar birlikte kanun yoluna başvurulabilir.”

MADDE 46- 2577 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. Açılacak idari davalarda ileri sürülecek delillerin tespiti, Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki hükümler uyarınca hukuk mahkemelerinden istenebilir. Dava açıldıktan sonra ise delillerin tespiti ancak davaya bakan mahkemeden istenir.”

MADDE 47- 2577 sayılı Kanunun 61 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adli tatil:

Madde 61 – 1. Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde adli tatil her yıl yirmi temmuzda başlar, otuz bir ağustosta sona erer. Yeni adli yıl bir eylülde başlar.

2.Yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve bir idari yargı mahkemesi bulunan yerlerdeki idare ve vergi mahkemeleri adli tatilden yararlanamazlar. Bu mahkemeler, 62 nci maddedeki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam ederler.

3. Adli tatilde; bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, birden fazla idari yargı mahkemesi olan idari yargı merkezlerinde idare veya vergi mahkemeleri başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeteri kadar hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Bölge idare mahkemeleri için ise, bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, tüm daire başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeterli sayıda nöbetçi daire kurulur.

4. Adli tatilden yararlanamayanlar ve nöbetçi kalanların yıllık izin hakları saklıdır.”

MADDE 48- 2577 sayılı Kanunun 62 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 62 – Nöbetçi mahkeme adli tatil süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

a) 15 inci madde uyarınca verilecek kararlar.

b) Yürütmenin durdurulması istemleri ve bu istemler hakkında verilen kararlara yapılan itirazlar ile yürütmenin durdurulması istemli dosyalar hakkında yapılacak usul işlemleri.

c) Delillerin tespitine ait işler.

d) İvedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul işlemleri.”

MADDE 49- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı “Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname”nin adı “Kamu İdarelerinde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname” şeklinde ve Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 1 – (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine, bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına ve idarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

(2) Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümleri; 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda tanımlanan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve il özel idareleri hakkında uygulanır.”

MADDE 50- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentleri aşağıdaki şekilde, (d) bendinde yer alan “ Bakanını,” ibaresi “Bakanını ve il özel idareleri için İçişleri Bakanını,” şeklinde ve (e) bendinde yer alan “müsteşarı ve kamu idarelerinde en üst yöneticiyi,” ibaresi “müsteşarı, il özel idarelerinde valiyi, diğer kamu idarelerinde ise en üst yöneticiyi,” şeklinde değiştirilmiştir.

“c) Komisyon: Adli ve idari uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümünde görev alan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunu,

ç) İdare: 5018 sayılı Kanunda tanımlanan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerini, sosyal güvenlik kurumlarını ve il özel idarelerini,”

MADDE 51- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“ç) İdarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna ve icra takibine başvurulmadan sulh yoluyla çözülmesi,

d) Maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati elde edilemeyeceğinin açıkça anlaşılması halinde veya istinaf ve temyiz mercilerinin istikrar kazanmış içtihatlarının bulunması durumunda; dava açılmaması, icra takibinde bulunulmaması veya kanun yollarına başvurulmaması,”

MADDE 52- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesine dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve fıkra numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(5) Taşra teşkilatının muhakemat hizmetlerine ilişkin iş ve işlemleri, hukuk birimlerinin merkez teşkilatı tarafından denetlenir ve kontrol edilir.”

MADDE 53- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve fıkra numaraları buna göre teselsül ettirilmiş, mevcut üçüncü fıkrasında yer alan “Birinci ve ikinci fıkraya” ibaresi “Yukarıdaki fıkralara” şeklinde değiştirilmiştir.

“(1) İdareler, muhakemat hizmetleri ihtiyaçlarını hukuk birimlerinde istihdam edecekleri hukuk müşavirleri ve avukatlardan karşılarlar.

(2) Bakanlıklar ve bunların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşları muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere öncelikle birbirlerinden hizmet talebinde bulunurlar.

(3) İdareler, ihtiyaç duydukları muhakemat ihtiyaçlarını birinci ve ikinci fıkralara göre temin edemedikleri takdirde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlayabilirler.”

MADDE 54- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “birinci ve ikinci” ibaresi “birinci, ikinci ve üçüncü” şeklinde değiştirilmiş, maddeye dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“Temsil yetkisi, dava ve icra işlerine ilişkin olarak idarelerle doğrudan yazışma yetkisini de kapsar.”

“(5) Bakanlıkların taşra birimlerinin iş ve işlemleri ile ilgili olup, valilikler ve kaymakamlıkların taraf olduğu davaların ve icra dosyalarının takibi ilgili bakanlığın taşra birimi tarafından yapılır.”

MADDE 55- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “bakanlığın” ibaresi “idarenin” ve (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu Kararları ve” ibaresi “Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulanlar

dışında kalan düzenleyici işlemlerle ilgili açılan davalar, düzenleyici işlemi yürüten idare tarafından takip edilir. Bakanlar Kurulu kararları ve Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 56- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesinin birinci fıkrasına “bulunmadığı” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya konuyla ilgili istinaf ve temyiz mercilerinin istikrar kazanmış içtihatlarının bulunduğu” ibaresi ve “üst yöneticinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “yazılı” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 57- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 8 inci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonu

MADDE 8/A – (1) İdareler bünyesinde;

a) Üst yönetici tarafından belirlenen üst yönetici yardımcısı, Milli Savunma Bakanlığında üst yönetici tarafından belirlenen müsteşar yardımcısından,
b) Hukuk birimi amiri veya belirleyeceği bir hukuk müşavirinden,
c) Üst yönetici tarafından belirlenen iki asıl ve iki yedek üyeden,
oluşan ve sürekli görev yapan hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonu kurulur. Komisyonun gündemindeki hukuki uyumsuzlukla ilgili birimin amiri, komisyon üyesi olarak toplantıya katılır. Üst yönetici yardımcısı komisyonun başkanıdır.

(2) Komisyon, üyelerin tamamının katılımıyla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır.

(3) Komisyon başkanının ve komisyon üyesi olan birim amirlerinden birinin görevi başında bulunmaması durumunda, kendisine vekalet eden kişi; asil üyenin bulunmaması durumunda ise yedek üye komisyon toplantılarına katılır.

(4) Komisyon, sulh konusunda müzakere yapmak amacıyla sulh başvurusunda bulunan veya sulhe davet ettiği kişileri re’sen veya talepleri üzerine toplantılara çağırabilir.

(5) Komisyon; ihtiyaç duyması halinde, her türlü inceleme ve araştırma yapabileceği gibi uzman görüşüne de başvurabilir, uyumsuzlukla ilgisi bulunan kişileri dinleyebilir, belirlenen süre içinde lüzum görülen evrakın gönderilmesini ve her türlü bilginin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilir. Bu husustaki istemlerin, belirlenen süre içinde yerine getirilmesi zorunludur.

(6) Uzman olarak görevlendirilenlere her inceleme ve araştırma konusu için yönetmelikte belirlenen miktarda ödeme yapılır. Bu ödemeler, idarelerin bütçesinden karşılanır.

(7) Üst yönetici ve komisyon üyeleri, bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki görevleri uyarınca aldıkları kararlar ve yaptıkları işlemler nedeniyle, görevinin gereklerine açıkça aykırı davranışlarının mahkeme kararıyla tespit edilmesi dışında, mali ve idari yönden sorumlu tutulamazlar.

(8) Komisyonda görevli üyelere aylık dört toplantıyı geçmemek üzere her toplantı için (4.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan kat sayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.”

MADDE 58- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 9 – (1) İdareler, adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce karşı tarafı sulhe davet etmek zorundadır. İdarelere karşı dava açacak veya icra takibinde bulunacak gerçek ve tüzel kişiler de idareye sulh başvurusunda bulunmak zorundadır. Sulh usulü uygulanmadan doğrudan açılan davalar usulden reddedilir.

(2) İdareler, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlık hakkında adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce sulh yoluna başvurmak zorundadır. İdarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışırlar. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülür.

(3) Sulhe davet; idarenin, ilgili gerçek veya tüzel kişiye uyuşmazlığın konusu, sebebi ve varsa miktarı ile sulh olma hakkı bulunduğunu bildirmesidir.

(4) İşin mahiyeti gereği sulh usulünün uygulanma imkanı bulunmayan hallerde doğrudan dava ve icra yoluna başvurulur.

(5) Dava konusu edilmiş veya icraya intikal etmiş uyuşmazlıklarda da taraflarca sulh teklifinde bulunulabilir.

(6) 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamı dışında kalan tüm taksit tekliflerinin değerlendirilmesi de bu madde kapsamında yapılır.

(7) Sulhe davette karşı tarafa otuz gün süre verilir. Bu süre içinde idareye herhangi bir cevap verilmemesi halinde davet reddedilmiş sayılır.

(8) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ilgiliye usulüne uygun olarak başvuruda bulunması için onbeş gün süre verilir. Bu süre içinde de usulüne uygun başvuruda bulunulmadığı takdirde sulh usulüne başvurulmamış sayılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan başvuru ile sulhe davet dosyası, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları birlikte ortak bir komisyon olarak çalışırlar.

(9) Komisyon, sulh işlemlerini, başvuruda bulunulmasından veya sulhe davetin kabul edilmesinden itibaren altmış gün içinde sonuçlandırmak zorundadır. Ancak sulh süreci başlamış ve devam eden işlerde tarafların muvafakatiyle bu süre otuz gün daha uzatılabilir. Sulh işlemleri, bu süreler içinde sonuçlandırılmamışsa sulh gerçekleşmemiş sayılır.

(10) Özel kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümler saklıdır.”

MADDE 59- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde, dördüncü fıkrasında yer alan “halinde üzerinde anlaşılan hususlar” ibaresi “ile sonuçlanan uyuşmazlık” şeklinde değiştirilmiş, maddeye dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve mevcut beşinci fıkra buna göre teselsül ettirilerek aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sulh anlaşması; anlaşma tutanağında belirtilen tutar kadar bir hakkın tanınmasını, menfaatin terkinini, alacağın taksitlendirilmesini, bir şeyin verilmesini, yapılması ya da yapılmamasını veya sözleşme değişikliklerini kapsar.”

“(5) Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması hallerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.”

“(6) Sulhe davet yazısının tebliğ edildiği veya sulh başvurusunun yapıldığı tarihte uyuşmazlık konusu hak ve alacağın tabi olduğu kanuni süreler durur. Sulh davetinin veya başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren kanuni süreler yeniden işlemeye başlar. Mücbir sebep halinde genel hükümlere göre işlem yapılır.”

MADDE 60- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “hukuk birimlerinin” ibaresi “komisyonun” şeklinde, ikinci fıkrasının (a)

bendinde yer alan “hukuk biriminin görüşü alınarak, ilgili harcama yetkilisinin” ibaresi “komisyonun” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “takipleri ile” ibaresi “takiplerinin devamından ve bunlara ilişkin verilen kararlara karşı kanun yollarına ve” şeklinde, dördüncü fıkrasında yer alan “dosyasını takip eden idarenin tabi olduğu usulde yapılır.” ibaresi “dosyasına konu uyuşmazlığı doğuran işlemle ilgili idare tarafından yapılır.” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(5) Bu maddeye göre onaya sunulacak sulh anlaşmaları taraflar arasında taslak halinde hazırlanarak tutanağa bağlanır. Anlaşma taslakları onay işlemlerinden sonra taraflar arasında imzalanır.”

MADDE 61- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 12 – (1) İdari işlemler hakkında mahkemece iptal kararı verilmesi halinde, iptal üzerine tam yargı davası açılmadan önce, verilen bu iptal kararının tebliğ tarihinden itibaren dava açma süresi içinde zararların sulh yoluyla giderilmesini istemek zorunludur.

(2) İdari eylemler nedeniyle hakları ihlal edilenler, idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde zararlarının sulh yoluyla giderilmesini istemek zorundadır.

(3) Komisyon, sulh işlemlerini, başvuruda bulunulmasından itibaren altmış gün içinde sonuçlandırmak zorundadır. Ancak sulh süreci başlamış ve devam eden işlerde tarafların muvafakatiyle bu süre otuz gün daha uzatılabilir. Sulh işlemleri, bu süreler içinde sonuçlandırılmamışsa sulh gerçekleşmemiş sayılır.

(4) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ilgiliye usulüne uygun olarak başvuruda bulunması için onbeş gün süre verilir. Bu süre içinde de usulüne uygun başvuruda bulunulmadığı takdirde sulh usulüne başvurulmamış sayılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan başvurular, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları birlikte ortak bir komisyon olarak çalışırlar.

(5) İdareler, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlık hakkında idari yargıda dava açmadan önce sulh yoluna başvurmak zorundadır. İdarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışırlar. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülür.

(6) Sulh başvurularının incelenmesinde Komisyon; başvurunun konusunu, zarara yol açan olay ve nedenlerini, zararın idari eylem veya işlemde doğup doğmadığını ve meydana geliş şeklini, idarenin tazmin sorumluluğunun olup olmadığını, zararın miktarı ve ödenecek tazminat tutarını tespit eder.

(7) Maddi ve hukuki nedenlerle kamu menfaati görülmesi halinde, 11 inci maddedeki yetkiler çerçevesinde asıl alacak ve fer’ilerinden kısmen ya da tamamen vazgeçilebilir.

(8) 11 inci maddede belirtilen mercilerin onayına sunulacak sulh anlaşmaları, taraflar arasında taslak halinde hazırlanarak tutanağa bağlanır. Anlaşma taslakları onay işlemlerinden sonra taraflar arasında imzalanır.

(9) Sulh anlaşması ilam hükmündedir. Sulh olunan miktar, idare bütçesinden ödenir. Vadeye bağlanmamış alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren iki aylık sürenin

dolmasından, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vadenin dolmasından önce tutanak icraya konulamaz.

(10) Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması halinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.

(11) Sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık hakkında dava yoluna başvurulamaz.

(12) Bu madde kapsamındaki idari uyuşmazlıkların sulhen halli ile idari davaların açılmasından, takibinden, davayı kabul ve feragatten, kanun yollarına başvurulmasından vazgeçilmesi, 11 inci maddede belirtilen esaslara ve tutarlara göre belirlenir.

(13) Uyuşmazlığın, memur veya diğer kamu görevlileri hakkında herhangi bir özlük veya maddi haklara ilişkin bir kanun veya düzenleyici işlem hükmünün uygulanmasından veya düzenleyici işlemde kaynaklanması halinde, birinci ve ikinci fıkradaki koşullar aranmaksızın bu konularda idareye yapılacak başvurular sulh başvurusu olarak kabul edilir.

(14) Özel kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE 62- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 12 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Emsal uyuşmazlıklarda sulh

MADDE 12/A – (1) Adli veya idari uyuşmazlıklarda, sulhe davet veya sulh başvurusuna konu olan uyuşmazlığın aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olması durumunda dosyalar, komisyonca birleştirilerek incelenebilir.

(2) Komisyonun sulh başvurularını kabul etmesi durumunda dosyalar birlikte sonuçlandırılır.

(3) Komisyonun sulh başvurularını reddetmesi durumunda, dosyalardan biriyle ilgili sulh süreci tamamlanarak bu dosya hakkında yargı sürecinin neticelendirilmesine kadar, yazılı muvafakati olan diğer başvuranların dosyaları bekletilebilir.

(4) Komisyonunun sulh başvurusunu reddetmesi üzerine açılan dava öncelikle görülür.

(5) Dosyaların bekletilmesi yönünde karar verilmesi durumunda, bekletilen dosyalara konu işlemlere dair ilgili mevzuattaki dava açmaya ve diğer hususlara ilişkin hak düşürücü süreler ile 9 uncu maddenin yedi ve sekizinci fıkralarındaki süreler buna dair komisyon kararının ilgiliye tebliğinden itibaren durur.

(6) Söz konusu dosyaya ilişkin yargı sürecinin neticelenmesi durumunda komisyon mahkeme kararı doğrultusunda dosyaları sonuçlandırır ve kararını ilgililere tebliğ eder.”

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun 5 inci maddesiyle değiştirilen 2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle düzenlenen tek hâkimle çözümlenecek davalara ilişkin hükümler, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra açılacak davalar hakkında uygulanır.

(2) Bu Kanunun 10 uncu maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen dava açma süresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra tesis edilen idari işlem veya meydana gelen idari eylemler nedeniyle açılacak davalar hakkında uygulanır.

(3) Bu Kanunun 22 nci maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinde düzenlenen ivedi yargılama usulü için öngörülen dava açma süresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra tesis edilen idari işlemler nedeniyle açılacak davalar hakkında uygulanır.

(4) Bu Kanunun 31 ve 33 üncü maddeleriyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 33 ve 34 üncü maddeleri ile 32 nci maddesiyle getirilen 33/A maddesinde düzenlenen yetki hükümleri, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra açılacak davalar hakkında uygulanır.

(5) Bu Kanunun 40 ıncı maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinde dzenlenen temyiz suresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra verilen mahkeme kararları hakkında uygulanır.

(6) Bu Kanunun 58 ve 61 inci maddeleriyle 659 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 9 ve 12 nci maddelerinde yapılan değişikliklerle getirilen sulh usulüne ilişkin zorunluluk, bu maddelerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılan davalarda uygulanır.

(7) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde 659 sayılı Kanun Hükümünde Kararname kapsamındaki idareler, bu Kanun Hükümünde Kararnamenin 8/A maddesi uyarınca hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunu kurarlar.

MADDE 63- Bu Kanunun;

- a) 15, 16, 58 ve 61 inci maddeleri yayımı tarihinden itibaren üç ay sonra,
  - b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 64- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GENEL GEREKÇE

Anayasamızda, davaların en az giderle ve mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu vurgulanmış ve Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında da herkesin, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul süre içinde görülmesini isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

İdari yargının iş yükünün aşırı şekilde artması nedeniyle yargılama sürecinin yavaş işlemesi ve uzun sürmesi, Anayasamızın ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin kabul ettiği devletin makul sürede yargılama yükümlülüğünün gereğinin yerine getirilmesini önemli derecede zorlaştırmaktadır.

Adil yargılanma hakkının korunması ve makul süre içinde yargılamanın sonuçlandırılması amacıyla, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu Hakkında Kanun ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu yeniden gözden geçirilerek bazı değişiklikler yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur.

Bu kapsamda, tek hâkimle bakılan davaların kapsamı genişletilmek suretiyle bölge idare mahkemelerinde kesinleşen davaların sayısı arttırılmakta ve böylece Danıştay'ın iş yükünün azaltılması ve söz konusu dava türlerinin daha hızlı şekilde sonuçlandırılması sağlanmaktadır. Ayrıca yeni düzenlenen grup dava müessesesiyle aynı hukuki ve maddi sebepten kaynaklanan davaların idari yargı mercilerince daha kısa sürede çözülebilmeye imkan sağlanmaktadır.

Bununla birlikte, idari yargıda dava açma süresi, temyiz süresi ile yargılamaya ilişkin diğer süreler kısaltılmakta ve dava dosyasının mümkün olan en kısa sürede tekemmülü için replik ve düplik aşamaları kaldırılmak suretiyle savunma dilekçesinin tebliğ edilmesiyle birlikte, dava dosyasının tekemmül etmesi sağlanmaktadır. Öte yandan, mahkemenin ihtiyaç duyması halinde, taraflardan bilgi ve belge istemesine yönelik düzenleme muhafaza edilmektedir. Ayrıca, yargılama giderlerinin yatırılmaması veya eksik yatırılması ya da sonradan eksilmesi halinde mahkemece yapılacak işlemler sadeleştirilerek buna ilişkin süreler de kısaltılmaktadır.

İdari yargıda iptal davası açabilmenin bir koşulu olan “menfaat ihlali” kriterinin uygulamada çoğu zaman hakkın kötüye kullanımına imkan tanınması nedeniyle kişinin bu kritere dayanarak iptal davası açabilmesi, menfaatinin “doğrudan” etkilenmesi şartına bağlanmaktadır. Böylelikle iptal davası açılabilmesi için, iptali istenilen idari işlemle idari işlemin kişiye olan etkisi arasında makul ve ciddi bir ilişki yanında kuvvetli bir bağın bulunması şartı öngörülmektedir.

İdari yargıda, kararların geç yazıldığına dair şikâyetlerin önüne geçilmesi amacıyla, mahkeme kararlarının yazımına ilişkin süreler getirilmekte ve Ceza Muhakemesi Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu gibi diğer usul kanunlarında kararların yazılmasına ilişkin öngörülen sürelerle benzer şekilde İdari Yargılama Usulü Kanununda da karar yazma süreleri öngörülmektedir.

Ölüm veya tüzel kişiliğin sona ermesi gibi sebeplerle tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması halinde idari yargı mercilerince yapılacak işlemler netleştirilerek, mevzuatta yer alan boşluk giderilmektedir. Ayrıca, mevzuatta yer almasına rağmen pratikte uygulanmayan yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığında verilebilmesine ilişkin düzenlemeden vazgeçilmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununa yapılan atıflar mümkün olduğu kadar dar tutularak, İdari Yargılama Usulü Kanununun daha geniş şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, Hukuk Muhakemeleri Kanununun uygulanacağı haller yeniden belirlenmekte ve davaya müdahale ile feragat müesseselerinin İdari Yargılama Usulü Kanununda özel olarak düzenlenmesi öngörülmektedir.

İdari davalarda yetkili mahkemelerin belirlenmesine ilişkin hükümler yeniden düzenlenerek uygulamada yetkili yargı yerlerinin belirlenmesinde oluşan tereddütler giderilmekte ve davaların mahkemeler arasında dengeli olarak dağılması amacıyla yeni yetki kuralları getirilmektedir.

Bölge idare mahkemesinin bulunmadığı ancak birden fazla idari yargı merciinin bulunduğu yerde görev yapan hâkimlerin adli tatilden yararlanmaları ile adli tatil içinde bölge idare mahkemeleri bünyesinde nöbetçi dairelerin oluşturulmasına imkân sağlanmaktadır. Bununla birlikte adli tatilde görev yapacak nöbetçi mahkemelerin yapacakları işler netleştirilerek uygulamada karşılaşılan sorunlar giderilmekte, örneğin ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul işlemlerinin nöbetçi mahkemeler tarafından yerine getirileceği açıklığa kavuşturulmaktadır.

Öte yandan, 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ve özel bütçeli idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine ve bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına ve idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklarda sulh usulüne yönelik usul ve esasların belirlenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Ancak, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girmesinden itibaren yaklaşık dört yıl geçmesine rağmen, gerek idarelerce, gerekse vatandaşlarca uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümüne ilişkin hükümlerin etkin bir şekilde uygulanmadığı görülmektedir.

Bunun sebebi olarak, uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümünde görüş makamı durumunda olan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının sürekli olarak görev yapmayıp her uyuşmazlık için yeniden oluşturulacak olması, adı geçen komisyonda görev yapan personelin karar verme noktasında yeterli inisiyatif kullanamaması ve söz konusu kişilerin yeterli hukuki korumaya sahip olmaması gösterilmektedir. Bu itibarla, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmamasının sebebini oluşturan hususlar yeniden ele alınmak suretiyle bu Kararnamenin daha işler hale gelmesi ve uyuşmazlıkların vatandaş ile idarelerin birbirlerine karşı husumet içinde olmaksızın sulh usulüyle çözülmesi amacıyla yeniden düzenlemeler yapılmaktadır.

Bu amaçla idareler bünyesinde kurulacak olan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının üç olan üye sayısı beşe çıkarılarak sürekli hale getirilmekte ve Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren adli ve idari uyuşmazlıklarda sulh yoluna başvurulması zorunlu hale getirilmektedir. Söz konusu düzenlemelerle idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklarda inisiyatif kullanmak suretiyle uyuşmazlıkları çözmesi, adli ve idari yargıda idarenin taraf olduğu davaların azaltılması ve vatandaşların haklarını hızlı bir şekilde elde etmeleri amaçlanmaktadır. Ayrıca idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde idareler arasında çıkan uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeksizin uyuşmazlığın tarafı idareler arasında çözülmesi, bunun da mümkün olmaması durumunda uyuşmazlığın Başbakanlık tarafından çözülmesi öngörülmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Maddede yapılan değişlikle, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun amaç ve kapsamı belirlenmektedir. Ayrıca, idari yargıda istinafların faaliyete geçmesiyle iki dereceli yargı sistemine geçilmiş olacağından, idari yargı ilk derece ve idari yargı ikinci derece mahkemeleri tanımlanmaktadır. Buna göre, idare ve vergi mahkemeleri idari yargı ilk derece mahkemeleri olarak, bölge idare mahkemeleri ise idari yargı ikinci derece mahkemeleri olarak öngörülmektedir.

MADDE 2- Maddeyle, pratikte uygulanmayan bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemelerinin kuruluşunda İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığının görüşünün alınmasından vazgeçilmekte ve adli yargıdaki mahkemelerin kuruluş esaslarına paralel şekilde işlerin yoğunluğu ve niteliği göz önünde bulundurulmak suretiyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulması hükme bağlanmaktadır. Anılan mahkemelerin kaldırılması ve yetki çevrelerinin değiştirilmesinde de söz konusu bakanlıkların görüşlerinin alınmasından vazgeçilmektedir.

MADDE 3- Maddeyle, bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda kıdemli daire başkanının mahkeme başkanına vekalet edeceği hüküm altına alınmaktadır. Mahkeme başkanının aynı zamanda bir dairenin de başkanı olması, Kanunun 3/F maddesinde daire başkanına vekalet edecek üyenin belirtilmiş olması, komisyon başkanlığına vekalet edecek komisyon üyesinin de Kanunun 3/G maddesinde belirtilmiş olması nedenleriyle başkanın adalet komisyonundaki görevleri ile dairedeki görevleri bu vekalet kapsamı dışında bırakılmıştır. Böylece başkana vekalet edecek en kıdemli üyenin görevinin, mahkemeyi temsil olduğu vurgulanmıştır.

MADDE 4- Maddede yapılan değişlikle dairelerin iş bölümünü belirleme görevi, başkanlar kurulundan alınarak iş yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak uzmanlaşmanın temin edilmesi amacıyla Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna verilmektedir. Kurul, atadığı başkan ve üyelerin uzmanlaşacakları konuları belirleyecektir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen iş bölümünün uygulanması hususunda daireler arasında çıkacak uyuşmazlıklar ise başkanlar kurulunca çözülecektir.

MADDE 5- Kural olarak heyet halinde çalışan idare mahkemelerinde, dava değeri esas alınarak bazı davaların tek hâkimle çözümlenmesi benimsenmiştir. Maddede yapılan değişlikle, tek hâkimle çözümlenebilecek davaların değeri yirmibeşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına yükseltilmekte ve buna ilaveten niteliğine göre bazı dava konuları bentler halinde sayılmak suretiyle tek hâkimle çözümlenecek davalar kapsamına alınmaktadır. Tek hâkimle bakılan davaların bölge idare mahkemesinde kesinleşmesi nedeniyle, yapılan düzenlemeyle Danıştayın iş yükünün azaltılması ve bu davaların daha hızlı şekilde çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 6- Maddede, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun amacı, kapsam ve niteliği düzenlenmiştir. Mevcut Kanun metninde amaca ilişkin hükme yer verilmediğinden Kanunun amacının; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak usul kuralları ile bu sürece katılanların hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenlemek olduğu belirtilmektedir. Bunun

yanında idare ve vergi mahkemelerinin idari yargı ilk derece mahkemeleri olduğu, bölge idare mahkemelerinin ise idari yargı ikinci derece mahkemesi olduğu vurgulanmaktadır. Danıştayın, ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar bakımından idari yargı ilk derece mahkemesi olduğunda herhangi bir kuşku bulunmadığı için bu husus ayrıca belirtilmemektedir.

MADDE 7- İdari yargıda sübjektif dava açma ehliyeti, iptal davalarında aranan “*menfaat ihlali*” şartını ifade etmektedir. İdari yargıda iptal davası açılabilmesi için menfaat ihlali şartı aranmaktayken tam yargı davalarında hak ihlali aranmaktadır. Bir başka deyişle iptal davası açılabilmesinin koşulu bir idari işlem dolayısıyla davacının menfaatinin ihlal edilmiş olması veya bir idari işlemin iptalinde menfaatinin bulunması iken tam yargı davasında davacının kişisel bir hakkının ihlal edilmiş olmasıdır. Uygulamada menfaat ihlalinin bulunup bulunmadığı, idari işlem karşısında kişinin içinde bulunduğu durum veya idari işlemin kişiye olan etkisi dikkate alınarak tayin edilmekte ve “*menfaatin ihlali*” kişi ile idari işlemin yöneldiği hukuki durum arasında kurulu bulunan ya da kurulması arzulanan ciddi ve makul ilişkinin, idari işlemin konu unsuru dolayısıyla bozulması olarak nitelendirilmektedir.

Öğretide ve uygulamada “*menfaat*” ten söz edilebilmesi menfaatin meşru, kişisel ve güncel olmasına bağlı tutulmaktadır. Menfaatin kişisel olması ihlal edilen menfaatin davacıya ait olmasını ifade eder. İhlal edilen menfaatin davacıya ait olması ise, davacının iptal davasına konu edilen idari işlemin bozduğu ya da doğmasına engel olduğu hukuki durumun tarafı veya yararlananı olması demektir. Ancak uygulamada menfaat kavramının çok geniş yorumlandığı ve bu durumun hakkın kötüye kullanımına neden olduğu görülmektedir. Bu itibarla maddeye eklenen “*doğrudan*” ibaresiyle iptal davası açılabilmesi, iptali istenilen işlemle idari işlemin kişiye olan etkisi arasında makul ve ciddi bir ilişkinin yanında aralarında kuvvetli bir bağın bulunmasına bağlı tutulmaktadır. Dolayısıyla iptal davası açacak olan kişi idari işlemin iptal edilmesinde menfaati olduğunu, söz konusu idari işlemin yarattığı hukuki durumun tarafı veya doğrudan yararlananı olduğunu ortaya koymak zorundadır.

Bu değişiklikle, menfaati ihlal edildiğini iddia eden herkes yerine menfaati doğrudan ihlal edilen kişilerin, bir başka deyişle idari işlemle aralarında kuvvetli bir bağ bulunduğunu ortaya koyan kişilerin dava açmaları öngörülmektedir. Böylece iptali talep edilen işlemde menfaati olumlu olarak etkilenen kişilerin varlığı da göz önüne alındığında idari işlemin iptalinde menfaati bulunanlar ile bulunmayanların haklarının korunmasında bir denge sağlanmış olacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasına idari yargı mercilerinin “hiçbir surette” yerindelik denetimi yapamayacağı ibaresi eklenmiş, böylece idari yargı mercilerinin yerindelik denetimi yapamayacaklarına ilişkin Kanundaki düzenleme 2010 yılında yapılan halk oylamasıyla değiştirilen Anayasanın 125 inci maddesiyle uyumlu hale getirilmektedir.

MADDE 8- Maddeyle, idari yargı mercilerine verilen dava dilekçeleri üzerine uygulanacak işlemler düzenlenmiştir. Maddede yer alan yargılama giderleri ile ilgili hükümler ayrı bir madde halinde düzenlendiği için madde metninden çıkarılmaktadır.

MADDE 9- Maddeyle, yargı harçları ve posta giderlerinin dava açılırken davacı tarafından ödeneceği, herhangi bir sebeple yargı harçları ile posta gideri verilmeden veya eksik yatırılmak suretiyle dava açılmış olması veya davanın devamı sırasında bu hususun anlaşılması halinde, davacıya eksikliği tamamlaması hususunda onbeş gün süre verileceği, bu süre içinde istenilen miktarın eksiksiz olarak yatırılmaması veya tamamlanamaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği hükme bağlanmaktadır.

Kanunun mevcut 6 ncı maddesinde harç ve posta ücretindeki eksikliğin giderilmesi amacıyla davacıya verilen otuz günlük süre onbeş güne indirilmekte ve verilen sürede eksikliğin tamamlanmaması halinde davacıya aynı sürenin yeniden bir kez daha verileceğine ilişkin düzenlemeden vazgeçilmektedir. Ayrıca ilk verilen süreden sonra istenilen miktarın yatırılmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği hüküm altına alınmaktadır. Böylece söz konusu sürecin kısaltılarak yargılamanın hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla harç ve posta giderlerinin yanı sıra keşif ve bilirkişi incelemesi gibi davaya ilişkin her türlü giderin de davacıdan isteneceği, bu giderin belirlenen süre içinde yatırılmaması halinde dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verileceği öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle, yargılamaya ilişkin giderlerle ilgili olarak uygulamadaki tereddütlere son verilerek davacının davasını özenli şekilde takip etmesi amaçlanmıştır. Maddenin son fıkrasıyla posta gideri avansından artan miktar bulunması halinde ilgililerin talebi üzerine kararın kesinleşmesinin ardından iade edilmesi benimsenmektedir.

MADDE 10- Maddeyle, Danıştay ve idare mahkemelerindeki altmış günlük dava açma süresi mevcut Kanundaki vergi mahkemelerindeki dava açma süresi olan otuz güne indirilmektedir. Düzenlemeyle, dava açma süresi otuz gün olarak belirlenmek suretiyle idare ve vergi mahkemelerinde dava açma süreleri bakımından yeknesaklık sağlanmaktadır.

MADDE 11- Maddenin ikinci fıkrasında yer alan Kanundaki sürelerin son gününün tatil günlerine rastlaması halinde sürenin bu tatili izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzayacağına ilişkin düzenlemeyle ilgili olarak, uygulamada tereddüt oluşturan ülke çapında uygulanan idari izinler ile sürenin son gününün yarım tatil gününe denk gelmesi hususları açıklığa kavuşturulmakta bu hallerde de sürenin müteakip çalışma gününün bitimine kadar uzayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında Kanunda yazılı sürelerin son gününün, adli tatile rastlaması halinde bu sürelerin, adli tatilin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzaması öngörülmüştür. Ancak, yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazların adli tatilde nöbetçi bölge idare mahkemesince karara bağlanacak olması nedeniyle yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı itiraz için öngörülen sürelerin adli tatil nedeniyle uzamayacağı hükme bağlanmaktadır. Bu kararlara karşı her halükarda Kanunda yazılan yedi günlük süre içinde itiraz edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Hukuk Muhakemeleri Kanunuyla uyum sağlanması amacıyla “çalışmaya ara verme” ibaresi “adli tatil” şeklinde değiştirilmekte ve sürelerin hafta, ay veya yıl olarak belirlenmesi halinde sürelerin ne zaman sona ereceği düzenlenmektedir.

MADDE 12- Düzenlemeyle, idari yargı mercilerinin görevine girdiği halde sehven adli veya askeri yargı yerlerine açılmış olan davaların verilen görev yönünden ret kararının kesinleşmesinden sonra idari yargı mercilerinde yeniden açılabilmesi, görevsiz adli veya askeri yargıda açılmış olan ilk davanın idari dava açma süresi içinde açılmış olması şartına bağlanmaktadır. Böylece uygulamadaki tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır. Diğer taraftan adli veya askeri yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi dava açma süresi henüz geçmemiş ise görevli idari mahkemede dava açılabilmesine ilişkin ikinci fıkra, idari yargıda dava açma süresinin altmış günden otuz güne indirilmesi göz önünde bulundurulurak yürürlükten kaldırılmaktadır.

MADDE 13- Maddeyle, davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idarelere yapılan başvurulara cevap verme zorunluluğu getirilmektedir. Bu doğrultuda madde metni ile uyum sağlamak amacıyla maddenin başlığı da “idari makamlara başvuru” şeklinde değiştirilmiştir. Kural olarak, idari makamlarca yapılan başvurulara altmış gün içinde cevap verme zorunluluğu getirilmekle birlikte, ilgililere herhangi bir şekilde cevap verilmemesi halinde kişilerin mağdur edilmemesi amacıyla isteğin reddedilmiş sayılacağı hususu da ayrıca düzenlenmiştir. Bu durumda ilgililerin altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde dava açabilme hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

Bu süre içinde idare tarafından ilgililere kesin olmayan bir cevap verilir ise bu cevap başvurunun reddi olarak değerlendirilmek suretiyle bu işlemin tebliğ tarihinden itibaren ilgililerce dava açma süresi içinde dava açılabilir. Ayrıca kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaması veya dava açma süresi geçtikten sonra idarelerce başvuruya cevap verilmesi halinde, ilgililerce cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi içinde yeniden dava açılabilecektir.

Diğer taraftan, idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaz ve idarece yeni bir cevap da verilmez ise ilgililerce, idareye yeniden başvuruda bulunulabilecek olup, bu başvuru neticesine göre yeniden dava açılabilecektir.

MADDE 14- Maddeyle, özel kanunlarda ayrı bir başvuru yolu düzenlenmiş ise bu başvuru yolunun, aksi halde 2577 sayılı Kanunda belirtilen üst makamlara başvuru yolunun uygulanması öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle özel kanunlardaki başvuru yolları saklı tutulmaktadır. Uygulamada, idarelerin genellikle başvurulara cevap vermedikleri görüldüğünden idarelerin yapılan başvurulara tatmin edici şekilde cevap vermelerini sağlamak amacıyla hukuk biriminin görüşünü almak suretiyle en geç altmış gün içinde gerekçeli olarak cevap verme zorunluluğu getirilmektedir. İdareler ilgiliye hukuk biriminin görüşünü de almak suretiyle altmış gün içinde gerekçesiyle birlikte cevap vermek zorunda olmakla birlikte, herhangi bir şekilde altmış gün içinde idarelerce cevap verilmezse, ilgililerin mağdur edilmemesi amacıyla zımni ret hali de korunmuştur.

Önceki maddelerde yapılan değişiklikle, idari yargıda dava açma süresinin otuz güne indirilmesi doğrultusunda bu maddede de değişiklik yapılmaktadır. Buna göre, idarelere bu madde kapsamında yapılan başvuru üzerine sürelerin durması esasından vazgeçilerek kesilmesi ilkesi benimsendiği için ilgiliye verilen cevabın tebliği üzerine otuz günlük dava açma süresi içinde dava açılabilmesi düzenlenmektedir.

MADDE 15- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması öngörülen değişikliklerle Kararname kapsamındaki idareler tarafından tesis edilen bir idari işlem nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin açtıkları iptal davasının sonuçlanmasından sonra tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurularını zorunluluğu getirilmektedir.

Bu düzenlemeye paralel olarak maddeye eklenen fıkrayla, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin sulh yoluna ilişkin hükümleri ile bu Kanun hükümleri arasında bağlantı kurulmaktadır. Buna göre 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren idareler aleyhine açılan iptal davasının sonuçlanmasından sonra sulh yoluna gidilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak anılan Kararname kapsamına girmeyen idareler bakımından ise birinci fıkradaki hüküm uygulanacak bir başka deyişle doğrudan tam yargı davası açılabilecektir. Sulh yolunun denenmemesi, 2577 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi anlamında idari merci tecavüzü olarak kabul edilerek mahkemece merciine tevdi kararı verilecektir.

MADDE 16- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması öngörülen değişikliklerle Kararname kapsamındaki idareler tarafından gerçekleştirilen bir idari eylem nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurmaları zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenlemeye paralel olarak maddeye eklenen fıkrayla 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin sulh yoluna ilişkin hükümleri ile bu Kanun arasında bağlantı kurulmaktadır. Buna göre 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren idareler aleyhine idari eylemler nedeniyle tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna gidilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak anılan Kararname kapsamına girmeyen idareler bakımından ise birinci fıkradaki hüküm uygulanacak bir başka deyişle idareye yapılan başvuruda sulh usulü aranmayacak ve uygulanmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişikliklerle, sehven adli veya askeri yargı mercilerinde açılan ve bu nedenle reddedilen davaların idari yargı mercilerinde yeniden açılabilmesi, adli veya askeri yargıda reddedilen davanın idari yargı için öngörülen dava açma süreleri içinde açılmış olması şartına bağlanmaktadır. Bunun yanında, görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine tam yargı davası açılması ve bu davanın görev yönünden reddedilmiş olması halinde de mevcut birinci fıkraya göre idareye başvuru şartı getirilmekte ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren idareler aleyhine tam yargı davası açılabilmesi için sulhe başvuru, tüketilmesi zorunlu bir başvuru yolu olarak öngörülmektedir. Sulh yolunun denenmemesi, 2577 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi anlamında idari merci tecavüzü olarak kabul edilerek mahkemece merciine tevdi kararı verilecektir. Yapılan düzenlemeyle, gerek süresi içinde açılmayan bir davanın süresindeymiş gibi görülebilmesinin gerekse de görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine başvurmak suretiyle maddenin önceki halinde öngörülen idareye başvuru şartının bertaraf edilmesinin önüne geçilmiş olacaktır.

MADDE 17- Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişikliklerle fıkradaki bentlere yapılan atıflar kanun yapım tekniğine uygun hale getirilmektedir. Bununla birlikte dilekçelerde bulunacak hususlar, aynı dilekçe ile dava açılabilir haller ve ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından açılacak davalar gibi dilekçenin reddine karar verilen hallerde eksikliklerin tamamlanması veya yeniden düzenlenmesi için verilen otuz günlük sürenin, yargılamayı hızlandırmak amacıyla yedi güne indirilmesi öngörülmektedir. Öte yandan, maddeye eklenmesi öngörülen fıkrayla tam yargı davası açılmadan önce idareye zorunlu olarak yapılan başvurunun yanlış idari mercie yapılmış olması halinde idari yargı mercilerince dava dilekçesinin doğru idari mercie tevdiine karar verilmesi hükme bağlanmaktadır.

Mevcut madde metninde, ilk inceleme üzerine verilecek kararlardan, idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlar, gerçek hasma tebliğ ve dilekçe ret kararları dışındaki kararlara karşı ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabileceği düzenlenmişken ifade değişikliği yapılmak suretiyle fıkra daha anlaşılır hale getirilmektedir.

MADDE 18- Maddeyle, uygulamada ikinci cevap dilekçelerinin (replik-düplik) uyuşmazlığın çözülmesine esaslı katkısı bulunmaması, karşılıklı dilekçelere cevap verilmesi durumunun dosyaların tekemmülünü uzatması ve idari yargılamada re'sen araştırma ilkesi uygulanması nedenleriyle ikinci cevap dilekçeleri kaldırılmıştır. Diğer bir ifadeyle, davacının davalı idarece verilen savunmaya vereceği cevap dilekçesi ile davalının davacının vereceği replik dilekçesine ikinci cevap dilekçesi verilmesinden vazgeçilmektedir. Bu düzenlemeyle, dava ve savunmaya ilişkin dilekçelerin verilmesiyle dosyaların daha erken bir aşamada tekemmülünün sağlanması öngörülmek suretiyle yargılamanın hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Davalı idare, dava dilekçesinin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde dava dilekçesine karşı savunmasını verebilecek ve savunma dilekçesiyle birlikte işlem dosyasının aslını veya onaylı örneğini de idari yargı merciine gönderecektir. İdare bu süre içinde herhangi bir savunma vermemiş olsa dahi davaya konu işlem dosyasını savunma süresi içinde yargı merciine göndermek zorunda olacaktır. Düzenlemeyle, savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edildiği tarihte dosya tekemmül edecek ve esastan karar verilebilecek hale gelecektir.

Yargılama esnasında davalının savunmasında belirttiği ve davacı tarafından cevaplandırılması gereken hususlar bulunduğu anlaşılırsa davacıya bu hususlara cevap vermesi için yeni bir süre verilebilecektir. Böylelikle, savunma dilekçesindeki davalı iddialarına karşı davacının cevap hakkı korunmuş olacaktır. Öte yandan, re'sen araştırma ilkesi gereğince mahkemeler uyuşmazlığın çözümüne etki edecek her türlü bilgi ve belgeyi taraflardan veya üçüncü kişilerden isteme yetkisini haiz oldukları için replik düplik aşamasının kaldırılması taraflar yönünden herhangi bir hak kaybına yol açmayacaktır.

Diğer yandan, tam yargı davalarında davacının dava dilekçesinde belirttiği dava konusu miktarı, harcını ödemek ve bir defalığına mahsus olmak üzere artırmaya ilişkin verdiği dilekçeye karşı tarafça verilecek cevap süresi, yargılama faaliyetinin hızlandırılmasına yönelik olarak otuz günden onbeş güne düşürülmektedir. Bunun yanında, Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesinin taraflara tebliğinin duruşmalı işlerde en geç duruşma davetiyesi ile birlikte yapılması ve tebliğden itibaren onbeş gün içinde de cevap verilmesi usulü getirilmektedir.

MADDE 19- Mevcut düzenlemeye göre ilk derece idari yargı mercilerinde görülen konusu yirmibeşbin Türk Lirasını aşan iptal davaları ile tam yargı ve vergi davalarında istem üzerine duruşma yapılması zorunlu olmakla birlikte bu sınırlamaya bağlı olmaksızın mahkemece re'sen duruşma yapılmasına da karar verilebilmektedir. Bir başka deyişle mevcut düzenlemelere göre tek hâkimle bakılan yirmibeş bin Türk lirasının altındaki davalarda tarafların istemiyle duruşma yapılması zorunlu değildir. 2576 sayılı Kanunda yapılması öngörülen değişikliklerle tek hâkimle bakılacak davalar sadece davanın değerine göre değil dava konularına göre belirlendiğinden birinci fıkra bu doğrultuda değiştirilmektedir.

Bununla birlikte, mevcut Kanunda tarafların savunma, replik ve düplik dilekçeleriyle duruşma yapılması talebinde bulunabilecekleri düzenlenmişken, değişiklikle replik ve düplik aşamaları kaldırılmış olduğundan, duruşma talebinin dosyanın tekemmül edeceği tarihe kadar istenebileceği öngörülmektedir.

Mevcut düzenlemede olduğu gibi birinci ve ikinci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın ilgili idari yargı mercii ve hâkimin kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilmesi öngörülmektedir.

MADDE 20- 2575 sayılı Danıştay Kanununun 61 inci maddesinin 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunla değişik birinci fıkrasında savcılarının ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülen ve kendilerine havale edilen dava dosyalarının esası hakkında görüş bildirecekleri hüküm altına alınmaktadır. Bir başka ifadeyle, savcılar sadece Danıştayın ilk derece sıfatıyla baktığı dosyaların esası hakkında görüş bildirebilmektedir. 2575 sayılı Kanunda yapılan söz konusu değişikliğe paralel olarak maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle savcılarının Danıştayın ilk derece sıfatıyla baktığı davaların duruşmasına katılmalarının şart olduğu hükme bağlanmaktadır. Bunun yanında mevcut dördüncü fıkradaki “yazılı” ibaresi madde metninden çıkarılmak suretiyle duruşmada taraflar dinlendikten sonra savcının görüşünü sözlü olarak da mahkemeye sunabilmesine imkan tanınmaktadır.

Maddeye eklenmesi öngörülen altıncı fıkrayla Hukuk Muhakemeleri Kanununa paralel şekilde duruşmalarda fotoğraf çekilmesi ses veya görüntü kaydı yapılması yasaklanmakta, yargılamanın zorunlu kıldığı hallerde duruşmada mahkemece çekim yapılabilmesi

sağlanmakta, kayıt ve yayın yasağına aykırı davrananlara karşı yapılacak işlemler düzenlenmektedir. Ayrıca, yapılan çekim ve kayıtlar ile kişilik haklarını ilgilendiren konuları içeren dava dosyası içindeki her türlü belge ve tutanağın mahkemenin ve ilgililerin açık izni olmadan yayımlanamayacağı hükme bağlanmaktadır. Öte yandan, kayıt ve yayın yasağına aykırı davranan kişilerin duruşma salonundan çıkartılacağı ve bu eylemin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda suç sayılması nedeniyle gereğinin yapılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına ihbarda bulunulacağı düzenlenmektedir.

Maddeye eklenmesi öngörülen yedinci fıkrayla, duruşmada hazır bulunan ve uyuşmazlığın aydınlatılmasında faydalı olacağı düşünülen uzman kişilerin, taraflardan birinin talebi üzerine duruşmada dinlenilmesi öngörülmektedir.

MADDE 21- Maddeye eklenmesi öngörülen fıkrayla idari yargı mercileri tarafından kanuni dayanak bulunmaksızın uygulanan istinabe işlemleri yasal dayanağa kavuşturulmaktadır.

MADDE 22- Mevcut maddede ivedi yargılama usulü ve bu usulün uygulanacağı işler düzenlenmektedir. Kanunun mevcut 20/B maddesinde de Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan merkezî ve ortak sınavlarla ilgili olarak daha kısa sürelerin bulunduğu özel bir ivedi yargılama usulü öngörülmüştür. Aynı Kanunda normal yargılama usulünden farklı iki yargılama usulü belirlenmiş olduğundan Kanunun 20/B maddesinin uygulandığı davalar ivedi yargılama usulünü düzenleyen 20/A maddesine alınmaktadır. 20/B maddesindeki davalar bu maddeye alınırken uygulamada oluşabilecek tereddütlere engel olmak amacıyla söz konusu dava türleri daha açıklayıcı şekilde ifade edilmektedir. Yapılması öngörülen düzenlemeyle Kanunun mevcut 20/B maddesindeki davalara da ivedi yargılama usulü uygulanacaktır.

Değişiklikle, Kanundaki dava açma sürelerinin otuz güne indirilmesi öngörüldüğünden ivedi yargılama usulünün geçerli olduğu bu tür davalar için öngörülen otuz günlük dava açma süresi ivedi yargılama usulünün mantığına uygun olarak onbeş güne düşürülmektedir.

Ayrıca ivedi yargılama usulüne tabi olan davaların dosyanın tekemmülünden itibaren bir ay içinde karara bağlanacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmesine rağmen bu kararların ne kadar süre içinde yazılacağına ilişkin bir hüküm bulunmaması nedeniyle bu kararların niteliği dikkate alınarak onbeş gün içinde yazılmaları hükme bağlanmaktadır.

Diğer taraftan ivedi yargılama usulüne tabi davalara ilişkin temyiz dilekçelerinin üç gün içinde incelenerek tebliğe çıkarılacağı öngörülmüş ise de, uygulamada gerekçeli kararın tebliğine ilişkin alındı belgesinin temyiz dilekçelerinin incelenmesi için öngörülen üç günlük süreden sonra mahkemelere iade edilmesi nedeniyle temyiz dilekçesinin süresinde olup olmadığının üç günlük sürede tespiti mümkün olmadığından bu süre kaldırılarak temyiz dilekçelerinin ivedilikle incelenmesi öngörülmektedir.

MADDE 23- Maddede yapılan değişiklikle, idari yargılama usulüne "grup dava" adıyla yeni bir kurum ilave edilmektedir.

İdari davalar, idari eylem ve işlemlere karşı açılmaktadır. İdare zaman zaman çok sayıda kişiyi ilgilendiren, maddi olayı ve hukuki niteliği aynı olan işlemler tesis etmekte veya eylemlerde bulunmaktadır. Bunun sosyal, ekonomik ya da hukuki pek çok sebebi olabilir. Bazen Anayasa Mahkemesince bir kanun hükmünün iptali üzerine oluşan yeni hukuki duruma dayalı olarak aynı konuda çok sayıda dava açılabilmektedir.

Geçmiş dönemlerde, bazı bankaların bankacılık yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılarak yönetim ve denetiminin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesinden,

çalışanların tasarrufa teşvik edilmesi ve bu tasarrufların değerlendirilmesinden, hizmet birleştirmesi suretiyle Emekli Sandığı dışındaki sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık aylığı bağlanan kişilere ödenecek emekli ikramiyesinden, yolluk ödemelerinden, uzman öğretmenliğe atanamamadan, kapsam dışı personelin ücretlerinden kesilen işsizlik sigortası primlerinden, uçuş tazminatından yapılan vergi kesintilerinden kaynaklanan ve binlerle ifade edilen uyuşmazlıkların idari yargıya intikal ettiği bilinmektedir.

Bu durumlarda, idari yargı önünde çok sayıda aynı nitelikte dava açılmış ve bu davaların her biri tek tek karara bağlanmış, verilen kararlar aleyhine her bir dosya için kanun yollarına başvurulmuş ve böylece davacıların, idarenin ve idari yargı mercilerinin gereksiz yere emek ve zaman kaybetmelerine neden olunmuştur. Grup dava ile gruba ait olan dosyanın (pilot dosya) idare ve vergi mahkemeleri tarafından karara bağlanmasından sonra, bunun konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunda temyiz incelemesi üzerine verilen bağlayıcı karara göre gruba ait diğer dosyaların sonuçlandırılması öngörülmektedir. Böylece, aynı hukuki ve maddi sebepten kaynaklanan grup davanın idari yargı mercilerince daha az giderle ve kısa zamanda çözülebilmesine imkan sağlanmaktadır.

Mahkemelerce grup dava kapsamında Danıştaya gönderilen ve ilgili dava daireleri kurulunca grup dava olduğu kabul edilen dosya ile ilgili işin esası hakkında üç ay içinde kesin olarak karar verilir. Bununla birlikte söz konusu uyuşmazlığa bakmakla görevli olup bu konuda ihtisaslaşmış olan dairenin başkanı ve iki üyesinin uyuşmazlık esasının çözüldüğü toplantıya katılmaları zorunluluğu getirilmektedir.

MADDE 24- Kanununun 16 ncı maddesindeki davalının vereceği ikinci cevap dilekçesi ile davacının vereceği cevaba cevap dilekçesi (replik-düplik) kaldırıldığından "dilekçeler ve savunmalarla" ibaresi "dilekçe ve savunmayla" şeklinde değiştirilmektedir.

MADDE 25- 2577 sayılı Kanunda, diğer usul kanunlarında düzenlenen karar yazma süresi bulunmamaktadır. Maddeyle karar yazma süreleri, verildiği tarihten itibaren usule ilişkin kararlar yönünden onbeş gün, esasa ilişkin kararlar yönünden ise otuz gün olarak öngörülmektedir. Böylece yargılamanın hızlandırılması sağlanmakta ve karar yazma süreleriyle ilgili yasal boşluk da giderilmektedir.

MADDE 26- Uygulamada yaşanan sorunları gidermek amacıyla madde yeniden düzenlenmektedir. Mevcut düzenlemede, gerçek kişiler yönünden "ölüm" haline yer verilmişken tüzel kişiliğin sona ermesine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle idari davaların tarafı olan tüzel kişilerin, tüzel kişiliklerinin sona ermesi veya niteliklerinde değişiklik olması halinde izlenecek yol hususundaki yasal boşluğun giderilmesi amacıyla "tüzel kişiliğin sona ermesi" hali maddeye eklenmektedir.

Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması durumunda işlemde kaldırılan dosyaların yeniden işleme konulmaları mevcut metinde davayı takip hakkı kendisine geçen başvurusu şartına bağlı iken, yapılan değişiklikle bu şartın yanı sıra, özellikle vergi uyuşmazlıklarında görülen bir durum olan "idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesi" şartına da bağlanmaktadır.

İşlemden kaldırılan dosyaların yeniden işleme konulmasını sağlamak amacıyla, davayı takip hakkı kendisine geçenlerin başvuruları veya idarenin takibi yenilemesi için mevcut düzenlemede bir süre öngörülmemiş iken; kamu düzenini sağlamayı amaçlayan dava açma sürelerinin varlığı, mevcut durumun, uyuşmazlıkların sonsuz şekilde devam etmesi ve idari işlemler ile muhatap kişilerin dava baskısı altında kalması sonucunu doğurması nedenleriyle, davanın veya takibin yenilenebilmesi bir yıllık bir süreyle sınırlandırılmaktadır.

Mevcut metinde işlemde kaldırılan dosyaların ne şekilde sonlandırılacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durumun uygulamada ortaya çıkardığı sorunların çözümü amacıyla, işlemde kaldırılan dosyaların bir yıl içinde yeniden işleme konulmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek suretiyle dosyaların esasının bu şekilde kapatılması düzenlenmektedir.

Kanunun mevcut halinde, tarafların kişilik veya niteliğinde değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, yapılması gerekenler konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumun uygulamada farklı içtihatların oluşmasına ve değişik çözüm yollarının uygulanmasına sebep olduğu görülmüştür. Uygulamadaki tereddütlerin giderilerek yeknesaklığın sağlanması amacıyla, tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin kanun yolu aşamasında tespiti durumu ayrıca düzenlenmektedir. Buna göre, tarafların kişilik veya niteliğindeki değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, kanun yolu incelemesini yapacak olan mercii dosyayı bir yıl süreyle işlemde kaldıracak, bu süre içinde dosyanın yeniden işleme konulmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosyayı mahkemesine gönderecektir.

Bununla birlikte sadece öleni veya sona eren tüzel kişiliği ilgilendiren davalarda, davanın yenilenmesine kadar dosyanın bir yıl süreyle işlemde kaldırılması yerine merci tarafından doğrudan davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi, bu durumun kanun yolu aşamasında meydana gelmesi halinde ise ilgili merci tarafından kararın kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine gönderilmesi hükme bağlanmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle tarafların kişilik veya niteliğinde değişikliğin dava veya kanun yolu aşamalarında verilen nihai kararın tebliği esnasında tespiti halinde, kararı veren merciin dosyadan el çekmiş olması nedeniyle verilmiş olan nihai kararın sadece diğer tarafa tebliğ edileceği hükme bağlanmaktadır.

Maddenin mevcut üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikte istisnai de olsa adres kayıt sisteminde kişinin kaydının bulunmaması veya tüzel kişilerin adreslerinin resmi kayıtlarla uyumlu olmaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verileceği açıklığa kavuşturulmaktadır.

MADDE 27- Maddeyle, yürütmenin durdurulması kurumuna ilişkin usul işlemleri ile yürütmenin durdurulması istemleri sonucunda verilen kararlara yapılan itirazlar yeni maddeler şeklinde düzenlendiği için sonraki fıkralarda yer alan düzenlemeler yürürlükten kaldırılmaktadır. Ayrıca 26 ncı maddede yapılan değişiklik gereğince 26 ncı maddenin beşinci fıkrasına atıfta bulunmaktadır.

MADDE 28- Yürütmenin durdurulması müessesesi mevcut Kanunun 27 nci maddesinde tek madde olarak düzenlenmişken, yürütmenin durdurulması kararı, yürütmenin durdurulmasında usul işlemleri ve itiraz müessesesi olarak yeni maddeler şeklinde düzenlenmektedir. Yürütmenin durdurulmasına ilişkin usul işlemleri 27/A maddesi olarak düzenlenmek suretiyle uygulamada kolaylık sağlanması ve bir farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.

Ayrıca uygulamada yürütmenin durdurulması kararı verilmesinde teminat alınmasına ilişkin hükümlerin uygulanmaması nedeniyle yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığında verilebilmesinden vazgeçilmektedir. Mevcut Kanunda yürütmenin durdurulmasına dair verilen kararların onbeş gün içinde yazılacağı belirtilmiş ancak kararların kaç gün içinde verileceğine dair bir hükme yer verilmemiştir. Bu taleplerin niteliği gereği kısa sürede sonuçlandırılarak karara bağlanması gerektiğinden, onbeş gün içinde karar verilmesi ve aynı süre içinde kararların yazılması açıkça düzenlenmektedir.

Mevcut Kanunda 27 nci maddenin yürütmenin durdurulması talepleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazları düzenleyen yedinci fıkrası bentler haline getirilmek suretiyle madde 27/B olarak düzenlenmektedir. Ancak Kanunun 61 nci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, nöbetçi bölge idare mahkemesi heyetinin bölge idare mahkemesi başkan ve üyeleri arasından belirleneceğinin hüküm altına alınması nedeniyle mevcut durumda olduğu gibi nöbetçi idare ve vergi mahkemesi hâkimleri aynı zamanda nöbetçi bölge idare mahkemesinde görev yapamayacaklardır. Bu nedenle mevcut 27 nci maddenin yedinci fıkrası bu maddeye alınırken adli tatil içinde idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen yürütmenin durdurulması işlemleri hakkındaki kararlara karşı yapılan itirazların en yakın nöbetçi mahkeme tarafından incelenmesine ilişkin hüküm alınmamıştır. Zira değişiklikle nöbetçi bölge idare mahkemesi heyeti ile nöbetçi idare mahkemesi heyeti farklı hâkimlerden oluşacağından itiraza konu dosyanın en yakındaki başka bir bölge idare mahkemesine gönderilmesi zorunluluğu ortadan kalkmaktadır.

Bununla birlikte itiraza bakan mercilerin dosyadaki eksikliklerin tamamlanması yönünde karar verip veremeyecekleri uygulamada tereddütlü bir konudur. Şöyle ki itiraz üzerine dosyaların itiraz mercilerine eksik şekilde gönderildiği ve karar bu nedenle dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre itiraz hususunda karar verilmesinin mümkün olmadığını düşünen itiraz mercilerinin itiraza konu kararı kaldırıp eksiklikler tamamlandıktan sonra yeni bir karar verilmek üzere dosyayı mahkemesine gönderme yetkileri açıklığa kavuşturulmaktadır.

MADDE 29- Mevcut maddede Hukuk Muhakemeleri Kanununa atıf yapılan konular düzenlenmektedir. Yapılan düzenlemeyle 12/1/2011 tarihinde kabul edilen Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki terimlerle uyum sağlanmakta ve mevcut madde metnine ilave olarak zabıt katibinin yasaklılığı ve reddi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin (UYAP) kullanılması gibi hususlarda bu Kanunda hüküm bulunmaması halinde Hukuk Muhakemeleri Kanununun uygulanması imkanı getirilmektedir.

Bunun yanında, diğer maddelerde yapılması öngörülen değişikliklerle yürütmenin durdurulması istemlerinde teminat alınabilmesi düzenlemesinin kaldırılması, idari yargıda mukabil dava müessesesine yer verilmemiş olması, davaya müdahale ve feragat müesseselerinin özel olarak düzenlenmesi nedenleriyle söz konusu müesseselere yapılan atıflar madde metninden çıkarılmaktadır.

MADDE 30- Kanunun 31 inci maddesinde Hukuk Muhakemeleri Kanununa yapılan atıfla düzenlenmiş olan davaya müdahale ve feragat müesseseleri müstakil maddeler olarak idari yargının yapısına uygun şekilde düzenlenmektedir.

Adı geçen Kanunda davaya müdahalenin türleri arasında düzenlenen asli müdahalenin idari yargıda uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle idari yargıdaki davaya müdahale müessesesinin adli yargıdaki feri müdahale hükümlerine benzer şekilde düzenlenmesi öngörülmektedir. Buna göre, kendilerine dava ihbar edilen veya görülmekte olan davada verilecek kararlardan hak veya menfaati etkilenecek kişiler davacı veya davalı yanında ilk derece ya da istinaf aşamasında veya ivedi yargılama usulünde ilk derece ve temyiz aşamalarında davaya katılabileceklerdir. Müdahale talebinin mahkeme tarafından kabul edilebilmesi ilgili kişinin davaya katılmaktaki hak veya menfaatini ortaya koyan bir dilekçeyle ilgili idari yargı merciine başvurmasına bağlı kılınmaktadır.

31/A maddesinin üçüncü fıkrasıyla, müdahale istemine ilişkin dilekçenin taraflara ivedilikle tebliğ edilmesi ve tarafların yedi gün içinde müdahale istemine ilişkin görüşlerini bildirmeleri zorunlu kılınmakta, tarafların yedi gün içinde cevap vermemeleri halinde mahkemenin müdahale istemi hakkında karar vermesi hüküm altına alınmaktadır.

Aynı maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarıyla müdahale isteminde bulunulmasının usule ilişkin işlemlerin yapılmasını durdurulmaması, müdahale isteminin kabulü halinde müdahilin davayı bulunduğu aşamadan itibaren takip edebilmesi, müteakip işlemlerin müdahile de tebliğ edilmesi düzenlenmektedir. Ayrıca, maddenin altıncı ve yedinci fıkralarıyla, Hukuk Muhakemeleri Kanununda feri müdahale düzenlemesine uygun olarak davaya müdahalenin müdahile taraf niteliği kazandırmayacağı, müdahilin esasen yanında yer aldığı tarafın yardımcısı olduğu ve sadece taraflar hakkında karar verileceği vurgulanmaktadır. Buna göre müdahil, yanında yer aldığı tarafın iradesi hilafına kanun yollarına başvuramayacaktır.

Kanuna eklenmesi öngörülen 31/B maddesiyle davacı, davanın her aşamasında davalının veya mahkemenin kabulüne bağlı olmaksızın dava konusu isteminden kısmen veya tamamen feragat edebilecektir. Feragat edilebilecek dava türleri konusunda herhangi bir istisnaya yer verilmemek suretiyle bazı dava türleri bakımından feragatin uygulanamayacağı yönündeki farklı uygulamalara son verilmektedir. Öte yandan, uygulamada ilk derece mahkemesi tarafından karar verilmesinin hemen akabinde veya kanun yolu incelemesi sırasında davadan feragat edilmesi halinde davanın hangi idari yargı mercii tarafından sonuçlandırılacağına ilişkin tereddüt ortadan kaldırılmakta, feragatin kesin hüküm gibi sonuç doğuracağı ve yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılacağı hükme bağlanmaktadır.

MADDE 31- Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, kamu görevlilerinin atanma ve nakil işlemlerine karşı açılacak davalara bakmakla yetkili mahkemelerin, kamu görevlilerinin görevlendirilme ve geçici görevlendirilmelerine ilişkin işlemlere karşı açılacak davalarda da yetkili oldukları hükme bağlanmaktadır. Başka bir deyişle, uygulamada sorun olan kamu görevlilerinin, görevlendirilme veya geçici görevlendirilmeleri durumunda da yeni görev yerinde bulunan idare mahkemesinde de bu işleme karşı dava açabilmeleri öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmalarına ilişkin işlemlere ilaveten, atanma ve nakil talepleriyle ilgili davalara da kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesince bakılacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı fıkraya eklenen cümleyle kamu görevlisinin görevine son verilmemekle birlikte ilave görevlerinin sona erdirilmesi ile ilgili davaların söz konusu görevin yapıldığı yer idare mahkemesinde görüleceği hüküm altına alınmaktadır.

13/2/2011 tarihli 6111 sayılı Kanunla 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda yapılan değişikliklerle memurların yükselmesi bakımından sicil notu verilmesi düzenlemesinden vazgeçilmesi ve kurumların ikincil mevzuatlarında kamu görevlilerinin çalışmalarının performans formu ile değerlendirilmesine yer verilmesi nedenleriyle, bu yeni duruma uyum sağlanması bakımından maddenin üçüncü fıkrasına performans ibaresi eklenmek suretiyle performans ile ilgili davalarda yetkili mahkemenin ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesi olacağı düzenlenmektedir.

Maddeye eklenen fıkrayla, kamu görevinden emekli olanlarla ilgili sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda, ilgililerin ikamet ettikleri yer idare mahkemesinin yetkili idare mahkemesi olacağı hükme bağlanmaktadır. Bu düzenlemeyle, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan davaların tamamının genel yetkili idare mahkemesi olan Ankara idare mahkemeleri yerine, ilgilinin yerleşim yerine göre ülke çapındaki bütün idare mahkemelerinde görülmesi, böylece idare mahkemeleri arasındaki iş yükünün adil bir şekilde dağılımının sağlanması ve kişilerin adalete erişiminin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

MADDE 32- Maddeyle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri ile ilgili davalara ilişkin olarak özel yetki hükmü eklenmektedir. Kanunun 32 nci maddesindeki genel yetki hükmü gereği kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında tesis ettikleri işlemler ile vesayet makamlarının bu konulardaki kararları aleyhine açılan davalar çoğunlukla Ankara idare mahkemelerinde görülmektedir. Maddeyle, söz konusu işlem ve kararlara karşı açılacak davalarda yetkili mahkemenin, işlem tarihinde ilgili meslek mensubunun kayıtlı olarak mesleki faaliyetini yürüttüğü yer idare mahkemesi olacağı hükme bağlanmaktadır.

Bu düzenlemeyle, anılan işlem ve kararlardan kaynaklanan davaların tamamına yakınının genel yetkili idare mahkemesi olan Ankara idare mahkemeleri yerine, ilgilinin mesleki faaliyetini yürüttüğü yere göre ülke çapındaki bütün idare mahkemelerinde görülmesi, böylece idare mahkemeleri arasındaki iş yükünün adil bir şekilde dağılımının sağlanması ve adalete erişimin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

MADDE 33- Maddeyle, mevcut madde metnine ilave olarak izin ve lisans gibi işlemlere karşı açılacak davaların da taşınmazın bulunduğu yerdeki idare mahkemesinde görülmesi hükme bağlanmaktadır. Örneğin, İzmir ilinde faaliyet gösterecek olan bir petrol istasyonunun kuruluş izni veya lisansına karşı açılacak davada işlemi tesis eden makam Ankara ilinde olmasına rağmen, taşınmazın İzmir ilinde bulunması halinde uyuşmazlığın çözümüyle yetkili idare mahkemeleri İzmir idare mahkemeleri olacaktır. Ayrıca, taşınmazlar üzerindeki her türlü hakkın yanı sıra faaliyetlere ilişkin işlemlere karşı açılacak davaların da taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesince görüleceği hüküm altına alınmaktadır.

MADDE 34- Mevcut maddede tam yargı davalarına bakacak yetkili mahkeme olarak düzenlenmektedir. Maddeyle mevcut hükme eklenen bentle idari sözleşmelerden kaynaklanan tam yargı davalarının idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yer idare mahkemesinde görüleceği hüküm altına alınmaktadır.

MADDE 35- Maddede yapılan değişiklikle bağlantılı davalarda bağlantı talebinin inceleneceği ve karara bağlanacağı merciler hüküm altına alınmaktadır. Bu doğrultuda maddenin üç, dört ve beşinci fıkraları tek fıkra halinde yeniden düzenlenmektedir. Buna göre bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması ve bu nedenle dava dosyasının Danıştaya gönderilmesi halinde bağlantı talebinin Danıştayca incelenip karara bağlanacağı, bağlantılı davaların değişik bölge idare mahkemelerinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunması halinde bağlantı talebinin incelenip karara bağlanmak üzere Danıştaya gönderileceği ve bağlantılı davaların aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunması halinde bağlantı talebi incelenip karara bağlanmak üzere o yer bölge idare mahkemesine gönderileceği hükme bağlanmaktadır.

MADDE 36- Maddede yapılan düzenlemeyle, mahkemelerin bağlantı konusundaki taleplerinin ilgisine göre Danıştay veya bölge idare mahkemesi tarafından incelenmesi ve bağlantı bulunduğu karar verilmesi halinde söz konusu mercilerin kararlarında davaları çözümlenmekle yetkili mahkemeyi gösterip dosyaları bu mahkemelere göndermeleri düzenlenmektedir.

Öte yandan, bağlantı taleplerinin bölge idare mahkemesince incelenme usulünü düzenleyen Kanunun 40 ıncı maddesinin yürürlükten kaldırılması sebebiyle, Danıştay tarafından bağlantı taleplerinin incelenmesi usulünü düzenleyen 39 uncu maddeye bölge idare mahkemelerine ilişkin hükümler de eklenmektedir.

MADDE 37- Maddede yer alan bağlantının bölge idare mahkemesince incelenmesine ilişkin esaslar, “bağlantı talebinin incelenmesi” kenar başlıklı 39 uncu maddede ayrıca düzenlendiğinden bu madde yürürlükten kaldırılmaktadır.

MADDE 38- Maddeyle, mevcut Kanunda bulunmayan mahkemelerin kendi dosyalarını birleştirebilmelerine ilişkin imkan, idari yargı mercileri bakımından da getirilmektedir. Düzenlemeyle, tarafları aynı olup aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep sonuç ilişkisi bulunan davaların, tarafların istemi üzerine veya re’sen mahkeme tarafından birleştirilebilecektir. Böylece usul ekonomisi yönünden davaların daha hızlı ve adil şekilde çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 39- Mevcut maddenin ilk fıkrasının ilk cümlesindeki “aksine hüküm bulunsa” ibaresi nedeniyle başka kanunlarda idare ve vergi mahkemeleri kararlarının kesin olduğu hükme bağlanan uyuşmazlıklara da istinaf kanun yolu açıldığı yönünde oluşabilecek yanlış değerlendirmelerin önüne geçmek amacıyla söz konusu ibare “farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa” şeklinde değiştirilmektedir. Böylece, başka kanunlarda herhangi bir kanun yolu öngörülen, yani verilen kararın kesin olmadığı uyuşmazlıklar bakımından istinaf yoluna başvurulabileceği vurgulanmaktadır.

Yargılamanın hızlandırılması amacıyla Kanundaki dava açma sürelerinin otuz gün olarak düzenlenmesi ve usul kanunlarında kanun yollarına başvuru sürelerinin dava açma sürelerine nazaran daha kısa düzenlenmesi nedenleriyle mevcut hükümde otuz gün olarak düzenlenen istinafa başvuru süresi onbeş güne indirilmektedir.

Mevcut maddenin dördüncü fıkrasında yapılması öngörülen değişiklik ile idari yargıda istinaf sistemi kurulmasına bağlı olarak bölge idare mahkemelerinin maddi delilleri inceleme yetkilerinin de bulunduğu göz önüne alınarak bölge idare mahkemelerinin ihtiyaç duyması halinde ilk derece mahkemelerinin yanı sıra bir başka bölge idare mahkemesini de istinabe edebilmesine imkan sağlanmaktadır.

MADDE 40- Yargılamanın hızlandırılması amacıyla Kanundaki dava açma sürelerinin otuz gün olarak düzenlenmesi ve usul kanunlarında kanun yollarına başvuru sürelerinin dava açma sürelerine nazaran daha kısa düzenlenmesi nedenleriyle mevcut hükümde otuz gün olarak düzenlenen temyiz başvuru süresi onbeş gün olarak öngörülmektedir.

Maddenin mevcut birinci fıkrasının (d) bendinde belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davalarında verilen kararların temyiz edilebileceği düzenlenmiştir. Yapılması öngörülen değişiklik ile belli bir ticari faaliyetin icrasını sadece süresiz engelleyen işlemler hakkında açılmış davalarda verilen kararların temyiz edilebileceği hükme bağlanmaktadır. Bu düzenlemeye göre bir ticari faaliyetin icrasının belli bir süre ile engellenmesine ilişkin işlemlere karşı açılacak davalar temyiz edilemeyecek istinafta kesinleşmesi böylece Danıştayın iş yükünün azaltılması amaçlanmaktadır.

MADDE 41- Kanunun 15 inci maddesinde yapılan değişiklik ile dava dilekçelerinde bulunması gereken hususların eksikliği halinde tamamlanması için öngörülen otuz günlük süre yedi güne indirilmektedir. Bu düzenlemeye paralel olarak temyiz dilekçelerindeki eksikliklerin tamamlanması için verilecek onbeş günlük süre de yedi güne indirilmektedir.

MADDE 42- Kanunun 27 nci maddesinde yapılan değişiklik ile, yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığında verileceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırıldığından bu düzenlemeye uyum sağlanması amacıyla bu maddede teminat istenmesine ilişkin hükümler madde metninden çıkarılmaktadır.

MADDE 43- Maddenin mevcut son fıkrasında, (1) bendindeki hal bakımından yargılamanın yenilenmesi talebi için öngörülen bir yıllık sürenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren başlayacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak birinci fıkranın diğer bentlerindeki haller için öngörülen altmış günlük sürenin ne zaman başlayacağı açık şekilde belirtilmemiştir. Yapılan düzenlemeyle, her bentteki durum için yargılamanın yenilenmesi süresinin başlangıcı ayrı ayrı hükme bağlanmak suretiyle açık bir şekilde düzenlenmektedir. Ayrıca, mevcut Kanunda yargılamanın yenilenmesi süresi olarak öngörülen bir yıl ve altmış günlük süreler Hukuk Muhakemeleri Kanununa paralel şekilde üç ay ve her halükarda yenileme talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıl olarak öngörülmektedir.

MADDE 44- Maddeyle, Danıştayda çekilme ve ret halleri düzenlenmektedir. Dairelerin toplanmasına engel olacak şekilde ret isteminde bulunamayacağı hükme bağlanmaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki düzenlemeye paralel olarak “çekilme” ibaresi “çekilme” olarak değiştirilmek suretiyle terim birliği sağlanmaktadır. İlgili merci tarafından, hâkimin çekilmesi ve reddine ilişkin verilen kararlar tek başına temyiz edilemeyip, bu kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulması öngörülmektedir.

MADDE 45- Maddeyle, mahkemelerde hâkimin çekilmesi ve reddi kurumları düzenlenmektedir. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi ile Danıştay hariç idari yargı mercilerinde başkan ve üyelerin reddi ayrı ayrı düzenlenmektedir. Kanunun 56 ncı maddesine benzer nitelikte bir hüküm getirilerek bölge idare mahkemesi dairelerinin toplanmasını engelleyecek şekildeki toplu ret taleplerinin dinlenilemeyeceği hükme bağlanmaktadır.

Yine idare ve vergi mahkemelerinde başkan veya üyelerin çekilmesi veya reddi sebebiyle mahkemenin toplanamaması halinde çekilme veya ret isteminin bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince inceleneceği, bölge idare mahkemeleri daire başkanı veya üyelerinin çekilmesi veya reddi sebebiyle dairenin toplanamaması halinde de çekilme veya ret isteminin, takip eden dairece inceleneceği öngörülmektedir.

İlgili merci tarafından, hâkimin çekilme veya reddine ilişkin verilen kararların kesin olduğu ve bu kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmektedir.

MADDE 46- Mevcut düzenlemede sadece dava açılmasından sonraki delil tespitine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Maddeyle, delillerin tespiti kurumu ilk derece idari yargı mercilerinde dava açılmasından önce ve sonra olmak üzere ayrı ayrı düzenlenmektedir. Buna göre idari yargıda dava açılmadan önce delil tespitinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uyarınca hukuk mahkemelerinden istenebileceği hükme bağlanmaktadır. Böylece bu hususta uygulamada yaşanan tereddütler ortadan kaldırılmaktadır.

MADDE 47- Maddeyle, diğer usul kanunlarında yıllık ara vermenin adli tatil olarak ifade edilmesine paralel olarak maddedeki “çalışmaya ara verme” ibareleri “adli tatil” şeklinde değiştirilmektedir. Bununla birlikte mevcut hükümde sadece bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezindeki idare ve vergi mahkemeleri adli tatilden faydalanabiliyorken, maddenin birinci fıkrasında yapılması öngörülen değişikliklerle bölge idare mahkemesinin bulunduğu ilden başka ilde idare veya vergi mahkemesi olarak birden fazla mahkeme bulunması halinde bu mahkemelerin de adli tatilden faydalanabilmeleri sağlanmaktadır. Örneğin, bölge idare mahkemesi bulunmayıp, bir idare ve vergi mahkemesinin bulunduğu yerdeki bu iki mahkeme hâkimleri adli tatilden faydalanabilecektir.

Öte yandan, maddenin ikinci fıkrasında da birinci fıkrada yapılan değişikliğe uyum sağlamak amacıyla bölge idare mahkemesi bulunmayıp idare veya vergi mahkemesi olarak birden fazla mahkeme bulunması nedeniyle adli tatilden faydalanacak mahkemelerde nöbetçi heyetin oluşturulmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca, bölge idare mahkemelerinde bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından tüm daire başkan ve üyeleri arasından nöbetçi daire kurulması öngörülmektedir.

MADDE 48- Maddeyle, uygulamada tereddüt oluşturan 15 inci madde uyarınca ilk inceleme üzerine verilecek kararlar ile ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul işlemlerinin nöbetçi mahkemeler tarafından yerine getirileceği açıklığa kavuşturulmaktadır. Bununla birlikte mevcut metinde yürütmenin durdurulmasına ait işlerin nöbetçi mahkemeler tarafından görüleceği düzenlenmiştir. Maddeyle yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara yapılan itirazlar ile yürütmenin durdurulması istemli dosyalar hakkında yapılacak usul işlemlerinin de nöbetçi mahkemeler tarafından görüleceği hükme bağlanmaktadır.

MADDE 49- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesi, bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanması olarak belirlenen amacına; idarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenmesine ilişkin usul ve esaslar da eklenmektedir.

Uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümlenmesi Kararnamenin içeriğinde düzenlenmesine rağmen, amaç maddesinde bu hususa yer verilmemiştir. Yapılan düzenlemeyle, sulh yolunun önemi ve bu kapsamda sonraki maddelerde de bu yolun zorunlu hale getirilmesi nedeniyle, Kararnamenin amacı genişletilmek suretiyle idarelerin taraf oldukları adli ve idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmaksızın sulh yoluyla çözümüne ilişkin usul ve esaslar da amaç maddesinde açıkça belirtilmektedir.

Maddeyle, ilk fıkraya eklenen yeni amacın azami seviyede gerçekleştirilebilmesi için Kararnamenin kapsamı da genişletilmektedir. Buna göre, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanununda tanımlanan merkezi yönetim kapsamındaki (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirtilen idarelere ilave olarak düzenleyici ve denetleyici kurumlar, sosyal güvenlik kurumları ve il özel idareleri de Kararname kapsamına alınmaktadır. Bir başka deyişle mevcut düzenlemeden farklı olarak, 5018 sayılı Kanunun ekinde yer alan (I) ve (II) sayılı cetvellerin yanında (III) ve (IV) sayılı cetvellerde belirtilen kamu idarelerinin tamamı ile mahalli idarelerden il özel idareleri de kapsama dahil edilmektedir.

Kapsama alınan idarelere de hukuk birimi oluşturmaları ve Kararname kapsamına giren tüm idarelerin taraf oldukları adli ve idari uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeden sulh yoluna gidilmesi zorunluluğu getirilmekte ve böylece idarelerin taraf olduğu uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümlenerek yargının iş yükünün azaltılması öngörülmektedir.

MADDE 50- Maddeyle, Kanun Hükmünde Kararnamenin birinci maddesinde yapılan değişiklikle kapsama alınan idarelerin arttırılması göz önünde bulundurularak “İdare”, “İlgili Bakan” ve “Üst yönetici” kavramı yeniden tanımlanmaktadır. Kararnameye eklenen 8/A maddesinde hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunun ayrıntılı şekilde düzenlenmesi nedeniyle bu maddede “Komisyon”un tanımı yapılmaktadır.

MADDE 51- Yapılan değişikliklerle Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamının genişletilmesi ve sulh yoluna gidilmesinin zorunlu hale getirilmesi nedeniyle idarenin taraf olduğu adli ve idari uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözülmesi hususu Kararnamenin ilkeleri

arasında sayılmakta, böylelikle sulh yolu konusunda idarelerin farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir.

Uygulamada idarelerin, kaybedecekleri muhakkak olan davaları açmak suretiyle kendilerinin ve yargının iş yükünün artmasına neden oldukları görülmektedir. Fıkraya eklenmesi öngörülen (d) bendiyle idarelerin maddi ve hukuki sebeplerle veya kamu menfaati elde edemeyecekleri açıkça anlaşılan veya istikrar kazanmış içtihatlar nedeniyle kaybedileceği muhakkak olan davaları açmamaları, icra takibinde bulunmamaları ve kanun yollarına başvurmamaları ilke olarak benimsenmektedir. Bu hususlar Kararnamenin ilkeleri arasında belirtmek suretiyle gereksiz masraf yapılmaması, emek ve zaman israfına sebebiyet verilmemesi vurgulanmaktadır.

MADDE 52- Maddeye eklenen beşinci fıkrayla idarelerin taşra hukuk birimlerinin merkez hukuk birimi tarafından muhakemat hizmetleri kapsamında denetlenmesi, böylece taşra birimleri arasında eşgüdümün sağlanması, ortaya çıkan sorunlara ortak çözümler üretilebilmesi, iş ve işlemlerdeki aksaklıkların mesleki deneyim ve hukuk bilgisine sahip meslek mensuplarınca tespit edilerek giderilmesi, bu yolla üretilen muhakemat hizmetlerinin kalitesinin artırılarak etkin, verimli ve sürdürülebilir bir hizmetin temini amaçlanmaktadır.

MADDE 53- Maddede yapılan değişikliklerle, önceki kurgu ana hatlarıyla korunmuş ancak hizmet temini sıralaması ve öncelik kriteri değiştirilmektedir. Bakanlıkların, mevcut durumda olduğu gibi muhakemat hizmeti ihtiyaçlarını doğrudan Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlamaları yerine öncelikle bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarında istihdam edilen hukuk müşavirlerinden veya avukatlardan temin etmeleri benimsenmektedir. İdareler, ihtiyaç duydukları muhakemat ihtiyaçlarını birinci ve ikinci fıkralara göre temin edemedikleri takdirde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlayabilmeleri düzenlenmektedir.

MADDE 54- İdarelerin hukuk birimleri, idareyi temsil ettikleri dava ve icra takiplerinde ileri sürdükleri savunma ve iddiaları desteklemek ve delillendirmek amacıyla farklı birimlerden bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaktadırlar. Maddenin ikinci fıkrasına eklenmesi öngörülen cümleyle dava ve icra işleriyle sınırlı olmak üzere hukuk birimlerinin ihtiyaç duydukları hususlarda idarelerle doğrudan yazışma yapabilmeleri, böylece zaman ve emek israfına neden olunmaması, temyiz, itiraz, cevap gibi süreli işlerde gecikmelere sebebiyet verilmeyerek oluşabilecek hak kayıplarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen beşinci fıkrayla ise bakanlıkların taşra birimlerinin iş ve işlemleri ile ilgili olup, valilikler ve kaymakamlıklar husumetiyle görülen dava ve takip edilen icra dosyalarının takibinin, ilgili bakanlığın taşra biriminde görevli avukatlar tarafından yapılması kuralı getirilerek bu kapsamdaki dava ve takiplere ilişkin temsil ve takip sorunu ortadan kaldırılmak suretiyle işlerin kurumsal bütünlük içerisinde etkin olarak yürütülmesi amaçlanmıştır.

MADDE 55- Maddeyle, gerek 659 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname kapsamına alınan idarelerin sayısının artırılması, gerekse müşterek kararnamelerde teklif makamında bulunan Bakanlık dışında kamu idarelerinin bulunması göz önünde bulundurularak, müşterek kararnamelere karşı açılacak davalarda, uyuşmazlığın esasını oluşturan iradenin teklifi veren kamu idaresinde oluşması sebebiyle söz konusu işlem nedeniyle açılan dava ve icra takiplerinin ilgili idarenin hukuk birimi tarafından yürütülmesi vurgulanmaktadır.

Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci maddesinin birinci fıkrasının mevcut (b) bendine göre Bakanlar Kurulu kararları ve düzenleyici işlemlerle ilgili açılan ve Başbakanlığın da taraf olduğu davalar Başbakanlık tarafından temsil yetkisi verilerek ilgili idareler tarafından takip edilmektedir. Yapılan düzenlemeyle bu imkanın bütün düzenleyici

işlemler yerine sadece Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan düzenleyici işlemler bakımından kullanılabilceği vurgulanmaktadır. Bir başka ifadeyle, Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan düzenleyici işlemlerden olmayıp başka bir idare tarafından yürütülen düzenleyici işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklara karşı açılan davaların takibi, doğrudan ilgili düzenleyici işlemi yürüten idare tarafından yerine getirilecektir.

MADDE 56- Maddenin mevcut birinci fıkrasına göre merkez veya taşra birim amirlerince dava açılması yönünde talepte bulunulması halinde, davayı açmakla yetkili ve görevli olanlarca maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaati bulunmaması nedeniyle dava açılmaması yönünde karar verilmesi üst yöneticiden istenerek, onun talimatına göre işlem yapılmaktadır. Yapılan düzenlemeyle hukuk birimlerinin maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaati bulunmadığı gerekçesine ilaveten istikrar kazanmış içtihatların bulunması halinde de dava açılmaması yönünde üst yöneticiye görüş belirtebilecekleri, bu durumda üst yöneticinin yazılı talimatına göre işlem yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Böylece maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaatinin bulunmamasına veya istikrar kazanmış içtihatlarla rağmen gereksiz dava açılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 57- Maddeyle, Hukuki Uyuşmazlık Değerlendirme Komisyonunun oluşumu, başkan ve üyelerin belirlenmesi ile toplantı ve karar alma usulü, yetkileri, huzur hakları ve sorumluluk esasları düzenlenmektedir. Buna göre Türk idari teşkilat yapısı göz önünde bulundurularak üst yönetici tarafından belirlenen üst yönetici yardımcısı başkanlığında, Milli Savunma Bakanlığında ise üst yönetici olan Bakanın belirleyeceği müsteşar yardımcısının başkanlığında, uyuşmazlıkla ilgili birim amirinin de dahil olduğu, hukuk birim amiri veya yetkilendireceği bir hukuk müşaviri ve üst yönetici tarafından seçilen iki asıl ve iki yedek olmak üzere beş kişiden oluşan bir komisyon kurulmaktadır.

Mevcut düzenlemede her bir uyuşmazlık için yeni bir komisyon kurulmaktayken, yapılan düzenlemeyle sulh yoluna gidilmesinin zorunlu hale getirilmesinden dolayı sisteme işlerlik kazandırılması bakımından kurulan komisyonun sürekli görev yapması hükme bağlanmaktadır. Bununla birlikte, komisyonun uyuşmazlığın çözümü için ihtiyaç duyması halinde her türlü inceleme, araştırma yapma ve uzman görüşüne başvurma yetkisine sahip olduğu öngörülmektedir.

Öte yandan, önceki düzenlemeden farklı olarak komisyonda görev alacak kişilerin herhangi bir sebeple görevlerini ifa edememeleri halinde, komisyonun görevinin aksamasına meydan vermemek amacıyla başkana veya komisyon üyesi olan birim amirlerine vekalet eden kişiler ile yedek üyelerin komisyon çalışmalarına katılmasına imkan tanınmaktadır. Bununla birlikte komisyon, sulhe davet ettiği veya sulh başvurusunda bulunan kişiyi re'sen veya talep üzerine komisyon toplantılarına çağırabilecektir.

Uygulamada komisyon üyelerinin sorumluluk kaygısıyla inisiyatif almaktan çekindikleri, bu durumun sulh usulünün kullanılmamasına neden olduğu görülmektedir. Bu itibarla, yapılan değişiklikle gerek komisyonlarda bulunan görevlilerin, gerekse bu komisyonun görüşü üzerine karar verecek konumda bulunan üst yöneticilerin uyuşmazlıkların sulh usulüyle çözümünde inisiyatif alabilmelerini sağlamak maksadıyla bu kişilerin mali veya idari yönden sorumlu tutulabilmeleri; görevin gereklerine açıkça aykırı hareket ettiklerinin mahkeme kararıyla tespiti şartına bağlanmaktadır. Ayrıca, yapılan değişiklikle önceki düzenlemelerden farklı olarak yapılan işin önem ve mahiyeti dikkate alınarak komisyon üyelerine huzur hakkı ödenmesi öngörülmektedir.

MADDE 58- Maddeyle, Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idarelerin taraf olduğu adli uyuşmazlıklarda sulh yoluna gidilmesi zorunlu hale getirilmekte, bu idarelerin

adli yargıda dava açmadan önce karşı tarafı sulhe davet etmesi, gerçek veya tüzel kişilerin idareye karşı dava açmadan önce de idareye sulh başvurusunda bulunmaları hükme bağlanmaktadır. Böylece uyuşmazlıkların yargı mercilerine başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenerek yargının iş yükünün azaltılması amaçlanmaktadır. Burada zorunlu olan uyuşmazlığın sulh yoluyla çözümlenmesi değil, sulh yolunun denenmesidir.

Bu Kararname kapsamına giren idarelerin taraf oldukları adli uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce sulh yolunun denenmesi zorunlu hale getirildiğinden bu yola başvurulmadan açılan davaların usulden reddedileceği hükme bağlanmaktadır. Böylece, sulh yolunun denenmesinin Hukuk Muhakemeleri Kanununun 114 üncü maddesinin ikinci fıkrası anlamında bir dava şartı olduğu, aynı Kanunun 115 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca dava şartı noksanlığının giderilmesi için süre verilmesine gerek olmadığı ve doğrudan usulden ret kararı verileceği vurgulanmaktadır.

Uygulamada, idarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkları da dava yoluyla çözmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, idareler arasında ortaya çıkan adli uyuşmazlıkların idarelerin bünyesindeki komisyonların ortak bir komisyon olarak çalışması suretiyle çözülmesi, uyuşmazlığın bu şekilde giderilememesi halinde Başbakanlık tarafından çözüleceği hükme bağlanmaktadır. Böylelikle idareler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeden, idarenin işleyişi içerisinde çözülmesi benimsenmektedir. Ancak Başbakanlığın uyuşmazlık hakkında vereceği karar kesin nitelikte olmadığından, tarafların uyuşmazlık hakkında yargı yoluna başvurmalarına herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, gerçek veya tüzel kişilere karşı dava açmak isteyen idarenin dava açmadan önce uyuşmazlığın konusu, sebebi ve varsa miktarı ile sulh olma hakkını bildirmesi, sulhe davet olarak tanımlanmaktadır.

Sulh yoluna gidilmesi zorunlu hale getirildiğinden, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde doğrudan dava ve icra yoluna başvurulabilmesi imkânı kaldırılmakta ancak kadastro tespitine itiraz gibi işin mahiyeti gereği sulh yoluna gidilmesi imkânı bulunmayan hallerde doğrudan dava veya icra takibine başvurulması imkânı sağlanmaktadır.

Maddenin yedinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle idarenin bir uyuşmazlıkla ilgili olarak sulhe davet ettiği gerçek veya tüzel kişilerce otuz gün içinde herhangi bir cevap verilmemesi halinde davetin reddedilmiş sayılacağı hükme bağlanmaktadır.

Maddenin sekizinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, idareye yapılacak sulh başvurularının somut bir talebi içermemesi veya belli bir konuyu ihtiva etmemesi halinde idarenin karşı tarafa başvurusunu usulüne uygun şekilde yapması için onbeş gün süre vermesi, bu süre içinde eksikliğin giderilmemesi halinde sulh başvurusunda bulunmamış sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre sulh başvurusunda bulunmamış sayılan kişinin de doğrudan mahkemeye dava açması mümkün olmayacaktır. Öte yandan usulüne uygun başvurulara ilişkin dosyaların komisyona gönderilmesi hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca, hak ihlaline birden fazla idarenin neden olması, bir başka deyişle dava açılacak olması halinde birden fazla davalı idarenin bulunacak olması hallerinde, söz konusu idarelerin komisyonlarının birlikte çalışarak uyuşmazlığı çözmeleri öngörülmektedir.

Bununla birlikte, sulh başvurusunda bulunulmasında veya sulhe davetin kabul edilmesinden itibaren altmış gün içinde sulh sürecinin tamamlanması öngörülmektedir. Öte yandan önceki düzenlemeden farklı olarak niteliği itibariyle bir inceleme ve araştırma gerektiren veya uzman görüşüne ihtiyaç duyulan bir başvurunun bulunması halinde, idarenin bürokratik işleyişi de göz önünde bulundurularak sulh işlemi başlamış ve devam etmekte olan işler bakımından altmış günlük sürenin tarafların muvafakatiyle otuz gün daha uzatılabileceği hükme bağlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, Kararnamede öngörülen toplam doksan günlük süre içinde sulh işlemi sonuçlandırılmaz ise sulhün sağlanamadığı kabul edilecektir.

Ayrıca maddenin son fıkrasında yapılan düzenlemeyle, Kamulaştırma Kanunu ve Vergi Usul Kanunu gibi bir takım özel kanunlarda yer alan sulh ve uzlaşma gibi diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına ilişkin hükümlerin geçerliliklerini koruduğu vurgulanmakta, böylece bu hususta oluşabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 59- Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle alacağın taksitlendirilmesi de sulh anlaşması kapsamına alınmaktadır. Düzenlemeyle, bu hususta meydana gelebilecek tereddütlere engel olunması amaçlanmaktadır.

Uygulamada sulh halinde üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağı hükmünün mefhumu muhalifinden, üzerinde anlaşılabilen kısımlar hakkında dava açılacağı şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Sulh yolunun düzenleniş amacının; bir uyuşmazlığın tarafların dava yoluna gitmeden anlaşmaları ve yargının iş yükünün azaltılması olduğu göz önüne alındığında, bu şekildeki değerlendirmenin doğru olmadığı aşikârdır. Yapılan düzenlemeyle, sulhun gerçekleşmesi durumunda bu kişinin sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık konusunda yeni bir dava açamayacağı açıklığa kavuşturulmaktadır.

Uygulamada çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması hallerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneğinin ilgiliye verileceği hususu açıklığa kavuşturulmuştur.

Bununla birlikte yapılan değişikliklerle dava açmak isteyen idarenin sulhe davette bulunacağı idareye karşı dava açmak isteyenlerin de sulh başvurusunda bulunacağı hükme bağlandığından her iki durum için kanuni sürelerin ne zaman duracağı ve ne zaman yeniden işlemeye başlayacağı düzenlenmektedir. Buna göre uyuşmazlık konusu hak ve alacağın tabi olduğu kanuni süreler, idarenin gerçek veya tüzel kişilere göndereceği sulhe davet yazısının tebliğ edildiği, bu kişilerin idareye sulh başvurusunda buldukları veya taraflarca anlaşmazlık tutanağı imzalanmak suretiyle sulhün gerçekleşmediği ya da sulhün gerçekleşmemiş sayıldığı tarihe kadar duracak ve belirtilen tarihlerden itibaren yeniden işlemeye başlayacaktır.

MADDE 60- Maddeyle, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 8/A maddesinde yapılan düzenlemelerle kurulan ve uyuşmazlıkların sulh yoluyla hallinde aktif bir biçimde görev yapması istenen komisyonun, bünyesinde hukuk birim amirinin de bulunduğu göz önünde bulundurularak bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hususlarda ilgili hukuk birim amiri yerine komisyonun görüş vermesi, ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen miktarlarda ve hususlarda ise hukuk biriminin görüşü alınarak harcama yetkilisi yerine hukuk biriminin görüşü alınmadan doğrudan komisyonun teklifte bulunması hükme bağlanmaktadır.

Maddenin mevcut üçüncü fıkrasında, açılmasında ve takibinde hazine veya idareye ait herhangi bir hak ve menfaat bulunmayan yanlışlıkla açılan veya konusu kalmayan dava ve icra takiplerinden vazgeçme yetkisi hukuk birim amirine verilmiştir. Uygulamada hukuk birim amirinin bu davalar hakkında verilen kararların temyiz edilmesinden vazgeçme yetkisi bulunup bulunmadığı, temyizden vazgeçmenin ikinci fıkradaki usule göre yapıp yapılamayacağı hususlarında tereddütler meydana geldiği görülmüştür. Söz konusu davaların açılmasından ve takibinden vazgeçme yetkisi bulunan hukuk birim amirinin söz konusu davalarla ilgili olarak kanun yollarına bir başka ifadeyle temyiz yoluna başvurmadan vazgeçme yetkisinin de bulunduğu açıklığa kavuşturulmaktadır.

Öte yandan, maddenin mevcut dördüncü fıkrasında bir idarenin uyuşmazlığının başka bir idarenin hukuk birimleri tarafından takip edilmesi halinde vazgeçme, feragat ve kabul işlemlerinin davayı takip eden idarenin tabi olduğu usulde yapılacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkrada yapılan değişiklikle söz konusu işlemlerin davayı takip eden değil uyuşmazlığı doğuran işlemle ilgili idare tarafından yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Böylelikle söz

konusu işlemlerin hangi idare tarafından yapılacağı hususundaki tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Kanun Hükmündeki Kararnamedeki usule göre komisyon sulh anlaşmasına kendi başına karar veremeyip, üst yöneticiye uyuşmazlığın belirtilen şekilde sulh yoluyla çözümlenmesi hususunda teklifte bulunmaktadır. Bu teklifin yapılabilmesi için tarafların bir taslak metin üzerinde anlaşmaları gerekmekte, bu taslak metnin üst yönetici tarafından uygun bulunması halinde komisyon üyeleri tarafından imzalanabilmektedir. Uygulamada gerçek ve tüzel kişiler ile komisyon üyelerinin taslak metni ne zaman imzalayacakları hususunda ortaya çıkan tereddütleri gidermek amacıyla anlaşma taslağının onay işlemlerinin tamamlanmasından sonra taraflarca imzalanacağı hükme bağlanmaktadır.

MADDE 61- Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesinde yapılması öngörülen idarenin taraf olduğu adli uyuşmazlıklar bakımından sulh yolunun zorunlu hale getirilmesine ilişkin düzenlemeye paralel olarak idari uyuşmazlıklar bakımından da, bazı davaların açılmasından önce idareye sulh başvurusunda bulunulması zorunlu hale getirilmektedir. Maddenin birinci fıkrasında idari işlemler nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin sulh yoluna ne şekilde gidebilecekleri düzenlenmektedir.

Bilindiği üzere, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 12 nci maddesinde kişilerin haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla açabilecekleri davalar düzenlenmiştir. Buna göre ilgililer, iptal ve tam yargı davasını birlikte açabilecekleri gibi, önce iptal davası açıp bu davanın sonuçlanmasından sonra tam yargı davası açabilmekte ya da işlemin iptalini istemeden doğrudan doğruya tam yargı davası da açabilmektedirler. Kanun Hükmünde Kararnamede yapılan değişiklikle sadece iptal üzerine açılacak tam yargı davalarından önce sulh yoluna gidilmesi zorunlu hale getirilmiş olup, idari işlemler hakkında açılan iptal davaları sulh müessesesi dışında bırakılmıştır. Bu nedenle bir idari işlem nedeniyle hakkının ihlal edildiğini iddia eden ve önce iptal davası açmayı tercih eden kişinin, iptal kararı üzerine tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurması zorunlu hale getirilmektedir. Bir başka deyişle, ilgili kişinin tam yargı davasını iptal davasıyla birlikte veya doğrudan açmayı tercih etmesi durumları sulh müessesesi dışındadır.

Öte yandan, mevcut maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ayrı bir fıkra olarak düzenlenmiş olup, idari eylemler nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia edenlerin idareye yaptıkları başvuruların sulh başvurusu olacağı belirtilmekte ve bu kişilerin idari eylemler nedeniyle tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurmaları zorunlu hale getirilmektedir.

Bununla birlikte, önceki düzenlemeden farklı olarak niteliği itibariyle bir inceleme ve araştırma gerektiren veya uzman görüşüne ihtiyaç duyulan bir başvurunun bulunması halinde, idarenin bürokratik işleyişi de göz önünde bulundurularak sulh işlemi başlamış ve devam etmekte olan işler bakımından altmış günlük sürenin başvuranın muvafakati de alınmak suretiyle otuz gün daha uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle idareye yapılacak sulh başvurularının somut bir talebi içermemesi veya belli bir konuyu ihtiva etmemesi halinde idarenin karşı tarafa başvurusunu usulüne uygun şekilde yapması için onbeş gün süre vermesi, bu süre içinde eksikliğin giderilmemesi halinde sulh başvurusunda bulunmamış sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre sulh başvurusunda bulunmamış sayılan kişinin de doğrudan mahkemeye dava açması mümkün olmayacaktır. Öte yandan usulüne uygun başvurulara ilişkin dosyaların komisyona gönderilmesi hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca, hak ihlaline birden fazla idarenin neden olması, bir başka deyişle dava açılacak olması halinde birden fazla davalı idarenin bulunacak olması hallerinde, söz konusu idarelerin komisyonlarının birlikte çalışarak uyuşmazlığı çözmeleri öngörülmektedir.

Diğer taraftan, hak ihlaline neden olan idari işlemde birden fazla idarenin sorumlu olması halinde bu idareler bünyesinde kurulması zorunlu olan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının birlikte ortak bir komisyon şeklinde çalışarak karar almaları düzenlenmektedir. Ayrıca, komisyon tarafından bilirkişi incelemesi dâhil olmak üzere gerekli her türlü araştırma ve incelemenin yapılacağı ve olayla ilgili bilgisi olanların dinleneceği Kararnameye eklenen 8/A maddesinde düzenlendiğinden madde metninden çıkarılmaktadır.

İdarelerin, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlığın sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışacaktır. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülecektir. Ancak Başbakanlığın uyuşmazlık hakkında vereceği karar kesin nitelikte olmadığından, tarafların uyuşmazlık hakkında yargı yoluna başvurmalarına herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Kanun Hükmündeki Kararnamedeki usule göre komisyon sulh anlaşmasına kendi başına karar veremeyip, üst yöneticiye uyuşmazlığın belirtilen şekilde sulh yoluyla çözümlenmesi hususunda teklifte bulunmaktadır. Bu teklifin yapılabilmesi için tarafların bir taslak metin üzerinde anlaşmaları gerekmekte, bu taslak metnin üst yönetici tarafından uygun bulunması halinde komisyon üyeleri tarafından imzalanabilmektedir. Uygulamada gerçek ve tüzel kişiler ile komisyon üyelerinin taslak metni ne zaman imzalayacakları hususunda ortaya çıkan tereddütleri gidermek amacıyla anlaşma taslağının onay işlemlerinin tamamlanmasından sonra taraflarca imzalanacağı hükme bağlanmaktadır.

Maddenin mevcut dokuzuncu fıkrasında yer alan; sulh halinde üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağı hükmünün mefhumu muhalifinden, üzerinde anlaşılabilen kısımlar hakkında dava açılabilmesi şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Sulh yolunun düzenleniş amacının; bir uyuşmazlığın tarafların dava yoluna gitmeden anlaşmaları ve yargının iş yükünün azaltılması olduğu göz önüne alındığında, bu şekildeki değerlendirmenin doğru olmadığı aşikârdır. Yapılan düzenlemeyle, sulhün gerçekleşmesi durumunda bu kişinin sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık konusunda yeni bir dava açamayacağı açıklığa kavuşturulmaktadır.

Maddenin onüçüncü fıkrasındaki düzenlemeyle idari yargıda emsal nitelikte olup iş yükünün de büyük bir kısmını oluşturan memur veya diğer kamu görevlileri hakkında herhangi bir özlük veya parasal haklara ilişkin bir kanun veya düzenleyici işlem hükmünün uygulanmasından veya düzenleyici işlemde kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından sulh yoluna başvurulması açısından bir istisna getirilmektedir. Her ne kadar bu tip uyuşmazlıklar maddenin birinci ve ikinci fıkrasına göre sulh kapsamı dışında kalsa da, yapılan düzenlemeyle bu uyuşmazlıklar bakımından sulh yoluna başvurulabileceği düzenlenmektedir.

Maddenin son fıkrasıyla, bu maddenin diğer fıkralarıyla yapılan düzenlemelerin uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümüne ilişkin diğer kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma veya diğer alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümlerin geçerliliklerini korudukları açıklığa kavuşturulmaktadır.

MADDE 62- Maddeyle adli veya idari uyuşmazlıklarda, sulhe davet veya sulh başvurusuna konu olan uyuşmazlığın aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olması durumunda özel bir sulh usulü düzenlenmektedir. Buna göre emsal nitelikteki dosyalar, komisyonca birleştirilerek incelenecek ve birlikte sonuçlandırılacaktır. Komisyonun emsal nitelikte olacak sulh başvurularını reddetme kanaatinde olması halinde dosyalardan biriyle ilgili sulh süreci tamamlanacak ve bu dosya hakkında verilecek yargı kararının sonucuna kadar muvafakat veren diğer başvuranlara ait dosyalar bekletilecektir. Bekletilen bu dosyalar hakkındaki sulh başvuruları ise yargı kararına göre sonuçlandırılacaktır.

GEÇİCİ MADDE 1- Maddeyle bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle uygulamada oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kurulması gereken hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idareler tarafından bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde kurulması öngörülmektedir.

MADDE 63- Bu Kanunla 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamının genişletilmesi nedeniyle birçok idarenin hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu ve yoksa hukuk birimi kuracak olması ve bu durumun idareler açısından belli bir hazırlık sürecini gerektirmesi nedenleriyle dava açılmadan önce adli ve idari uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümlenmesi zorunluluğuna ilişkin hükümlerin Kanunun yürürlüğe girmesinden üç ay sonra, diğer hükümlerin ise yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

MADDE 64- Yürütme maddesidir.

İDARİ YARGIDA İŞ YÜKÜNÜN AZALTIKMASI AMACIYLA BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI TASLAĞI

GENEL GEREKÇE

Anayasamızda, davaların en az giderle ve mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu vurgulanmış ve Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında da herkesin, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul süre içinde görülmesini isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

İdari yargının iş yükünün aşırı şekilde artması nedeniyle yargılama sürecinin yavaş işlemesi ve uzun sürmesi, Anayasamızın ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin kabul ettiği devletin makul sürede yargılama yükümlülüğünün gereğinin yerine getirilmesini önemli derecede zorlaştırmaktadır.

Adil yargılanma hakkının korunması ve makul süre içinde yargılamanın sonuçlandırılması amacıyla, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu Hakkında Kanun ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu yeniden gözden geçirilerek bazı değişiklikler yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur.

Bu kapsamda, tek hâkimle bakılan davaların kapsamı genişletilmek suretiyle bölge idare mahkemelerinde kesinleşen davaların sayısı arttırılmakta ve böylece Danıştay'ın iş yükünün azaltılması ve söz konusu dava türlerinin daha hızlı şekilde sonuçlandırılması sağlanmaktadır. Ayrıca yeni düzenlenen grup dava müessesesiyle aynı hukuki ve maddi sebepten kaynaklanan davaların idari yargı mercilerince daha kısa sürede çözülebilmeye imkan sağlanmaktadır.

Bununla birlikte, idari yargıda dava açma süresi, temyiz süresi ile yargılamaya ilişkin diğer süreler kısaltılmakta ve dava dosyasının mümkün olan en kısa sürede tekemmülü için replik ve düplik aşamaları kaldırılmak suretiyle savunma dilekçesinin tebliğ edilmesiyle birlikte, dava dosyasının tekemmül etmesi sağlanmaktadır. Öte yandan, mahkemenin ihtiyaç duyması halinde, taraflardan bilgi ve belge istemesine yönelik düzenleme muhafaza edilmektedir. Ayrıca, yargılama giderlerinin yatırılmaması veya eksik yatırılması ya da sonradan eksilmesi halinde mahkemece yapılacak işlemler sadeleştirilerek buna ilişkin süreler de kısaltılmaktadır.

İdari yargıda iptal davası açabilmenin bir koşulu olan “menfaat ihlali” kriterinin uygulamada çoğu zaman hakkın kötüye kullanımına imkan tanınması nedeniyle kişinin bu kritere dayanarak iptal davası açabilmesi, menfaatinin “doğrudan” etkilenmesi şartına bağlanmaktadır. Böylelikle iptal davası açılabilmesi için, iptali istenilen idari işlemle idari işlemin kişiye olan etkisi arasında makul ve ciddi bir ilişki yanında kuvvetli bir bağın bulunması şartı öngörülmektedir.

İdari yargıda, kararların geç yazıldığına dair şikâyetlerin önüne geçilmesi amacıyla, mahkeme kararlarının yazımına ilişkin süreler getirilmekte ve Ceza Muhakemesi Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu gibi diğer usul kanunlarında kararların yazılmasına ilişkin öngörülen sürelerle benzer şekilde İdari Yargılama Usulü Kanununda da karar yazma süreleri öngörülmektedir.

Ölüm veya tüzel kişiliğin sona ermesi gibi sebeplerle tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması halinde idari yargı mercilerince yapılacak işlemler netleştirilerek, mevzuatta yer alan boşluk giderilmektedir. Ayrıca, mevzuatta yer almasına rağmen pratikte uygulanmayan

yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığında verilebilmesine ilişkin düzenlemeden vazgeçilmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununa yapılan atıflar mümkün olduğu kadar dar tutularak, İdari Yargılama Usulü Kanununun daha geniş şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, Hukuk Muhakemeleri Kanununun uygulanacağı haller yeniden belirlenmekte ve davaya müdahale ile feragat müesseselerinin İdari Yargılama Usulü Kanununda özel olarak düzenlenmesi öngörülmektedir.

İdari davalarda yetkili mahkemelerin belirlenmesine ilişkin hükümler yeniden düzenlenerek uygulamada yetkili yargı yerlerinin belirlenmesinde oluşan tereddütler giderilmekte ve davaların mahkemeler arasında dengeli olarak dağılması amacıyla yeni yetki kuralları getirilmektedir.

Bölge idare mahkemesinin bulunmadığı ancak birden fazla idari yargı merciinin bulunduğu yerde görev yapan hâkimlerin adli tatilden yararlanmaları ile adli tatil içinde bölge idare mahkemeleri bünyesinde nöbetçi dairelerin oluşturulmasına imkân sağlanmaktadır. Bununla birlikte adli tatilde görev yapacak nöbetçi mahkemelerin yapacakları işler netleştirilerek uygulamada karşılaşılan sorunlar giderilmekte, örneğin ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul işlemlerinin nöbetçi mahkemeler tarafından yerine getirileceği açıklığa kavuşturulmaktadır.

Öte yandan, 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ve özel bütçeli idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine ve bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına ve idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklarda sulh usulüne yönelik usul ve esasların belirlenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Ancak, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girmesinden itibaren yaklaşık dört yıl geçmesine rağmen, gerek idarelerce, gerekse vatandaşlarca uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümüne ilişkin hükümlerin etkin bir şekilde uygulanmadığı görülmektedir.

Bunun sebebi olarak, uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümünde görüş makamı durumunda olan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının sürekli olarak görev yapmayıp her uyuşmazlık için yeniden oluşturulacak olması, adı geçen komisyonda görev yapan personelin karar verme noktasında yeterli inisiyatif kullanamaması ve söz konusu kişilerin yeterli hukuki korumaya sahip olmaması gösterilmektedir. Bu itibarla, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmamasının sebebini oluşturan hususlar yeniden ele alınmak suretiyle bu Kararnamenin daha işler hale gelmesi ve uyuşmazlıkların vatandaş ile idarelerin birbirlerine karşı husumet içinde olmaksızın sulh usulüyle çözülmesi amacıyla yeniden düzenlemeler yapılmaktadır.

Bu amaçla idareler bünyesinde kurulacak olan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının üç olan üye sayısı beşe çıkarılarak sürekli hale getirilmekte ve Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren adli ve idari uyuşmazlıklarda sulh yoluna başvurulması zorunlu hale getirilmektedir. Söz konusu düzenlemelerle idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklarda inisiyatif kullanmak suretiyle uyuşmazlıkları çözmesi, adli ve idari yargıda idarenin taraf olduğu davaların azaltılması ve vatandaşların haklarını hızlı bir şekilde elde etmeleri amaçlanmaktadır. Ayrıca idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde idareler arasında çıkan uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeksizin uyuşmazlığın tarafı idareler arasında çözülmesi, bunun da mümkün olmaması durumunda uyuşmazlığın Başbakanlık tarafından çözülmesi öngörülmektedir.

**2576 SAYILI BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İDARE MAHKEMELERİ VE
VERGİ MAHKEMELERİNİN KURULUŞU VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN**

MEVCUT METİN

TASLAK METİN

Tanım:

Madde 1 – ~~Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir.~~

Amaç ve kapsam:

Madde 1- 1. Bu Kanun, idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenler.

2. İdari yargı ilk derece mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleridir.

3. İdari yargı ikinci derece mahkemeleri, bölge idare mahkemeleridir.

MADDE 1– 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun 1 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Amaç ve kapsam:

Madde 1-1. Bu Kanun, idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenler.

2. İdari yargı ilk derece mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleridir.

3. İdari yargı ikinci derece mahkemeleri, bölge idare mahkemeleridir.”

GEREKÇE

Maddede yapılan değişiklikle, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun amaç ve kapsamı belirlenmektedir. Ayrıca, idari yargıda istinafların faaliyete geçmesiyle iki dereceli yargı sistemine geçilmiş olduğundan, idari yargı ilk derece ve idari yargı ikinci derece mahkemeleri tanımlanmaktadır. Buna göre, idare ve vergi mahkemeleri idari yargı ilk derece mahkemeleri olarak, bölge idare mahkemeleri ise idari yargı ikinci derece mahkemeleri olarak öngörülmektedir.

Kuruluş:

Madde 2 – 1. Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde

Kuruluş:

Madde 2 – 1. Bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde tutularak

tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ~~ve yargı çevreleri tespit olunur.~~

~~2. Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin kuruluş ve yargı çevrelerinin tespitinde, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınır.~~

~~3. Bu mahkemelerin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.~~

4. Aynı yargı çevresinde birden fazla idare veya vergi mahkemesinin faaliyet gösterdiği hâllerde, özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, ihtisaslaşmanın sağlanması amacıyla, gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak, mahkemeler arasındaki iş bölümü Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenebilir. Bu kararlar Resmî Gazete’de yayımlanır. Mahkemeler, tevzi edilen davalara bakmak zorundadır.

5. Bu mahkemelerin kurulmaları, kaldırılmaları ve yargı çevrelerinin değiştirilmeleri hakkındaki kararlar Resmi Gazetede yayımlanır.

belirlenen illerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.

3. Bu mahkemelerin kaldırılmasına, yargı çevresinin belirlenmesine ve değiştirilmesine Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.

4. (Değişik: 30/4/2013-6460/4 md.) Aynı yargı çevresinde birden fazla idare veya vergi mahkemesinin faaliyet gösterdiği hâllerde, özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, ihtisaslaşmanın sağlanması amacıyla, gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak, mahkemeler arasındaki iş bölümü Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenebilir. Bu kararlar Resmî Gazete’de yayımlanır. Mahkemeler, tevzi edilen davalara bakmak zorundadır.

5. Bu mahkemelerin kurulmaları, kaldırılmaları ve yargı çevrelerinin değiştirilmeleri hakkındaki kararlar Resmi Gazetede yayımlanır.

MADDE 2- 2576 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“1. Bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde tutularak belirlenen illerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.”

“2. Bu mahkemelerin kaldırılmasına, yargı çevresinin belirlenmesine ve değiştirilmesine Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.”

GEREKÇE

Maddeyle, pratikte uygulanmayan bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemelerinin kuruluşunda İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığının görüşünün alınmasından vazgeçilmekte ve adli yargıdaki mahkemelerin kuruluş esaslarına paralel şekilde işlerin yoğunluğu ve niteliği göz önünde bulundurulmak suretiyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulması hükme bağlanmaktadır. Anılan mahkemelerin kaldırılması ve yetki çevrelerinin değiştirilmesinde de söz konusu bakanlıkların görüşlerinin alınmasından vazgeçilmektedir.

Bölge idare mahkemesi başkanının görevleri:

Madde 3/B- Bölge idare mahkemesi başkanının görevleri şunlardır:

- Mahkemeyi temsil etmek.
- Bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek, alınan kararları yürütmek.
- Bölge idare mahkemesi dairelerinden birine başkanlık etmek.
- Mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak.
- Bölge idare mahkemesinin genel yönetim işlerini yürütmek.
- Bölge idare mahkemesi memurlarını denetlemek.
- Dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurmak.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Bölge idare mahkemesi başkanının görevleri:

Madde 3/B- 1. Bölge idare mahkemesi başkanının görevleri şunlardır:

- Mahkemeyi temsil etmek.
- Bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek, alınan kararları yürütmek.
- Bölge idare mahkemesi dairelerinden birine başkanlık etmek.
- Mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak.
- Bölge idare mahkemesinin genel yönetim işlerini yürütmek.
- Bölge idare mahkemesi memurlarını denetlemek.
- Dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurmak.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

2. Bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda, adalet komisyonu ve dairedeki görevler hariç olmak üzere en kıdemli daire başkanı başkana vekalet eder.

MADDE 3 – 2576 sayılı Kanunun 3/B maddesinin birinci fıkrasının başına “1.” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“2. Bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda, adalet komisyonu ve dairedeki görevler hariç olmak üzere en kıdemli daire başkanı başkana vekalet eder.”

GEREKÇE

Maddeyle, bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda kıdemli daire başkanının mahkeme başkanına vekalet edeceği hüküm altına alınmaktadır. Mahkeme başkanının aynı zamanda bir dairenin de başkanı olması, Kanunun 3/F maddesinde daire başkanına vekalet edecek üyenin belirtilmiş olması, komisyon başkanlığına vekalet edecek komisyon üyesinin de Kanunun 3/G maddesinde belirtilmiş olması nedenleriyle başkanın adalet komisyonundaki görevleri ile dairedeki görevleri bu vekalet kapsamı dışında bırakılmıştır. Böylece başkana vekalet edecek en kıdemli üyenin görevinin, mahkemeyi temsil olduğu vurgulanmıştır.

Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu:

- Madde 3/C-** 1. Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu, bölge idare mahkemesi başkanı ile daire başkanlarından oluşur.
2. Bölge idare mahkemesi başkanının bulunmadığı hâllerde kurula daire başkanlarından en kıdemli olan başkanlık eder.
3. Daire başkanının mazereti hâlinde, o dairenin en kıdemli üyesi kurula katılır.
4. Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunun görevleri şunlardır:
- a) ~~Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla, bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümünü belirlemek~~, daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak.
- b) Hukuki veya fiili nedenlerle bir dairenin kendi üyeleriyle toplanamadığı hâllerde ilgisine göre diğer dairelerden üye görevlendirmek.
- c) Benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması hâlinde; resen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştay Başkanlığına iletme.
- d) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu:

- Madde 3/C-** 1. Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu, bölge idare mahkemesi başkanı ile daire başkanlarından oluşur.
2. Bölge idare mahkemesi başkanının bulunmadığı hâllerde kurula daire başkanlarından en kıdemli olan başkanlık eder.
3. Daire başkanının mazereti hâlinde, o dairenin en kıdemli üyesi kurula katılır.
4. Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunun görevleri şunlardır:
- a) Daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak.
- b) Hukuki veya fiili nedenlerle bir dairenin kendi üyeleriyle toplanamadığı hâllerde ilgisine göre diğer dairelerden üye görevlendirmek.
- c) Benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması hâlinde; resen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştay Başkanlığına iletme.
- d) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

<p>~~5.~~ Dördüncü fıkranın (c) bendine göre yapılacak talepler hakkında 6/1/1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanununun 39 uncu ve 40 ıncı maddeleri uygulanır.</p> <p>~~6.~~ Başkanlar Kurulu eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir. Oyların eşitliği hâlinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.</p>	<p><u>5. Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla, bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilgili dairesince belirlenir.</u></p> <p>~~6.~~ Dördüncü fıkranın (c) bendine göre yapılacak talepler hakkında 6/1/1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanununun 39 uncu ve 40 ıncı maddeleri uygulanır.</p> <p><u>7.</u> Başkanlar Kurulu eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir. Oyların eşitliği hâlinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.</p>
<p>MADDE 4 – 2576 sayılı Kanunun 3/C maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve fıkra numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.</p> <p>“a) Daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak.”</p> <p>“5. Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla, bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilgili dairesince belirlenir.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Maddede yapılan değişiklikle dairelerin iş bölümünü belirleme görevi, başkanlar kurulundan alınarak iş yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak uzmanlaşmanın temin edilmesi maksadıyla Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna verilmektedir. Kurul, atadığı başkan ve üyelerin uzmanlaşacakları konuları belirleyecektir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen iş bölümünün uygulanması hususunda daireler arasında çıkacak uyuşmazlıklar ise başkanlar kurulunca çözülecektir.</p>	
<p>Tek hakimle çözümlenecek davalar:</p> <p>~~Madde 7– 1. Uyuşmazlık miktarı yirmibeşbin Türk Lirasını aşmayan;~~</p> <p>a) ~~Konusu belli parayı içeren idarî işlemlere karşı açılan iptal davaları,~~</p>	<p>Tek hâkimle çözümlenecek davalar:</p> <p><u>Madde 7– 1. Aşağıda sayılan davalar görevlendirilecek tek hâkim tarafından karara bağlanır:</u></p> <p>a) <u>Konusu ellibin Türk Lirasını aşmayan iptal ve tam vargı davaları.</u></p>

b) ~~Tam yargı davaları,
İdare mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümlenir.~~

b) İlk, orta ve yüksek öğrenim öğrencilerinin ilişik kesme sonucunu doğuranlar hariç olmak üzere disiplin cezaları ile sınıf geçme, not tespiti, yurt, kredi, burs ve kayıt işlemlerine karşı açılan davalar.

c) Kamu görevlilerinin çalışma süreleri, sosyal hak ve yardımları ile yolluk, lojman ve izin işlemlerine karşı açılan davalar.

d) Kamu görevlilerine uyarma, kınama, ihtar ve tevbih cezası verilmesine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

e) Hâkim ve savcılar, öğretim üeleri ve müşterek kararnameyle atananlar hariç olmak üzere kamu görevlilerinin her türlü ödül, sicil, performans ve başarı değerlendirmelerine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

f) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üeleri hakkında verdikleri mesleki faaliyeti geçici veya sürekli olarak sona erdirmeyen her türlü disiplin işlemlerine karşı açılan davalar.

g) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

h) Kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal yardım kapsamında yapmış oldukları işlemlere karşı açılan davalar.

ı) 4/12/1984 tarihli ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

<p>2. ~~6-nci~~ maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklardan kaynaklanan toplam değeri yirmibeşbin Türk Lirasını aşmayan davalar, vergi mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümlenir.</p> <p>~~3. Bu tür davaların hakimler arasında dağılımına ilişkin esaslar, işlerde denge sağlanacak biçimde mahkeme başkanı tarafından önceden tespit edilir.~~</p>	<p>2. 6 ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklardan kaynaklanan toplam değeri ellibin Türk Lirasını aşmayan davalar, vergi mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümlenir.</p>
--	--

MADDE 5- 2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 7 – 1. Aşağıda sayılan davalar görevlendirilecek tek hâkim tarafından karara bağlanır:

- a) Konusu ellibin Türk Lirasını aşmayan iptal ve tam yargı davaları.
  - b) İlk, orta ve yüksek öğrenim öğrencilerinin ilişik kesme sonucunu doğuranlar hariç olmak üzere disiplin cezaları ile sınıf geçme, not tespiti, yurt, kredi, burs ve kayıt işlemlerine karşı açılan davalar.
  - c) Kamu görevlilerinin çalışma süreleri, sosyal hak ve yardımları ile yolluk, lojman ve izin işlemlerine karşı açılan davalar.
  - d) Kamu görevlilerine uyarma, kınama, ihtar ve tevbih cezası verilmesine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.
  - e) Hâkim ve savcılar, öğretim üyeleri ve müşterek kararnameyle atanmışlar hariç olmak üzere kamu görevlilerinin her türlü ödül, sicil, performans ve başarı değerlendirmelerine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.
  - f) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üyeleri hakkında verdikleri mesleki faaliyeti geçici veya sürekli olarak sona erdirmeyen her türlü disiplin işlemlerine karşı açılan davalar.
  - g) Kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal yardım kapsamında yapmış oldukları işlemlere karşı açılan davalar.
  - h) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.
  - ı) 4/12/1984 tarihli ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.
2. 6 ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklardan kaynaklanan toplam değeri ellibin Türk Lirasını aşmayan davalar, vergi mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümlenir.”

GEREKÇE

Kural olarak heyet halinde çalışan idare mahkemelerinde, dava değeri esas alınarak bazı davaların tek hâkimle çözümlenmesi benimsenmiştir. Maddede yapılan değişiklikle, tek hâkimle çözümlenebilecek davaların değeri yirmibeşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına yükseltilmekte ve buna ilaveten niteliğine göre bazı dava konuları bentler halinde sayılmak suretiyle tek hâkimle çözümlenecek davalar kapsamına alınmaktadır. Tek hâkimle bakılan davaların bölge idare mahkemesinde kesinleşmesi nedeniyle, yapılan düzenlemeyle Danıştayın iş

yükünün azaltılması ve bu davaların daha hızlı şekilde çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

2577 SAYILI İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU

MEVCUT METİN

TASLAK METİN

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Kapsam ve nitelik:

Madde 1 – 1. Danıştay, ~~bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin~~ görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, ~~bu Kanunda gösterilen usullere tabidir.~~

2. Danıştay, ~~bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde~~ yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.

Amaç, kapsam ve nitelik:

Madde 1 – 1. Bu Kanunun amacı, Danıştay, idari yargı ilk derece mahkemesi olan idare ve vergi mahkemesi ile idari yargı ikinci derece mahkemesi olan bölge idare mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak usul kuralları ile bu sürece katılanların hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenlemektir.

2. Danıştay, idari yargı ilk derece mahkemeleri ile idari yargı ikinci derece mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.

MADDE 6– 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 1 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Amaç, kapsam ve nitelik:

Madde 1 – 1. Bu Kanunun amacı, Danıştay, idari yargı ilk derece mahkemesi olan idare ve vergi mahkemesi ile idari yargı ikinci derece mahkemesi olan bölge idare mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak usul kuralları ile bu sürece katılanların hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenlemektir.

2. Danıştay, idari yargı ilk derece mahkemeleri ile idari yargı ikinci derece mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.”

GEREKÇE

Maddede, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun amacı, kapsam ve niteliği düzenlenmiştir. Mevcut Kanun metninde amaca ilişkin hükme yer verilmediğinden Kanunun amacının; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak usul kuralları ile bu sürece katılanların hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenlemek olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında idare ve vergi mahkemelerinin idari yargı ilk derece mahkemeleri olduğu, bölge idare mahkemelerinin

ise idari yargı ikinci derece mahkemesi olduğu vurgulanmaktadır. Danıştayın, ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar bakımından idari yargı ilk derece mahkemesi olduğunda herhangi bir kuşku bulunmadığı için bu husus ayrıca belirtilmemektedir.

İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı:

Madde 2 – 1. İdari dava türleri şunlardır:

- a) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,
  - b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,
  - c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.
2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari ~~—mahkemeler;~~ yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.
3. Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya yaptığı işlemler idari yargı denetimi dışındadır.

İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı:

Madde 2 – 1. İdari dava türleri şunlardır:

- a) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri **doğrudan** ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,
  - b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,
  - c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.
2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari **yargı mercileri hiçbir surette** yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.
3. Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya yaptığı işlemler idari yargı denetimi dışındadır.

MADDE 7– 2577 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine “menfaatleri” ibaresinden sonra gelmek üzere “doğrudan” ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrasında yer alan “mahkemeler;” ibaresi “yargı mercileri hiçbir surette” şeklinde değiştirilmiştir.

GEREKÇE

İdari yargıda sübjektif dava açma ehliyeti, iptal davalarında aranan “*menfaat ihlali*” şartını ifade etmektedir. İdari yargıda iptal davası açılabilmesi için menfaat ihlali şartı aranmaktayken tam yargı davalarında hak ihlali aranmaktadır. Bir başka deyişle iptal davası açılabilmesinin koşulu bir idari işlem dolayısıyla davacının menfaatinin ihlal edilmiş olması veya bir idari işlemin iptalinde menfaatinin bulunması iken tam yargı davasında davacının kişisel bir hakkının ihlal edilmiş olmasıdır. Uygulamada menfaat ihlalinin bulunup bulunmadığı, idari işlem karşısında kişinin içinde bulunduğu durum veya idari işlemin kişiye olan etkisi dikkate alınarak tayin edilmekte ve “menfaatin ihlali” kişi ile

idari işlemin yöneldiği hukuki durum arasında kurulu bulunan ya da kurulması arzulanan ciddi ve makul ilişkinin, idari işlemin konu unsuru dolayısıyla bozulması olarak nitelendirilmektedir.

Öğretide ve uygulamada “menfaat” ten söz edilebilmesi menfaatin meşru, kişisel ve güncel olmasına bağlı tutulmaktadır. Menfaatin kişisel olması ihlal edilen menfaatin davacıya ait olmasını ifade eder. İhlal edilen menfaatin davacıya ait olması ise, davacının iptal davasına konu edilen idari işlemin bozduğu ya da doğmasına engel olduğu hukuki durumun tarafı veya yararlananı olması demektir. Ancak uygulamada menfaat kavramının çok geniş yorumlandığı ve bu durumun hakkın kötüye kullanımına neden olduğu görülmektedir. Bu itibarla maddeye eklenen “doğrudan” ibaresiyle iptal davası açılabilmesi, iptali istenilen işlemle idari işlemin kişiye olan etkisi arasında makul ve ciddi bir ilişkinin yanında aralarında kuvvetli bir bağın bulunmasına bağlı tutulmaktadır. Dolayısıyla iptal davası açacak olan kişi idari işlemin iptal edilmesinde menfaati olduğunu, söz konusu idari işlemin yarattığı hukuki durumun tarafı veya doğrudan yararlananı olduğunu ortaya koymak zorundadır.

Bu değişiklikle, menfaati ihlal edildiğini iddia eden herkes yerine menfaati doğrudan ihlal edilen kişilerin, bir başka deyişle idari işlemle aralarında kuvvetli bir bağ bulunduğunu ortaya koyan kişilerin dava açmaları öngörülmektedir. Böylece iptali talep edilen işlemde menfaati olumlu olarak etkilenen kişilerin varlığı da göz önüne alındığında idari işlemin iptalinde menfaati bulunanlar ile bulunmayanların haklarının korunmasında bir denge sağlanmış olacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasına idari yargı mercilerinin “hiçbir surette” yerindelik denetimi yapamayacağı ibaresi eklenmiş, böylece idari yargı mercilerinin yerindelik denetimi yapamayacaklarına ilişkin Kanundaki düzenleme 2010 yılında yapılan halk oylamasıyla değiştirilen Anayasanın 125 inci maddesiyle uyumlu hale getirilmektedir.

Dilekçe üzerine uygulanacak işlem:

Madde 6 – 1. ~~Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya~~ 4 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin ~~harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere~~ derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.
2. Davacılara, kayıt tarih ve sayısını gösteren **imzalı ve mühürlü, pulsuz** bir alındı **kağıdı** verilir.

~~3. 4 ncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.~~

Dilekçe üzerine uygulanacak işlem:

Madde 6 – 1. 4 üncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin derhal kayıtları yapılarak kayıt, tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılara, kayıt, tarih ve sayısını gösteren bir alındı **belgesi** verilir.

~~4. Herhangi bir sebeple harç veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harç ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.~~

~~5. Dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması halinde, otuz gün içinde posta ücretinin tamamlanması daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Posta ücreti süresi içinde tamamlanmazsa dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir. Bu kararın tebliği tarihinden başlayarak üç ay içinde, noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.~~

~~6. 4 ve 5 inci fıkralardaki tebligat re'sen genel bütçeden yapılır.~~

MADDE 8- 2577 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 6 – 1. 4 üncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin derhal kayıtları yapılarak kayıt, tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılara, kayıt, tarih ve sayısını gösteren bir alındı belgesi verilir.”

GEREKÇE

Maddeyle, idari yargı mercilerine verilen dava dilekçeleri üzerine uygulanacak işlemler düzenlenmiştir. Maddede yer alan yargılama giderleri ile ilgili hükümler ayrı bir madde halinde düzenlendiği için madde metninden çıkarılmaktadır.

~~4. Herhangi bir sebeple harç veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harç ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.~~

~~5. Dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması halinde, otuz gün içinde posta ücretinin tamamlanması daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Posta ücreti süresi içinde tamamlanmazsa dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir. Bu kararın tebliği tarihinden başlayarak üç ay içinde, noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.~~

~~6. 4 ve 5 inci fıkralardaki tebligat re'sen genel bütçeden yapılır.~~

Yargılama giderleri:

MADDE 6/A- 1. Yargı harçları ve posta giderleri dava açılırken davacı tarafından ödenir.

2. Herhangi bir sebeple yargı harçları ve posta gideri yatırılmadan veya eksik yatırılarak dava açılmış olması ya da davanın devamı sırasında bunların yeterli olmadığının anlaşılması halinde, onbeş gün içinde bu giderlerin yatırılması veya tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından davacıya tebliğ olunur. Bu süre içinde istenilen miktar eksiksiz olarak yatırılmaz veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve ilgililere tebliğ olunur. Tebligata ilişkin giderler, ihtiyaç duyulması halinde genel bütçeden karşılanır.

3. İdari yargı mercilerince yapılacak her türlü incelemeye ilişkin giderler davacıdan istenir. Bu giderlerin, idari yargı mercilerince belirlenecek süre içinde davacı tarafından yatırılmaması halinde, dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verilir.

4. Posta gideri avansından artan miktar, kararın kesinleşmesini müteakip, ilgililerin talebi üzerine mahkemesince iade edilir.

MADDE 9- 2577 sayılı Kanuna 6 ncı maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Yargılama giderleri:

Madde 6/A - 1. Yargı harçları ve posta giderleri dava açılırken davacı tarafından ödenir.

2. Herhangi bir sebeple yargı harçları ve posta gideri yatırılmadan veya eksik yatırılarak dava açılmış olması ya da davanın devamı sırasında bunların yeterli olmadığının anlaşılması halinde, onbeş gün içinde bu giderlerin yatırılması veya tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından davacıya tebliğ olunur. Bu süre içinde istenilen miktar eksiksiz olarak yatırılmaz veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve ilgililere tebliğ olunur. Tebligata ilişkin giderler, ihtiyaç

duyulması halinde genel bütçeden karşılanır.

3. İdari yargı mercilerince yapılacak her türlü incelemeye ilişkin giderler davacıdan istenir. Bu giderlerin, idari yargı mercilerince belirlenecek süre içinde davacı tarafından yatırılmaması halinde, dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verilir.

4. Posta gideri avansından artan miktar, kararın kesinleşmesini müteakip, ilgililerin talebi üzerine mahkemesince iade edilir.”

GEREKÇE

Maddeyle, yargı harçları ve posta giderlerinin dava açılırken davacı tarafından ödeneceği, herhangi bir sebeple yargı harçları ile posta gideri verilmeden veya eksik yatırılmak suretiyle dava açılmış olması veya davanın devamı sırasında bu hususun anlaşılması halinde, davacıya eksikliği tamamlaması hususunda onbeş gün süre verileceği, bu süre içinde istenilen miktarın eksiksiz olarak yatırılmaması veya tamamlanamaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği hükme bağlanmaktadır.

Kanunun mevcut 6 ncı maddesinde harç ve posta ücretindeki eksikliğin giderilmesi amacıyla davacıya verilen otuz günlük süre onbeş güne indirilmekte ve verilen sürede eksikliğin tamamlanmaması halinde davacıya aynı sürenin yeniden bir kez daha verileceğine ilişkin düzenlemeden vazgeçilmektedir. Ayrıca ilk verilen süreden sonra istenilen miktarın yatırılmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği hüküm altına alınmaktadır. Böylece söz konusu sürecin kısaltılarak yargılamanın hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla harç ve posta giderlerinin yanı sıra keşif ve bilirkişi incelemesi gibi davaya ilişkin her türlü giderin de davacıdan isteneceği, bu giderin belirlenen süre içinde yatırılmaması halinde dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verileceği öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle, yargılamaya ilişkin giderlerle ilgili olarak uygulamadaki tereddütlere son verilerek davacının davasını özenli şekilde takip etmesi amaçlanmıştır. Maddenin son fıkrasıyla posta gideri avansından artan miktar bulunması halinde ilgililerin talebi üzerine kararın kesinleşmesinin ardından iade edilmesi benimsenmektedir.

Dava açma süresi:

Madde 7 – 1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde ~~Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde~~ otuz gündür.

2. Bu süreler;

- İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirim yapıldığı,
- Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda: Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilâtın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve

Dava açma süresi:

Madde 7 – 1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde otuz gündür.

2. Bu süreler;

- İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirim yapıldığı,
- Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda: Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilâtın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve

<p>idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği; Tarihi izleyen günden başlar.</p> <p>3. Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre, son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.</p> <p>4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz.</p>	<p>idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği; Tarihi izleyen günden başlar.</p> <p>3. Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre, son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.</p> <p>4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz.</p>
---	---

MADDE 10- 2577 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

GEREKÇE

Maddeyle, Danıştay ve idare mahkemelerindeki altmış günlük dava açma süresi mevcut Kanundaki vergi mahkemelerindeki dava açma süresi olan otuz güne indirilmektedir. Düzenlemeyle, dava açma süresi otuz gün olarak belirlenmek suretiyle idare ve vergi mahkemelerinde dava açma süreleri bakımından yeknesaklık sağlanmaktadır.

Sürelerle ilgili genel esaslar

Madde 8 – 1. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

2. Tatil günleri sürelerle dahildir. Şu kadarki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen ~~çalışma~~ gününün bitimine kadar uzar.

3. Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi ~~çalışmaya—ara—verme zamanına~~ rastlarsa bu süreler, ~~ara-vermenin~~ sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Sürelerle ilgili genel esaslar

Madde 8 – 1. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

2. Tatil günleri sürelerle dahildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tam veya yarım tatil gününe ya da yetkili makamlarca verilen ve ülke çapında uygulanan idari izinlere rastlarsa, süre tatil veya idari izin gününü izleyen mesai gününün bitimine kadar uzar.

3. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itiraz için öngörülen süreler dışında, dava açma süreleri ile bu Kanunda yazılı diğer sürelerin bitmesi adli tatile rastlarsa, bu süreler adli tatilin sona erdiği günü izleyen tarihten

itibaren yedi gün_uzamış sayılır.

4. Süre; hafta, ay veya yıl olarak belirlenmiş ise tebliğ, yayım veya ilanın yapıldığı güne son hafta, ay veya yıl içindeki karşılık gelen günün mesai saati sonunda biter. Sürenin bittiği ayda tebliğ, yayım veya ilanın yapıldığı güne karşılık gelen bir gün yoksa, süre bu ayın son günü mesai saati sonunda biter.

MADDE 11- 2577 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“2. Tatil günleri sürelerle dâhildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tam veya yarım tatil gününe ya da yetkili makamlarca verilen ve ülke çapında uygulanan idari izinlere rastlarsa, süre tatil veya idari izin gününü izleyen mesai gününün bitimine kadar uzar.

3. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itiraz için öngörülen süreler dışında, dava açma süreleri ile bu Kanunda yazılı diğer sürelerin bitmesi adli tatile rastlarsa, bu süreler adli tatilin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

4. Süre; hafta, ay veya yıl olarak belirlenmiş ise tebliğ, yayım veya ilanın yapıldığı güne son hafta, ay veya yıl içindeki karşılık gelen günün mesai saati sonunda biter. Sürenin bittiği ayda tebliğ, yayım veya ilanın yapıldığı güne karşılık gelen bir gün yoksa, süre bu ayın son günü mesai saati sonunda biter.”

GEREKÇE

Maddenin ikinci fıkrasında yer alan Kanundaki sürelerin son gününün tatil günlerine rastlaması halinde sürenin bu tatili izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzayacağına ilişkin düzenlemeyle ilgili olarak, uygulamada tereddüt oluşturan ülke çapında uygulanan idari izinler ile sürenin son gününün yarım tatil gününe denk gelmesi hususları açıklığa kavuşturulmakta bu hallerde de sürenin müteakip çalışma gününün bitimine kadar uzayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında Kanunda yazılı sürelerin son gününün, adli tatile rastlaması halinde bu sürelerin, adli tatilin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzaması öngörülmüştür. Ancak, yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazların adli tatilde nöbetçi bölge idare mahkemesince karara bağlanacak olması nedeniyle yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı itiraz için öngörülen sürelerin adli tatil nedeniyle uzamayacağı hükme bağlanmaktadır. Bu kararlara karşı her halükarda Kanunda yazılan yedi günlük süre içinde itiraz edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Hukuk Muhakemeleri Kanunuyla uyum sağlanması amacıyla “çalışmaya ara verme” ibaresi “adli tatil” şeklinde değiştirilmekte ve sürelerin hafta, ay veya yıl olarak belirlenmesi halinde sürelerin ne zaman sona ereceği düzenlenmektedir.

<p>Görevli olmayan yerlere başvurma: Madde 9 – 1. Çözümlemesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.</p> <p>~~2. Adli veya askeri yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci fıkrada yazılı otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idari dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamış ise bu süre içinde idari dava açılabilir.~~</p>	<p>Görevli olmayan yerlere başvurma: Madde 9 – 1. Çözümlemesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, <u>idari dava açma süresi içinde</u>, adli ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. <u>13 üncü maddenin üçüncü fıkrası hükmü saklıdır.</u> Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.</p>
<p>MADDE 12- 2577 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “halde,” ibaresinden sonra “idari dava açma süresi içinde,” ibaresi ile birinci cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.</p> <p>“13 üncü maddenin üçüncü fıkrası hükmü saklıdır.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Düzenlemeyle, idari yargı mercilerinin görevine girdiği halde sehven adli veya askeri yargı yerlerine açılmış olan davaların verilen görev yönünden ret kararının kesinleşmesinden sonra idari yargı mercilerinde yeniden açılabilmesi, görevsiz adli veya askeri yargıda açılmış olan ilk davanın idari dava açma süresi içinde açılmış olması şartına bağlanmaktadır. Böylece uygulamadaki tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır. Diğer taraftan adli veya askeri yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi dava açma süresi henüz geçmemiş ise görevli idari mahkemede dava açılabileceğine ilişkin ikinci fıkra, idari yargıda dava açma süresinin altmış günden otuz güne indirilmesi göz önünde bulundurularak yürürlükten kaldırılmaktadır.</p>	
<p>~~İdari makamların sükutu:~~ Madde 10 – 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir</p>	<p>İdari makamlara başvuru: Madde 10 – 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir</p>

işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, ~~konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Aneak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde~~ dava açabilirler.

~~3. (Mülga: 10/6/1994 – 4001/5 md.)~~

işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. İdari makamlar başvuru hakkında altmış gün çinde cevap verirler. Bu süre içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, dava açabilirler.

3. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabilir.

4. Üçüncü fıkra uyarınca idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaması halinde, dava açma süresi geçtikten sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden başlar.

5. Üçüncü fıkra uyarınca idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaz ve idarece yeni bir cevap da verilmez ise; ilgili, idareye bu madde hükümleri uyarınca yeniden başvuruda bulunabilir.

MADDE 13- 2577 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İdari makamlara başvuru:

Madde 10 – 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. İdari makamlar başvuru hakkında altmış gün içinde cevap verirler. Bu süre içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, dava açabilirler.

3. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabilir.
4. Üçüncü fıkra uyarınca idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaması halinde, dava açma süresi geçtikten sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi yeniden başlar.
5. Üçüncü fıkra uyarınca idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaz ve idarece yeni bir cevap da verilmez ise; ilgili, idareye bu madde hükümleri uyarınca yeniden başvuruda bulunabilir.”

GEREKÇE

Maddeyle, davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idarelere yapılan başvurulara cevap verme zorunluluğu getirilmektedir. Bu doğrultuda madde metni ile uyum sağlamak amacıyla maddenin başlığı da “idari makamlara başvuru” şeklinde değiştirilmiştir. Kural olarak, idari makamlarca yapılan başvurulara altmış gün içinde cevap verme zorunluluğu getirilmekle birlikte, ilgililere herhangi bir şekilde cevap verilmemesi halinde kişilerin mağdur edilmemesi amacıyla isteğin reddedilmiş sayılacağı hususu da ayrıca düzenlenmiştir. Bu durumda ilgililerin altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde dava açabilme hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

Bu süre içinde idare tarafından ilgililere kesin olmayan bir cevap verilir ise bu cevap başvurunun reddi olarak değerlendirilmek suretiyle bu işlemin tebliğ tarihinden itibaren ilgililerce dava açma süresi içinde dava açılabilir. Ayrıca kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaması veya dava açma süresi geçtikten sonra idarelerce başvuruya cevap verilmesi halinde, ilgililerce cevabın tebliğinden itibaren dava açma süresi içinde yeniden dava açılabilecektir.

Diğer taraftan, idarece verilen kesin olmayan cevap üzerine dava açılmaz ve idarece yeni bir cevap da verilmez ise ilgililerce, idareye yeniden başvuruda bulunulabilecek olup, bu başvuru neticesine göre yeniden dava açılabilecektir.

Üst makamlara başvurma:

Madde 11 – 1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. **~~Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.~~**

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma

Üst makamlara başvurma:

Madde 11 – 1. Özel kanunlarda ayrı bir idari başvuru yolu öngörülmeven hallerde, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir.

2. İdare, hukuk biriminin görüşünü almak suretiyle en geç altmış gün içinde gerekçeli olarak cevap vermek zorundadır. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma

süresi ~~yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.~~	süresi <u> içinde dava açılabilir.</u>
<p>MADDE 14- 2577 sayılı Kanunun 11 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.</p> <p>“Madde 11 – 1. Özel kanunlarda ayrı bir idari başvuru yolu öngörülme hallerde, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir.</p> <p>2. İdare, hukuk biriminin görüşünü almak suretiyle en geç altmış gün içinde gerekçeli olarak cevap vermek zorundadır. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.</p> <p>3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi içinde dava açılabilir.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Maddeyle, özel kanunlarda ayrı bir başvuru yolu düzenlenmiş ise bu başvuru yolunun, aksi halde 2577 sayılı Kanunda belirtilen üst makamlara başvuru yolunun uygulanması öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle özel kanunlardaki başvuru yolları saklı tutulmaktadır. Uygulamada, idarelerin genellikle başvurulara cevap vermedikleri görüldüğünden idarelerin yapılan başvurulara tatmin edici şekilde cevap vermelerini sağlamak amacıyla hukuk biriminin görüşünü almak suretiyle en geç altmış gün içinde gerekçeli olarak cevap verme zorunluluğu getirilmektedir. İdareler ilgiliye hukuk biriminin görüşünü de almak suretiyle altmış gün içinde gerekçesiyle birlikte cevap vermek zorunda olmakla birlikte, herhangi bir şekilde altmış gün içinde idarelerce cevap verilmezse, ilgililerin mağdur edilmemesi amacıyla zımni ret hali de korunmuştur.</p> <p>Önceki maddelerde yapılan değişikliklerle, idari yargıda dava açma süresinin otuz güne indirilmesi doğrultusunda bu maddede de değişiklik yapılmaktadır. Buna göre, idarelere bu madde kapsamında yapılan başvuru üzerine sürelerin durması esasından vazgeçilerek kesilmesi ilkesi benimsendiği için ilgiliye verilen cevabın tebliği üzerine otuz günlük dava açma süresi içinde dava açılabilmesi düzenlenmektedir.</p>	
<p>İptal ve tam yargı davaları:</p> <p>MADDE 12 – İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde</p>	<p>İptal ve tam yargı davaları:</p> <p>MADDE 12 – <u>1.</u> İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde</p>

verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

2. 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idareler aleyhine açılan iptal davalarının karara bağlanması üzerine, açılacak tam yargı davasından önce bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca sulh yoluna başvurulması zorunludur. Sulh başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

MADDE 15- 2577 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının başına “1.” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“2. 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idareler aleyhine açılan iptal davalarının karara bağlanması üzerine, açılacak tam yargı davasından önce bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca sulh yoluna başvurulması zorunludur. Sulh başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.”

GEREKÇE

659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması öngörülen değişikliklerle Kararname kapsamındaki idareler tarafından tesis edilen bir idari işlem nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin açtıkları iptal davasının sonuçlanmasından sonra tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurmaları zorunluluğu getirilmektedir.

Bu düzenlemeye paralel olarak maddeye eklenen fıkrayla, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin sulh yoluna ilişkin hükümleri ile bu Kanun hükümleri arasında bağlantı kurulmaktadır. Buna göre 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren idareler aleyhine açılan iptal davasının sonuçlanmasından sonra sulh yoluna gidilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak anılan Kararname kapsamına girmeyen idareler bakımından ise birinci fıkradaki hüküm uygulanacak bir başka deyişle doğrudan tam yargı davası açılacaktır. Sulh yolunun denememesi, 2577 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi anlamında idari merci tecavüzü olarak kabul edilerek mahkemece merciine tevdi kararı verilecektir.

Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması:

Madde 13 – 1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak **davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz.**

Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması:

Madde 13 – 1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.

2. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idarelerin eylemleri nedeniyle dava açılmadan önce bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca sulh yoluna başvurulması zorunludur. Sulh başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

3. Görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine süresi içinde açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda da, yukarıdaki fıkralardaki usul uygulanır.

MADDE 16- 2577 sayılı Kanunun 13 üncü maddesine birinci fıkradan sonra aşağıdaki fıkra eklenmiş ve mevcut ikinci fıkrada yer alan “mercilerine” ibaresinden sonra gelmek üzere “süresi içinde” ibaresi eklenmiş, aynı fıkrada yer alan “davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz.” ibaresi “davalarda da, yukarıdaki fıkralardaki usul uygulanır.” şeklinde değiştirilmiş ve son fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“2. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idarelerin eylemleri nedeniyle dava açılmadan önce bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca sulh yoluna başvurulması zorunludur. Sulh başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.”

GEREKÇE

659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması öngörülen değişikliklerle Kararname kapsamındaki idareler tarafından gerçekleştirilen bir idari eylem nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurmaları zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenlemeye paralel olarak maddeye eklenen fıkrayla 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin sulh yoluna ilişkin hükümleri ile bu Kanun arasında bağlantı kurulmaktadır. Buna göre 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren idareler aleyhine idari eylemler nedeniyle tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna gidilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak anılan Kararname kapsamına girmeyen idareler bakımından ise birinci fıkradaki hüküm uygulanacak bir başka deyişle idareye yapılan başvuruda sulh usulü aranmayacak ve uygulanmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, sehven adli veya askeri yargı mercilerinde açılan ve bu nedenle reddedilen davaların idari yargı mercilerinde yeniden açılabilmesi, adli veya askeri yargıda reddedilen davanın idari yargı için öngörülen dava açma süreleri içinde açılmış olması şartına bağlanmaktadır. Bunun yanında, görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine tam yargı davası açılması ve bu davanın görev yönünden reddedilmiş olması halinde de mevcut birinci fıkraya göre idareye başvuru şartı getirilmekte ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren idareler aleyhine tam yargı davası açılabilmesi için sulhe başvuru, tüketilmesi zorunlu bir başvuru yolu olarak öngörülmektedir. Sulh yolunun denenmemesi, 2577 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi anlamında idari merci tecavüzü olarak kabul edilerek mahkemece merciine tevdi kararı verilecektir. Yapılan düzenlemeyle, gerek süresi içinde açılmayan bir davanın süresindeymiş gibi görülebilmesinin gerekse de görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine başvurmak suretiyle maddenin önceki halinde öngörülen idareye başvuru şartının bertaraf edilmesinin önüne geçilmiş olacaktır.

İlk inceleme üzerine verilecek karar:

Madde 15 – 1. Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin **3-üncü** fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

- a) **3/a** bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idari yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,
- b) **3/c, 3/d** ve **3/e** bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,
- c) **3/f** bendine göre, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,
- d) **3/g** bendinde yazılı halde **otuzgün** içinde 3 ve 5 inci maddelere

İlk inceleme üzerine verilecek karar:

Madde 15 – 1. Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin **üçüncü** fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin **üçüncü fıkrasının**;

- a) **(a)** bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idari yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,
- b) **(c), (d)** ve **(e)** bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,
- c) **(f)** bendine göre, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,
- d) **(g)** bendinde yazılı halde **yedi gün** içinde 3 ve 5 inci maddelere

uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise **otuzgün** içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,
e) **3/b** bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,
Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştaya veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 3 ncü maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. İlk inceleme üzerine **Danıştay veya mahkemelere** verilen; bu maddenin **1/a** bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, **1/e** bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve **1/d** bendindeki dilekçe **red** kararları **dışında, ilgisine göre istinaf ya da temyiz** yoluna başvurulabilir.

5. 1-inci fıkranın (d) bendine göre dilekçenin reddedilmesi üzerine, yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir.

uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise **vedi gün** içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,
e) **(b)** bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,
Karar verilir.

2. Yanlış bir idari mercie başvurularak açılan tam vargı davalarında dilekçenin görevli idare merciine tevdiine karar verilir.

3. Dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştaya veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

4. Dilekçelerin 3 ncü maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

5. İlk inceleme üzerine verilen; bu maddenin **birinci fıkrasının (a)** bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, **(c)** bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve **(d)** bendindeki dilekçe **ret** kararlarına **na karşı kanun** yoluna başvurulamaz.

6. Birinci fıkranın (d) bendine göre dilekçenin reddedilmesi üzerine, yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir.

MADDE 17 – 2577 sayılı Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilerek mevcut dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde ve mevcut beşinci

fıkrasında yer alan “1 inci” ibaresi “Birinci” şeklinde değiştirilmiştir.

“1. Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin üçüncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin üçüncü fıkrasının;

a) (a) bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idari yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,

b) (c), (d) ve (e) bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

c) (f) bendine göre, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,

d) (g) bendinde yazılı halde yedi gün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise yedi gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) (b) bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,

Karar verilir.”

“2. Yanlış bir idari mercie başvurularak açılan tam yargı davalarında dilekçenin görevli idare merciine tevdiine karar verilir.”

“4. İlk inceleme üzerine verilen; bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, (c) bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve (d) bendindeki dilekçe ret kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamaz.”

GEREKÇE

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişikliklerle fıkradaki bentlere yapılan atıflar kanun yapım tekniğine uygun hale getirilmektedir. Bununla birlikte dilekçelerde bulunacak hususlar, aynı dilekçe ile dava açılacak haller ve ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından açılacak davalar gibi dilekçenin reddine karar verilen hallerde eksikliklerin tamamlanması veya yeniden düzenlenmesi için verilen otuz günlük sürenin, yargılamayı hızlandırmak amacıyla yedi güne indirilmesi öngörülmektedir. Öte yandan, maddeye eklenmesi öngörülen fıkrayla tam yargı davası açılmadan önce idareye zorunlu olarak yapılan başvurunun yanlış idari mercie yapılmış olması halinde idari yargı mercilerince dava dilekçesinin doğru idari mercie tevdiine karar verilmesi hükme bağlanmaktadır.

Mevcut madde metninde, ilk inceleme üzerine verilecek kararlardan, idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlar, gerçek hasma tebliğ ve dilekçe ret kararları dışındaki kararlara karşı ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabileceği düzenlenmişken ifade değişikliği yapılmak suretiyle fıkra daha anlaşılır hale getirilmektedir.

Tebliğat ve cevap verme:

Madde 16 – 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya,

Tebliğat ve cevap verme:

Madde 16 – 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya,

davalının vereceği savunma davacıya tebliğ **olunur**.

~~2. Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.~~

~~3. Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme kararı ile otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.~~

4. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri **savunmalara veya ikinci** dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe **otuz gün** içinde cevap verilmek üzere

davalının vereceği savunma **ve ekleri** davacıya tebliğ **edilir**.

2. Davalı, dava dilekçesine karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilir. Bu süre, haklı sebeplerin bulunması halinde, talep üzerine otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez. Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, ilgili idari yargı merciine gönderilir. İdare savunma vermese dahi işlem dosyasını belirtilen süre içinde göndermek zorundadır.

3. Savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edildiği tarihte dosya tekemmül eder.

4. Davalının savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

5. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. Ancak tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe **onbeş gün** içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa

karşı tarafa tebliğ edilir.

~~5. Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, Danıştay veya ilgili mahkeme başkanlığına gönderilir.~~

6. Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi taraflara tebliğ edilir. Taraflar, tebliğden itibaren ~~on~~ gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebilirler.

tebliğ edilir.

6. Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi taraflara tebliğ edilir. Duruşmalı işlerde bu tebligat en geç duruşma davetiyesi ile birlikte yapılır. Taraflar, tebliğden itibaren onbeş gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebilirler.

MADDE 18 – 2577 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 16 – 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma ve ekleri davacıya tebliğ edilir.

2. Davalı, dava dilekçesine karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilir. Bu süre, haklı sebeplerin bulunması halinde, talep üzerine otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez. Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, ilgili idari yargı merciine gönderilir. İdare savunma vermese dahi işlem dosyasını belirtilen süre içinde göndermek zorundadır.

3. Savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edildiği tarihte dosya tekemmül eder.

4. Davalının savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

5. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. Ancak tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe onbeş gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.

6. Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi taraflara tebliğ edilir. Duruşmalı işlerde bu tebligat en geç duruşma davetiyesi ile birlikte yapılır. Taraflar, tebliğden itibaren onbeş gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebilirler.”

GEREKÇE

Maddeyle, uygulamada ikinci cevap dilekçelerinin (replik-düplik) uyuşmazlığın çözülmesine esaslı katkısı bulunmaması, karşılıklı dilekçelere cevap verilmesi durumunun dosyaların tekemmülünü uzatması ve idari yargılamada re'sen araştırma ilkesi uygulanması nedenleriyle ikinci cevap dilekçeleri kaldırılmıştır. Diğer bir ifadeyle, davacının davalı idarece verilen savunmaya vereceği cevap dilekçesi ile davalının

davacının vereceği replik dilekçesine ikinci cevap dilekçesi verilmesinden vazgeçilmektedir. Bu düzenlemeyle, dava ve savunmaya ilişkin dilekçelerin verilmesiyle dosyaların daha erken bir aşamada tekemmülünün sağlanması öngörülmek suretiyle yargılamanın hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Davalı idare, dava dilekçesinin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde dava dilekçesine karşı savunmasını verebilecek ve savunma dilekçesiyle birlikte işlem dosyasının aslını veya onaylı örneğini de idari yargı merciine gönderecektir. İdare bu süre içinde herhangi bir savunma vermemiş olsa dahi davaya konu işlem dosyasını savunma süresi içinde yargı merciine göndermek zorunda olacaktır. Düzenlemeyle, savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edildiği tarihte dosya tekemmül edecek ve esastan karar verilebilecek hale gelecektir.

Yargılama esnasında davalının savunmasında belirttiği ve davacı tarafından cevaplandırılması gereken hususlar bulunduğu anlaşılırsa davacıya bu hususlara cevap vermesi için yeni bir süre verilebilecektir. Böylelikle, savunma dilekçesindeki davalı iddialarına karşı davacının cevap hakkı korunmuş olacaktır. Öte yandan, re'sen araştırma ilkesi gereğince mahkemeler uyuşmazlığın çözümüne etki edecek her türlü bilgi ve belgeyi taraflardan veya üçüncü kişilerden isteme yetkisini haiz oldukları için replik düplik aşamasının kaldırılması taraflar yönünden herhangi bir hak kaybına yol açmayacaktır.

Diğer yandan, tam yargı davalarında davacının dava dilekçesinde belirttiği dava konusu miktarı, harcını ödemek ve bir defalığına mahsus olmak üzere artırmaya ilişkin verdiği dilekçeye karşı tarafça verilecek cevap süresi, yargılama faaliyetinin hızlandırılmasına yönelik olarak otuz günden onbeş güne düşürülmektedir. Bunun yanında, Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesinin taraflara tebliğinin duruşmalı işlerde en geç duruşma davetiyesi ile birlikte yapılması ve tebliğden itibaren onbeş gün içinde de cevap verilmesi usulü getirilmektedir.

Duruşma:

Madde 17 – 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve ~~yirmibeşbin Türk Lirasını aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı yirmibeşbin Türk Lirasını aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.~~

2. Temyiz ve istinaflarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır.

3. ~~Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir.~~

4. 1 ve 2 nci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın Danıştay,

Duruşma:

Madde 17 – 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve tam yargı davalarında taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır. Ancak tek hâkimle çözümlenecek davalarda hâkim tarafların duruşma yapılması istemiyle bağlı değildir.

2. Temyiz ve istinaflarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Taraflarca, dava dosyasının tekemmül ettiği tarihe kadar duruşma talebinde bulunulabilir.

4. 1 ve 2 nci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın Danıştay,

<p>mahkeme ve hakim kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.</p> <p>5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.</p>	<p>mahkeme ve hâkim kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.</p> <p>5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.</p>
<p>MADDE 19 – 2577 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.</p> <p>“1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve tam yargı davalarında taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır. Ancak tek hâkimle çözümlenecek davalarda hâkim tarafların duruşma yapılması istemiyle bağlı değildir.”</p> <p>“3. Taraflarca, dava dosyasının tekemmül ettiği tarihe kadar duruşma talebinde bulunulabilir.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Mevcut düzenlemeye göre ilk derece idari yargı mercilerinde görülen konusu yirmibeşbin Türk Lirasını aşan iptal davaları ile tam yargı ve vergi davalarında istem üzerine duruşma yapılması zorunlu olmakla birlikte bu sınırlamaya bağlı olmaksızın mahkemece re'sen duruşma yapılmasına da karar verilebilmektedir. Bir başka deyişle mevcut düzenlemelere göre tek hâkimle bakılan yirmibeş bin Türk lirasının altındaki davalarda tarafların istemiyle duruşma yapılması zorunlu değildir. 2576 sayılı Kanunda yapılması öngörülen değişikliklerle tek hâkimle bakılacak davalar sadece davanın değerine göre değil dava konularına göre belirlendiğinden birinci fıkra bu doğrultuda değiştirilmektedir.</p> <p>Bununla birlikte, mevcut Kanunda tarafların savunma, replik ve düplik dilekçeleriyle duruşma yapılması talebinde bulunabilecekleri düzenlenmişken, değişiklikle replik ve düplik aşamaları kaldırılmış olduğundan, duruşma talebinin dosyanın tekemmül edeceği tarihe kadar istenebileceği öngörülmektedir.</p> <p>Mevcut düzenlemede olduğu gibi birinci ve ikinci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın ilgili idari yargı mercii ve hâkimin kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilmesi öngörülmektedir.</p>	
<p>Duruşmalara ilişkin esaslar:</p> <p>Madde 18 – 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkemenin kararı ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.</p> <p>2. Duruşmaları başkan yönetir.</p>	<p>Duruşmalara ilişkin esaslar:</p> <p>Madde 18 – 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkemenin kararı ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.</p> <p>2. Duruşmaları başkan yönetir.</p>

3. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir; hiç biri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. Danıştayda görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra savcı **yazılı** düşüncesini açıklar. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirtilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

3. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir; hiç biri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. **İlk derece mahkemesi sıfatıyla** Danıştayda görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra savcı düşüncesini açıklar. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirtilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

6. Duruşma sırasında fotoğraf çekilemez ve hiçbir şekilde ses ve görüntü kaydı yapılamaz. Ancak, dava dosyasında saklı kalmak kaydıyla, vargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde mahkemece çekim yapılabilir ve kayıt alınabilir. Bu şekilde yapılan çekim ve kayıtlar ile kişilik haklarını ilgilendiren konuları içeren dava dosyası içerisindeki her türlü belge ve tutanak, mahkemenin ve ilgili kişilerin açık izni olmadıkça hiçbir yerde yayımlanamaz. Talep edilmesi halinde tutanak veya sesli ve görüntülü kaydın yazılı dökümleri taraflara verilir. Kayıt ve yayım yasağına aykırı davranan kişi duruşma salonundan çıkarılır ve Cumhuriyet bassavcılığına ihbarda bulunulur.

7. Duruşma sırasında, uyuşmazlığın aydınlatılmasında faydalı olacağı düşünülen ve hazır bulunan uzman kişilerin dinlenmesine, taraflardan birinin talebi üzerine karar verilebilir.

MADDE 20– 2577 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrasının başına “İlk derece mahkemesi sıfatıyla” ibaresi eklenmiş ve aynı fıkradaki “yazılı” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“6. Duruşma sırasında fotoğraf çekilemez ve hiçbir şekilde ses ve görüntü kaydı yapılamaz. Ancak, dava dosyasında saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde mahkemece çekim yapılabilir ve kayıt alınabilir. Bu şekilde yapılan çekim ve kayıtlar ile kişilik haklarını ilgilendiren konuları içeren dava dosyası içerisindeki her türlü belge ve tutanak, mahkemenin ve ilgili kişilerin açık izni olmadıkça hiçbir yerde yayımlanamaz. Talep edilmesi halinde tutanak veya sesli ve görüntülü kaydın yazılı dökümleri taraflara verilir. Kayıt ve yayın yasağına aykırı davranan kişi duruşma salonundan çıkarılır ve Cumhuriyet başsavcılığına ihbarda bulunulur.

7. Duruşma sırasında, uyuşmazlığın aydınlatılmasında faydalı olacağı düşünülen ve hazır bulunan uzman kişilerin dinlenmesine, taraflardan birinin talebi üzerine karar verilebilir.”

GEREKÇE

2575 sayılı Danıştay Kanununun 61 inci maddesinin 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunla değişik birinci fıkrasında savcılarının ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülen ve kendilerine havale edilen dava dosyalarının esası hakkında görüş bildirecekleri hüküm altına alınmaktadır. Bir başka ifadeyle, savcılar sadece Danıştayın ilk derece sıfatıyla baktığı dosyaların esası hakkında görüş bildirebilmektedir. 2575 sayılı Kanunda yapılan söz konusu değişikliğe paralel olarak maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikte savcılarının Danıştayın ilk derece sıfatıyla baktığı davaların duruşmasına katılmalarının şart olduğu hükme bağlanmaktadır. Bunun yanında mevcut dördüncü fıkradaki “yazılı” ibaresi madde metninden çıkarılmak suretiyle duruşmada taraflar dinlendikten sonra savcının görüşünü sözlü olarak da mahkemeye sunabilmesine imkan tanınmaktadır.

Maddeye eklenmesi öngörülen altıncı fıkrayla Hukuk Muhakemeleri Kanununa paralel şekilde duruşmalarda fotoğraf çekilmesi ses veya görüntü kaydı yapılması yasaklanmakta, yargılamanın zorunlu kıldığı hallerde duruşmada mahkemece çekim yapılabilmesi sağlanmakta, kayıt ve yayın yasağına aykırı davrananlara karşı yapılacak işlemler düzenlenmektedir. Ayrıca, yapılan çekim ve kayıtlar ile kişilik haklarını ilgilendiren konuları içeren dava dosyası içindeki her türlü belge ve tutanağın mahkemenin ve ilgililerin açık izni olmadan yayımlanamayacağı hükme bağlanmaktadır. Öte yandan, kayıt ve yayın yasağına aykırı davranan kişilerin duruşma salonundan çıkartılacağı ve bu eylemin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda suç sayılması nedeniyle gereğinin yapılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına ihbarda bulunulacağı düzenlenmektedir.

Maddeye eklenmesi öngörülen yedinci fıkrayla, duruşmada hazır bulunan ve uyuşmazlığın aydınlatılmasında faydalı olacağı düşünülen uzman kişilerin, taraflardan birinin talebi üzerine duruşmada dinlenilmesi öngörülmektedir.

Dosyaların incelenmesi:

Madde 20 – 1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki

Dosyaların incelenmesi:

Madde 20 – 1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki

kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.

4. (Mülga: 10/6/1994 - 4001/10 md.)

5. Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibarıyla tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır.

6. İdare ve vergi mahkemelerinde heyet halinde görülen davalarda, birinci fıkrada belirtilen bilgi ve belgelerin istenmesine ve ek süre verilmesine ilişkin ara kararları, mahkeme başkanı veya dosyanın havale edildiği üye tarafından da verilebilir.

kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.

4. (Mülga: 10/6/1994 - 4001/10 md.)

5. Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibarıyla tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır.

6. İdare ve vergi mahkemelerinde heyet halinde görülen davalarda, birinci fıkrada belirtilen bilgi ve belgelerin istenmesine ve ek süre verilmesine ilişkin ara kararları, mahkeme başkanı veya dosyanın havale edildiği üye tarafından da verilebilir.

7. İdari yargı mercilerince inceleme sırasında başka bir yerdeki idari yargı mercileri istinabe edilebilir.

MADDE 21– 2577 sayılı Kanunun 20 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“7. İdari yargı mercilerince inceleme sırasında başka bir yerdeki idari yargı mercileri istinabe edilebilir.”

GEREKÇE

Maddeye eklenmesi öngörülen fıkrayla idari yargı mercileri tarafından kanuni dayanak bulunmaksızın uygulanan istinabe işlemleri yasal dayanağa kavuşturulmaktadır.

İvedi yargılama usulü:

Madde 20/A- 1. İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır:

- İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri.
- Acele kamulaştırma işlemleri.
- Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları.

Ⓢ 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.

Ⓣ 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.

Ⓥ 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararları.

2. İvedi yargılama usulünde:

- Dava açma süresi **otuz** gündür.
- Bu Kanunun 11 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.
- Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır.
- Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün

İvedi yargılama usulü:

Madde 20/A- 1. İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır:

- İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri.
- Acele kamulaştırma işlemleri.
- Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları.

d) Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan merkezî ve ortak sınavlar, yerleştirme işlemleri hariç olmak üzere bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları.

e) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.

f) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.

g) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararları.

2. İvedi yargılama usulünde:

- Dava açma süresi **onbeş** gündür.
- Bu Kanunun 11 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.
- Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır.
- Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün

uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.

e) Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.

f) Bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.

g) Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

h) Temyiz dilekçeleri **üç gün içinde** incelenir ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.

1) Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi on beş gündür.

i) Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.

j) Temyiz istemi en geç iki ay içinde karara bağlanır. Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır.

~~Merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü:~~

~~Madde 20/B- 1. Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezî ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalara ilişkin yargılama usulünde:~~

~~a) Dava açma süresi on gündür.~~

~~b) Bu Kanunun 11 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.~~

uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.

e) Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.

f) Bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanır. **Karar en geç onbeş gün içinde yazılır ve tebliğe çıkarılır.** Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.

g) Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

h) Temyiz dilekçeleri **ivedilikle** incelenir ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.

1) Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi on beş gündür.

i) Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.

j) Temyiz istemi en geç iki ay içinde karara bağlanır. Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır.

3. Bu maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen davalarda verilen yürütmenin durdurulması ve iptal kararları, söz konusu sınava katılan kişilerin lehine sonuç doğuracak şekilde uygulanır.

~~e) Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır.~~

~~e) Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren üç gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.~~

~~d) Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.~~

~~e) Bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç on beş gün içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.~~

~~f) Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.~~

~~g) Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.~~

~~ğ) Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi beş gündür.~~

~~h) Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.~~

~~ı) Temyiz istemi en geç on beş gün içinde karara bağlanır. Karar en geç yedi gün içinde tebliğe çıkarılır.~~

~~2. Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezî ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalarda verilen~~

~~yürütmenin durdurulması ve iptal kararları, söz konusu sınava katılan kişilerin lehine sonuç doğuracak şekilde uygulanır.~~

MADDE 22- 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinin; birinci fıkrasının (c) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenerek diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiş, ikinci fıkrasının (a) bendinde bulunan “otuz” ibaresi “onbeş” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkranın (f) bendinin birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, (h) bendinde bulunan “üç gün içinde” ibaresi “ivedilikle” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“d) Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan merkezî ve ortak sınavlar, yerleştirme işlemleri hariç olmak üzere bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları.”

“Karar en geç onbeş gün içinde yazılır ve tebliğe çıkarılır.”

“3. Bu maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen davalarda verilen yürütmenin durdurulması ve iptal kararları, söz konusu sınava katılan kişilerin lehine sonuç doğuracak şekilde uygulanır.”

GEREKÇE

Mevcut maddede ivedi yargılama usulü ve bu usulün uygulanacağı işler düzenlenmektedir. Kanunun mevcut 20/B maddesinde de Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan merkezî ve ortak sınavlarla ilgili olarak daha kısa sürelerin bulunduğu özel bir ivedi yargılama usulü öngörülmüştür. Aynı Kanunda normal yargılama usulünden farklı iki yargılama usulü belirlenmiş olduğundan Kanunun 20/B maddesinin uygulandığı davalar ivedi yargılama usulünü düzenleyen 20/A maddesine alınmaktadır. 20/B maddesindeki davalar bu maddeye alınırken uygulamada oluşabilecek tereddütlere engel olmak amacıyla söz konusu dava türleri daha açıklayıcı şekilde ifade edilmektedir. Yapılması öngörülen düzenlemeyle Kanunun mevcut 20/B maddesindeki davalara da ivedi yargılama usulü uygulanacaktır.

Değişikle, Kanundaki dava açma sürelerinin otuz güne indirilmesi öngörüldüğünden ivedi yargılama usulünün geçerli olduğu bu tür davalar için öngörülen otuz günlük dava açma süresi ivedi yargılama usulünün mantığına uygun olarak onbeş güne düşürülmektedir.

Ayrıca ivedi yargılama usulüne tabi olan davaların dosyanın tekemmülünden itibaren bir ay içinde karara bağlanacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmesine rağmen bu kararların ne kadar süre içinde yazılacağına ilişkin bir hüküm bulunmaması nedeniyle bu kararların niteliği dikkate alınarak onbeş gün içinde yazılmaları hükme bağlanmaktadır.

Diğer taraftan ivedi yargılama usulüne tabi davalara ilişkin temyiz dilekçelerinin üç gün içinde incelenerek tebliğe çıkarılacağı öngörülmüş ise de, uygulamada gerekçeli kararın tebliğine ilişkin alındı belgesinin temyiz dilekçelerinin incelenmesi için öngörülen üç günlük

süreden sonra mahkemelere iade edilmesi nedeniyle temyiz dilekçesinin süresinde olup olmadığının üç günlük sürede tespiti mümkün olmadığından bu süre kaldırılarak temyiz dilekçelerinin ivedilikle incelenmesi öngörülmektedir.

Mevcut 20/B maddesindeki düzenlemeler 20/A maddesine alınmıştır.

Grup dava:

Madde 20/B- 1. Aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olan ve idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar, grup dava olarak kabul edilebilir ve bunlar hakkında aşağıda belirtilen yargılama usulü uygulanır.

2. Mahkemece, grup davalardan biri öncelikle karara bağlanır. İlgili vargı merciinin davanın grup dava olduğuna ilişkin kararı ile uyumsuzluğun esası hakkında verdiği karar, temyiz veya istinaf talebi üzerine dosya ile birlikte Danıştay ilgili dava daireleri kuruluna gönderilir. Aynı kapsamdaki diğer davaların karara bağlanması için Danıştayın vereceği karar beklenir.

3. Danıştayın ilgili dava daireleri kurulu bu nitelikteki davanın grup dava olup olmadığını inceler. Grup dava olmadığına karar verilen dosya, ilgili temyiz veya istinaf merciine, kararın bir örneği de mahkemesine gönderilir. Davanın grup dava olduğunun kabulü halinde ise, işin esası hakkında üç ay içinde kesin olarak karar verilir. Bu karara esas toplantıya, uyumsuzluk konusunda görevli dava dairesinin başkanı ve iki üyesinin katılması zorunludur.

4. Danıştay, grup dava kapsamındaki başvurular ile bu başvurular hakkında verdiği kararları elektronik ortamda yayımlar.

5. Mahkemeler, grup davaları Danıştay kararı doğrultusunda sonuçlandırır. Grup davalar nedeniyle ilgili dava daireleri kurulu tarafından verilen karara uygun olarak grup dava kararını veren

İlgili yargı mercii veya diğer yargı mercilerince verilen kararlar aleyhine kanun yollarına başvurulamaz. Ancak karara bağlanan davanın grup dava kapsamında olmadığına ya da grup davaya uygun karar verilmediğine ilişkin iddialarla temyiz veya istinaf yoluna başvurulabilir. Grup davanın esasına ilişkin olmayan istinaf ve temyiz nedenleri saklıdır.

MADDE 23- 2577 sayılı Kanunun 20/B maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Grup dava:

Madde 20/B- 1. Aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olan ve idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar, grup dava olarak kabul edilebilir ve bunlar hakkında aşağıda belirtilen yargılama usulü uygulanır.

2. Mahkemece, grup davalardan biri öncelikle karara bağlanır. İlgili yargı mercisinin davanın grup dava olduğuna ilişkin kararı ile uyuşmazlığın esası hakkında verdiği karar, temyiz veya istinaf talebi üzerine dosya ile birlikte Danıştay ilgili dava daireleri kuruluna gönderilir. Aynı kapsamdaki diğer davaların karara bağlanması için Danıştayın vereceği karar beklenir.

3. Danıştayın ilgili dava daireleri kurulu bu nitelikteki davanın grup dava olup olmadığını inceler. Grup dava olmadığına karar verilen dosya, ilgili temyiz veya istinaf merciiine, kararın bir örneği de mahkemesine gönderilir. Davanın grup dava olduğunun kabulü halinde ise, işin esası hakkında üç ay içinde kesin olarak karar verilir. Bu karara esas toplantıya, uyuşmazlık konusunda görevli dava dairesinin başkanı ve iki üyesinin katılması zorunludur.

4. Danıştay, grup dava kapsamındaki başvurular ile bu başvurular hakkında verdiği kararları elektronik ortamda yayınlar.

5. Mahkemeler, grup davaları Danıştay kararı doğrultusunda sonuçlandırır. Grup davalar nedeniyle ilgili dava daireleri kurulu tarafından verilen karara uygun olarak grup dava kararını veren ilgili yargı mercii veya diğer yargı mercilerince verilen kararlar aleyhine kanun yollarına başvurulamaz. Ancak karara bağlanan davanın grup dava kapsamında olmadığına ya da grup davaya uygun karar verilmediğine ilişkin iddialarla temyiz veya istinaf yoluna başvurulabilir. Grup davanın esasına ilişkin olmayan istinaf ve temyiz nedenleri saklıdır.”

GEREKÇE

Maddede yapılan değişiklikle, idari yargılama usulüne "grup dava" adıyla yeni bir kurum ilave edilmektedir.

İdari davalar, idari eylem ve işlemlere karşı açılmaktadır. İdare zaman zaman çok sayıda kişiyi ilgilendiren, maddi olayı ve hukuki niteliği aynı olan işlemler tesis etmekte veya eylemlerde bulunmaktadır. Bunun sosyal, ekonomik ya da hukuki pek çok sebebi olabilir. Bazen Anayasa Mahkemesince bir kanun hükmünün iptali üzerine oluşan yeni hukuki duruma dayalı olarak aynı konuda çok sayıda dava

açılabilir.

Geçmiş dönemlerde, bazı bankaların bankacılık yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılarak yönetim ve denetiminin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesinden, çalışanların tasarrufa teşvik edilmesi ve bu tasarrufların değerlendirilmesinden, hizmet birleştirmesi suretiyle Emekli Sandığı dışındaki sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık aylığı bağlanan kişilere ödenecek emekli ikramiyesinden, yolluk ödemelerinden, uzman öğretmenliğe atanamamadan, kapsam dışı personelin ücretlerinden kesilen işsizlik sigortası primlerinden, uçuş tazminatından yapılan vergi kesintilerinden kaynaklanan ve binlerle ifade edilen uyuşmazlıkların idari yargıya intikal ettiği bilinmektedir.

Bu durumlarda, idari yargı önünde çok sayıda aynı nitelikte dava açılmış ve bu davaların her biri tek tek karara bağlanmış, verilen kararlar aleyhine her bir dosya için kanun yollarına başvurulmuş ve böylece davacıların, idarenin ve idari yargı mercilerinin gereksiz yere emek ve zaman kaybetmelerine neden olunmuştur. Grup dava ile gruba ait olan dosyanın (pilot dosya) idare ve vergi mahkemeleri tarafından karara bağlanmasından sonra, bunun konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunda temyiz incelemesi üzerine verilen bağlayıcı karara göre gruba ait diğer dosyaların sonuçlandırılması öngörülmektedir. Böylece, aynı hukuki ve maddi sebepten kaynaklanan grup davanın idari yargı mercilerince daha az giderle ve kısa zamanda çözülebilmeye imkan sağlanmaktadır.

Mahkemelerce grup dava kapsamında Danıştaya gönderilen ve ilgili dava daireleri kurulunca grup dava olduğu kabul edilen dosya ile ilgili işin esası hakkında üç ay içinde kesin olarak karar verilir. Bununla birlikte söz konusu uyuşmazlığa bakmakla görevli olup bu konuda ihtisaslaşmış olan dairenin başkanı ve iki üyesinin uyuşmazlık esasının çözüldüğü toplantıya katılmaları zorunluluğu getirilmektedir.

Sonradan ibraz olunan belgeler:

Madde 21 – Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkan bulunmadığına mahkemece kanaat getirilirse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

Sonradan ibraz olunan belgeler:

Madde 21 – Dilekçe ve savunmayla birlikte verilmeyen belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkan bulunmadığına mahkemece kanaat getirilirse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

MADDE 24- 2577 sayılı Kanununun 21 inci maddesindeki “dilekçeler ve savunmalarla” ibaresi “dilekçe ve savunmayla” şeklinde değiştirilmiştir.

GEREKÇE

Kanunun 16 ncı maddesindeki davalının vereceği ikinci cevap dilekçesi ile davacının vereceği cevaba cevap dilekçesi (replik-düplik) kaldırıldığından “dilekçeler ve savunmalarla” ibaresi “dilekçe ve savunmayla” şeklinde değiştirilmektedir.

<p>Davaların karara bağlanması: Madde 22 – 1. Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.</p> <p>2. 15 nci maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar için esas hakkında da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.</p>	<p>Davaların karara bağlanması: Madde 22 – 1. Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.</p> <p>2. 15 inci maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar için esas hakkında da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.</p> <p><u>3. Verildiği tarihten itibaren; usule ilişkin kararlar onbeş gün, esasa ilişkin kararlar ise otuz gün içinde yazılır ve imzalanır.</u></p>
<p>MADDE 25- 2577 sayılı Kanunun 22 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.</p> <p>“3. Verildiği tarihten itibaren; usule ilişkin kararlar onbeş gün, esasa ilişkin kararlar ise otuz gün içinde yazılır ve imzalanır.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>2577 sayılı Kanunda, diğer usul kanunlarında düzenlenen karar yazma süresi bulunmamaktadır. Maddeyle karar yazma süreleri, verildiği tarihten itibaren usule ilişkin kararlar yönünden onbeş gün, esasa ilişkin kararlar yönünden ise otuz gün olarak öngörülmektedir. Böylece yargılamanın hızlandırılması sağlanmakta ve karar yazma süreleriyle ilgili yasal boşluk da giderilmektedir.</p>	
<p>Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik: Madde 26 – 1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; ~~gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar~~ dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.</p>	<p>Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik: Madde 26 - 1. Dava esnasında ölüm, <u>tüzel kişiliğin sona ermesi</u> veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına <u>veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesine</u> kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. <u>Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren</u> dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. <u>Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde davayı takip hakkı kendisine</u></p>

2. Yalnız öleni ilgilendiren davalara **a ait dilekçeler iptal edilir.**

3. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa

geçenin başvurması veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesi halinde dosya esas defterine kaydedilerek yeniden işleme konulur. Bu bir yıllık süre içinde davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmaması veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilememesi halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

2. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, ilgili merci tarafından davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesine kadar kanun yolu başvurusuna ilişkin dosya işlemde kaldırılır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde başvuru yapılmaz veya takip yenilenmezse, dosyanın tekemmülü aranmaksızın karar kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir. Bir yıllık süreden sonra yapılan başvurular dikkate alınmaz.

3. Yalnız öleni veya sona eren tüzel kişiliği ilgilendiren davalarda, dosyanın bulunduğu merci tarafından davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Bu durumun kanun yolu aşamasında meydana gelmesi halinde ise ilgili merci tarafından karar kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir.

4. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin, dava veya kanun yolu aşamalarında verilen nihai kararın tebliği esnasında tespiti halinde, nihai karar sadece diğer tarafa tebliğ edilir.

5. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması ve adres kayıt

yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

4. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

sisteminde de kaydının bulunmaması veya tüzel kişiler bakımından resmi kayıtlarda adresinin bulunmaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

6. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

MADDE 26- 2577 sayılı Kanunun 26 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 26 - 1. Dava esnasında ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçen başvurmasına veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde davayı takip hakkı kendisine geçen başvurması veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesi halinde dosya esas defterine kaydedilerek yeniden işleme konulur. Bu bir yıllık süre içinde davayı takip hakkı kendisine geçen başvurmaması veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilememesi halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

2. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, ilgili merci tarafından davayı takip hakkı kendisine geçen başvurmasına veya idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesine kadar kanun yolu başvurusuna ilişkin dosya işlemde kaldırılır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde başvuru yapılmaz veya takip yenilenmezse, dosyanın tekemmülü aranmaksızın karar kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir. Bir yıllık süreden sonra yapılan başvurular dikkate alınmaz.

3. Yalnız öleni veya sona eren tüzel kişiliği ilgilendiren davalarda, dosyanın bulunduğu merci tarafından davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Bu durumun kanun yolu aşamasında meydana gelmesi halinde ise ilgili merci tarafından karar kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir.

4. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin, dava veya kanun yolu aşamalarında verilen nihai kararın tebliği esnasında tespiti halinde, nihai karar sadece diğer tarafa tebliğ edilir.

5. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması ve adres kayıt sisteminde de kaydının bulunmaması veya tüzel kişiler bakımından resmi kayıtlarda adresinin bulunmaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin

durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

6. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.”

GEREKÇE

Uygulamada yaşanan sorunları gidermek amacıyla madde yeniden düzenlenmektedir. Mevcut düzenlemede, gerçek kişiler yönünden "ölüm" haline yer verilmişken tüzel kişiliğin sona ermesine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle idari davaların tarafı olan tüzel kişilerin, tüzel kişiliklerinin sona ermesi veya niteliklerinde değişiklik olması halinde izlenecek yol hususundaki yasal boşluğun giderilmesi amacıyla "tüzel kişiliğin sona ermesi" hali maddeye eklenmektedir.

Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması durumunda işlemde kaldırılan dosyaların yeniden işleme konulmaları mevcut metinde davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurusu şartına bağlı iken, yapılan değişiklikte bu şartın yanı sıra, özellikle vergi uyuşmazlıklarında görülen bir durum olan "idarenin sorumlular hakkında takibi yenilemesi" şartına da bağlanmaktadır.

İşlemde kaldırılan dosyaların yeniden işleme konulmasını sağlamak amacıyla, davayı takip hakkı kendisine geçenlerin başvuruları veya idarenin takibi yenilemesi için mevcut düzenlemede bir süre öngörülmemiş iken; kamu düzenini sağlamayı amaçlayan dava açma sürelerinin varlığı, mevcut durumun, uyuşmazlıkların sonsuz şekilde devam etmesi ve idari işlemler ile muhatap kişilerin dava baskısı altında kalması sonucunu doğurması nedenleriyle, davanın veya takibin yenilenebilmesi bir yıllık bir süreyle sınırlandırılmaktadır.

Mevcut metinde işlemde kaldırılan dosyaların ne şekilde sonlandırılacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durumun uygulamada ortaya çıkardığı sorunların çözümü amacıyla, işlemde kaldırılan dosyaların bir yıl içinde yeniden işleme konulmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek suretiyle dosyaların esasının bu şekilde kapatılması düzenlenmektedir.

Kanunun mevcut halinde, tarafların kişilik veya niteliğinde değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, yapılması gerekenler konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumun uygulamada farklı içtihatların oluşmasına ve değişik çözüm yollarının uygulanmasına sebep olduğu görülmüştür. Uygulamadaki tereddütlerin giderilerek yeknesaklığın sağlanması amacıyla, tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin kanun yolu aşamasında tespiti durumu ayrıca düzenlenmektedir. Buna göre, tarafların kişilik veya niteliğindeki değişikliğin kanun yolu aşamasında tespit edilmesi halinde, kanun yolu incelemesini yapacak olan mercii dosyayı bir yıl süreyle işlemde kaldıracak, bu süre içinde dosyanın yeniden işleme konulmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosyayı mahkemesine gönderecektir.

Bununla birlikte sadece öleni veya sona eren tüzel kişiliği ilgilendiren davalarda, davanın yenilenmesine kadar dosyanın bir yıl süreyle işlemde kaldırılması yerine merci tarafından doğrudan davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi, bu durumun kanun yolu aşamasında meydana gelmesi halinde ise ilgili merci tarafından kararın kaldırılarak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine gönderilmesi hükme bağlanmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle tarafların kişilik veya niteliğinde değişikliğin dava veya kanun yolu aşamalarında verilen nihai kararın tebliği esnasında tespiti halinde, kararı veren merciiin dosyadan el çekmiş olması nedeniyle verilmiş olan nihai kararın sadece diğer tarafa tebliğ

edileceği hükme bağlanmaktadır.

Maddenin mevcut üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle istisnai de olsa adres kayıt sisteminde kişinin kaydının bulunmaması veya tüzel kişilerin adreslerinin resmi kayıtlarla uyumlu olmaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dosyanın işlemde kaldırımasına karar verileceği açıklığa kavuşturulmaktadır.

Yürütmenin durdurulması

Madde 27 – 1. Danıştayda veya idari mahkemelerde dava açılması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telifisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tüenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir. Ancak, kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, naklen atama, görev ve unvan değişikliği, geçici veya sürekli görevlendirmelere ilişkin idari işlemler, uygulanmakla etkisi tüenecek olan idari işlemlerden sayılmaz. Yürütmenin durdurulması kararlarında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telifisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirtilmesi zorunludur. Sadece ilgili kanun hükmünün iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulduğu gerekçesiyle yürütmenin durdurulması kararı verilemez.

3. Dava dilekçesi ve eklerinden yürütmenin durdurulması isteminin yerinde olmadığı anlaşılırsa, davalı idarenin savunması alınmaksızın istem reddedilebilir.

4. Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak, 26 ncı maddenin 3

Yürütmenin durdurulması kararı:

Madde 27 – 1. Danıştayda veya idari mahkemelerde dava açılması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telifisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tüenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir. Ancak, kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, naklen atama, görev ve unvan değişikliği, geçici veya sürekli görevlendirmelere ilişkin idari işlemler, uygulanmakla etkisi tüenecek olan idari işlemlerden sayılmaz. Yürütmenin durdurulması kararlarında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telifisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirtilmesi zorunludur. Sadece ilgili kanun hükmünün iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulduğu gerekçesiyle yürütmenin durdurulması kararı verilemez.

3. Dava dilekçesi ve eklerinden yürütmenin durdurulması isteminin yerinde olmadığı anlaşılırsa, davalı idarenin savunması alınmaksızın istem reddedilebilir.

4. Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak, 26 ncı maddenin

~~üneü~~ fıkrasına göre işlemden kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. Bu şekilde işlemden kaldırılan dosyanın yeniden işleme konulması ile ihtirazi kayıtla verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemi durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

~~5. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.~~

~~6. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire, mahkeme veya hakim tarafından çözümlenir. İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.~~

~~7. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, çalışmaya ara verme süresi içinde ise idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara en yakın nöbetçi mahkemeye veya kararı veren hakimin katılmadığı nöbetçi mahkemeye, kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.~~

beşinci fıkrasına göre işlemden kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. Bu şekilde işlemden kaldırılan dosyanın yeniden işleme konulması ile ihtirazi kayıtla verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemi durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

<p>~~8. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.~~</p> <p>~~9. Yürütmenin durdurulmasına dair verilen kararlar onbeş gün içinde yazılır ve imzalanır.~~</p> <p>~~10. Aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz.~~</p>	
<p>MADDE 27- 2577 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin başlığı “Yürütmenin durdurulması kararı.” şeklinde, dördüncü fıkrasındaki “3 üncü” ibaresi ise “beşinci” şeklinde değiştirilmiş ve maddenin beş ilâ onuncu fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Maddeyle, yürütmenin durdurulması kurumuna ilişkin usul işlemleri ile yürütmenin durdurulması istemleri sonucunda verilen kararlara yapılan itirazlar yeni maddeler şeklinde düzenlendiği için sonraki fıkralarda yer alan düzenlemeler yürürlükten kaldırılmaktadır. Ayrıca 26 ncı maddede yapılan değişiklik gereğince 26 ncı maddenin beşinci fıkrasına atıfta bulunmaktadır.</p>	
<p>27 nci maddenin ilgili fıkraları alınmıştır.</p> <p>5. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.</p> <p>~~6. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire, mahkeme veya hakim tarafından çözümlenir. İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.~~</p> <p>8. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.</p>	<p><u>Yürütmenin durdurulmasında usul işlemleri:</u></p> <p><u>MADDE 27/A – 1. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.</u></p> <p><u>2. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.</u></p>

<p>9. Yürütmenin durdurulması ~~na dair verilen kararlar~~ onbeş gün içinde yazılır ve imzalanır.</p> <p>10. Aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz.</p>	<p><u>3. Yürütmenin durdurulması istemi hakkında onbeş gün içinde karar verilir ve aynı süre içinde yazılır ve imzalanır.</u></p> <p><u>4. Aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz.</u></p>
<p>7. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, ~~çalışmaya ara verme süresi içinde ise idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara en yakın nöbetçi mahkemeye veya kararı veren hakimin katılmadığı nöbetçi mahkemeye,~~ kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar ~~vermek zorundadır.~~ İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.</p>	<p><u>İtiraz :</u></p> <p><u>MADDE 27/B –1. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar;</u></p> <p><u>a) Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına,</u></p> <p><u>b) Bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine,</u></p> <p><u>c) İdare ve vergi mahkemeleri ile tek hâkim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir.</u></p> <p><u>2. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verir. Dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verilememesi halinde itiraza konu karar kaldırılarak, eksiklikler tamamlandıktan sonra yeni bir karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.</u></p>
<p>MADDE 28- 2577 sayılı Kanuna 27 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddeler eklenmiştir.</p> <p>“Yürütmenin durdurulmasında usul işlemleri:</p> <p>Madde 27/A – 1. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.</p> <p>2. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.</p>	

3. Yürütmenin durdurulması istemi hakkında onbeş gün içinde karar verilir ve aynı süre içinde yazılır ve imzalanır.

4. Aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz.”

“İtiraz

MADDE 27/B –1. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar;

a) Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına,

b) Bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine,

c) İdare ve vergi mahkemeleri ile tek hâkim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir.

2. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verir.

Dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre karar verilememesi halinde itiraza konu karar kaldırılarak, eksiklikler tamamlandıktan sonra yeni bir karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.”

GEREKÇE

Yürütmenin durdurulması müessesesi mevcut Kanunun 27 nci maddesinde tek madde olarak düzenlenmişken, yürütmenin durdurulması kararı, yürütmenin durdurulmasında usul işlemleri ve itiraz müessesesi olarak yeni maddeler şeklinde düzenlenmektedir. Yürütmenin durdurulmasına ilişkin usul işlemleri 27/A maddesi olarak düzenlenmek suretiyle uygulamada kolaylık sağlanması ve bir farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.

Ayrıca uygulamada yürütmenin durdurulması kararı verilmesinde teminat alınmasına ilişkin hükümlerin uygulanmaması nedeniyle yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığında verilebilmesinden vazgeçilmektedir. Mevcut Kanunda yürütmenin durdurulmasına dair verilen kararların onbeş gün içinde yazılacağı belirtilmiş ancak kararların kaç gün içinde verileceğine dair bir hükme yer verilmemiştir. Bu taleplerin niteliği gereği kısa sürede sonuçlandırılarak karara bağlanması gerektiğinden, onbeş gün içinde karar verilmesi ve aynı süre içinde kararların yazılması açıkça düzenlenmektedir.

Mevcut Kanunda 27 nci maddenin yürütmenin durdurulması talepleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazları düzenleyen yedinci fıkrası bentler haline getirilmek suretiyle madde 27/B olarak düzenlenmektedir. Ancak Kanunun 61 nci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, nöbetçi bölge idare mahkemesi heyetinin bölge idare mahkemesi başkan ve üyeleri arasından belirleneceğinin hüküm altına alınması nedeniyle mevcut durumda olduğu gibi nöbetçi idare ve vergi mahkemesi hâkimleri aynı zamanda nöbetçi bölge idare mahkemesinde görev yapamayacaklardır. Bu nedenle mevcut 27 nci maddenin yedinci fıkrası bu maddeye alınırken adli tatil içinde idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen yürütmenin durdurulması işlemleri hakkındaki kararlara karşı yapılan itirazların en yakın nöbetçi mahkeme tarafından incelenmesine ilişkin hüküm alınmamıştır. Zira değişiklikle nöbetçi bölge idare mahkemesi heyeti ile nöbetçi idare mahkemesi heyeti farklı hâkimlerden oluşacağından itiraza konu dosyanın en yakındaki başka bir bölge idare mahkemesine gönderilmesi zorunluluğu ortadan kalkmaktadır.

Bununla birlikte itiraza bakan mercilerin dosyadaki eksikliklerin tamamlanması yönünde karar verip veremeyecekleri uygulamada tereddütlü bir konudur. Şöyle ki itiraz üzerine dosyaların itiraz mercilerine eksik şekilde gönderildiği ve karar bu nedenle dosyadaki mevcut bilgi ve belgelere göre itiraz hususunda karar verilmesinin mümkün olmadığını düşünen itiraz mercilerinin itiraza konu kararı kaldırıp eksiklikler tamamlandıktan sonra yeni bir karar verilmek üzere dosyayı mahkemesine gönderme yetkileri açıklığa kavuşturulmaktadır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller:

Madde 31 – 1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakim davaya bakmaktan ~~memnuiyeti~~ ve reddi, ehliyet, ~~üçüneü şahısların davaya katılması~~, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, ~~feragat ve kabul, teminat, mukabil dava~~, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma ~~sırasında tarafların mahkemenin sukununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı~~ yapılacak işlemler ~~ile elektronik işlemlerde~~ Hukuk **Usulü** Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır.

2. Bu Kanun ve yukarıdaki fıkra uyarınca Hukuk **Usulü** Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller:

Madde 31 – 1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddi, zabıt kâtibinin yasaklılığı ve reddi, ehliyet, tarafların vekilleri, davanın ihbarı, kabul, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin (UYAP) kullanılması, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma düzenini bozanlara karşı yapılacak işlemlerde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır. Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hâkim tarafından re'sen yapılır.

2. Bu Kanun ve yukarıdaki fıkra uyarınca Hukuk Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

MADDE 29- 2577 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrasında yer alan “Usulü” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddi, zabıt kâtibinin yasaklılığı ve reddi, ehliyet, tarafların vekilleri, davanın ihbarı, kabul, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin (UYAP) kullanılması, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma düzenini bozanlara karşı yapılacak işlemlerde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır. Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hâkim tarafından re'sen yapılır.”

GEREKÇE

Mevcut maddede Hukuk Muhakemeleri Kanununa atıf yapılan konular düzenlenmektedir. Yapılan düzenlemeyle 12/1/2011 tarihinde kabul edilen Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki terimlerle uyum sağlanmakta ve mevcut madde metnine ilave olarak zabıt katibinin yasaklılığı ve reddi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin (UYAP) kullanılması gibi hususlarda bu Kanunda hüküm bulunmaması halinde Hukuk Muhakemeleri Kanununun uygulanması imkanı getirilmektedir.

Bunun yanında, diğer maddelerde yapılması öngörülen değişikliklerle yürütmenin durdurulması istemlerinde teminat alınabilmesi düzenlemesinin kaldırılması, idari yargıda mukabil dava müessesesine yer verilmemiş olması, davaya müdahale ve feragat müesseselerinin özel olarak düzenlenmesi nedenleriyle söz konusu müesseselere yapılan atıflar madde metninden çıkarılmaktadır.

ONBİRİNCİ BÖLÜM Davaya Müdahale ve Feragat

Davaya müdahale:

MADDE 31/A- 1. Kendilerine dava ihbar edilen kişiler ile görülmekte olan davada verilecek kararlardan hak veya menfaati etkilenecek üçüncü kişiler;

a) İlk derece ya da istinaf aşamasında,

b) İvedi yargılama usulüne tabi davalarda ilk derece ya da temyiz aşamasında,

Taraflardan birinin yanında davaya müdahale isteminde bulunabilirler.

2. Müdahale isteminde bulunan üçüncü kişi, yanında katılmak istediği tarafı, müdahale sebebini ve bunun dayanaklarını belirten bir dilekçe ile mahkemeye başvurur.

3. Müdahale istemine ilişkin dilekçeler, taraflara ivedilikle tebliğ edilir. Taraflar vedit gününde müdahale istemine ilişkin görüşlerini bildirebilirler. Mahkeme bu sürenin geçmesinden sonra, müdahale istemi hakkında karar verir.

	<p><u>4. Müdahale isteminde bulunulması, yürütmenin durdurulması isteminin incelenmesi ile usule ilişkin diğer işlemlerin yapılmasını durdurmaz ve yargılama bu sebeple ertelenemez.</u></p> <p><u>5. Müdahale isteminin kabulü halinde, müdahil, davayı bulunduğu aşamadan itibaren takip edebilir ve bu aşamadan sonraki işlemler müdahile de tebliğ edilir.</u></p> <p><u>6. Davaya müdahale, müdahile taraf niteliği kazandırmaz; müdahil, davaya katıldığı taraf yanında ve sadece ona yardımcı olmak üzere işlemler yapabilir.</u></p> <p><u>7. Yargılamada sadece taraflar hakkında karar verilir.</u></p>
	<p><u>Feragat:</u></p> <p><u>MADDE 31/B – 1. Davacı, davanın her aşamasında dava konusu isteminden, şarta bağlı olmaksızın, kısmen veya tamamen feragat edebilir.</u></p> <p><u>2. Feragat karşı tarafın veya mahkemenin kabulüne bağlı değildir.</u></p> <p><u>3. Davadan feragat halinde dosyanın bulunduğu merci, davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir. Kanun yoluna başvurulmuş davalardan feragat edilmesi halinde, kanun yolu incelemesi yapan merci kanun yoluna konu kararı kaldırarak feragat hakkında karar verilmek üzere dosyayı ilgili yargı merciine gönderir. Kanun yoluna başvurulmadan önce davadan feragat edilmesi halinde ise dosyanın bulunduğu merci dava hakkında vermiş olduğu kararı kaldırarak davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir.</u></p>

4. Feragat kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur.

5. Feragat beyanı, davacı veya bu konuda vekâletnamesinde kendisine özel yetki verilen avukat tarafından 4 üncü maddede yazılı mercilere verilecek dilekçeyle yapılır.

6. Yargılama giderleri feragat edene yüklenir.

MADDE 30- 2577 sayılı Kanuna 31 inci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

“Davaya müdahale:

Madde 31/A- 1. Kendilerine dava ihbar edilen kişiler ile görülmekte olan davada verilecek kararlardan hak veya menfaati etkilenecek üçüncü kişiler;

a) İlk derece ya da istinaf aşamasında,

b) İvedi yargılama usulüne tabi davalarda ilk derece ya da temyiz aşamasında,

Taraflardan birinin yanında davaya müdahale isteminde bulunabilirler.

2. Müdahale isteminde bulunan üçüncü kişi, yanında katılmak istediği tarafı, müdahale sebebini ve bunun dayanaklarını belirten bir dilekçe ile mahkemeye başvurur.

3. Müdahale istemine ilişkin dilekçeler, taraflara ivedilikle tebliğ edilir. Taraflar yedi gün içinde müdahale istemine ilişkin görüşlerini bildirebilirler. Mahkeme bu sürenin geçmesinden sonra, müdahale istemi hakkında karar verir.

4. Müdahale isteminde bulunulması, yürütmenin durdurulması isteminin incelenmesi ile usule ilişkin diğer işlemlerin yapılmasını durdurmaz ve yargılama bu sebeple ertelenemez.

5. Müdahale isteminin kabulü halinde, müdahil, davayı bulunduğu aşamadan itibaren takip edebilir ve bu aşamadan sonraki işlemler müdahile de tebliğ edilir.

6. Davaya müdahale, müdahile taraf niteliği kazandırmaz; müdahil, davaya katıldığı taraf yanında ve sadece ona yardımcı olmak üzere işlemler yapabilir.

7. Yargılamada sadece taraflar hakkında karar verilir.”

“Feragat:

Madde 31/B- 1. Davacı, davanın her aşamasında dava konusu isteminden, şarta bağlı olmaksızın, kısmen veya tamamen feragat edebilir.

2. Feragat karşı tarafın veya mahkemenin kabulüne bağlı değildir.

3. Davadan feragat halinde dosyanın bulunduğu merci, davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir. Kanun yoluna başvurulmuş davalardan feragat edilmesi halinde, kanun yolu incelemesi yapan merci kanun yoluna konu kararı kaldırarak feragat hakkında karar verilmek üzere dosyayı ilgili yargı merciine gönderir. Kanun yoluna başvurulmadan önce davadan feragat edilmesi halinde ise dosyanın bulunduğu merci dava hakkında vermiş olduğu kararı kaldırarak davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir.

4. Feragat kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur.

5. Feragat beyanı, davacı veya bu konuda vekâletnamesinde kendisine özel yetki verilen avukat tarafından 4 üncü maddede yazılı mercilere verilecek dilekçeyle yapılır.

6. Yargılama giderleri feragat edene yüklenir.”

GEREKÇE

Kanunun 31 inci maddesinde Hukuk Muhakemeleri Kanununa yapılan atıfla düzenlenmiş olan davaya müdahale ve feragat müesseseleri müstakil maddeler olarak idari yargının yapısına uygun şekilde düzenlenmektedir.

Adı geçen Kanunda davaya müdahalenin türleri arasında düzenlenen asli müdahalenin idari yargıda uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle idari yargıdaki davaya müdahale müessesesinin adli yargıdaki feri müdahale hükümlerine benzer şekilde düzenlenmesi öngörülmektedir. Buna göre, kendilerine dava ihbar edilen veya görülmekte olan davada verilecek kararlardan hak veya menfaati etkilenecek kişiler davacı veya davalı yanında ilk derece ya da istinaf aşamasında veya ivedi yargılama usulünde ilk derece ve temyiz aşamalarında davaya katılabileceklerdir. Müdahale talebinin mahkeme tarafından kabul edilebilmesi ilgili kişinin davaya katılmaktaki hak veya menfaatini ortaya koyan bir dilekçeyle ilgili idari yargı merciine başvurmasına bağlı kılınmaktadır.

31/A maddesinin üçüncü fıkrasıyla, müdahale istemine ilişkin dilekçenin taraflara ivedilikle tebliğ edilmesi ve tarafların yedi gün içinde müdahale istemine ilişkin görüşlerini bildirmeleri zorunlu kılınmakta, tarafların yedi gün içinde cevap vermemeleri halinde mahkemenin müdahale istemi hakkında karar vermesi hüküm altına alınmaktadır.

Aynı maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarıyla müdahale isteminde bulunulmasının usule ilişkin işlemlerin yapılmasını durdurmaması, müdahale isteminin kabulü halinde müdahilin davayı bulunduğu aşamadan itibaren takip edebilmesi, müteakip işlemlerin müdahile de tebliğ edilmesi düzenlenmektedir. Ayrıca, maddenin altıncı ve yedinci fıkralarıyla, Hukuk Muhakemeleri Kanununda feri müdahale düzenlemesine uygun olarak davaya müdahalenin müdahile taraf niteliği kazandırmayacağı, müdahilin esasen yanında yer aldığı tarafın yardımcısı olduğu ve sadece taraflar hakkında karar verileceği vurgulanmaktadır. Buna göre müdahil, yanında yer aldığı tarafın iradesi hilafına kanun yollarına başvuramayacaktır.

Kanuna eklenmesi öngörülen 31/B maddesiyle davacı, davanın her aşamasında davalının veya mahkemenin kabulüne bağlı olmaksızın dava konusu isteminden kısmen veya tamamen feragat edebilecektir. Feragat edilebilecek dava türleri konusunda herhangi bir istisnaya yer verilmemek suretiyle bazı dava türleri bakımından feragatin uygulanamayacağı yönündeki farklı uygulamalara son verilmektedir. Öte yandan, uygulamada ilk derece mahkemesi tarafından karar verilmesinin hemen akabinde veya kanun yolu incelemesi sırasında davadan feragat edilmesi

halinde davanın hangi idari yargı mercii tarafından sonuçlandırılacağına ilişkin tereddüt ortadan kaldırılmakta, feragatin kesin hüküm gibi sonuç doğuracağı ve yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılacağı hükme bağlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

İdari Davalarda Yetki ve Bağlantı ile Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde Yapılacak İşlemler ile Davaların Birleştirilmesi

Kamu görevlileri ile ilgili davalarda yetki:

Madde 33 – 1. Kamu görevlilerinin atanması ~~ve nakilleri ile ilgili~~ davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlilerinin yeni veya eski görev yeri idare mahkemesidir.

2. Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir.

3. Kamu görevlilerinin görevle ilişkisinin kesilmesi sonucunu doğurmayan disiplin cezaları ile ilerleme, yükselme, sicil, intibak ve diğer özlük ve parasal hakları ve mahalli idarelerin organları ile bu organların üyelerinin geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmalarıyla ilgili davalarda yetkili mahkeme ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir.

4. Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, hâkim ve savcıların mali ve sosyal haklarına ve sicillerine ilişkin konularla, müfettiş hal kâğıtlarına karşı açacakları ve idare mahkemelerinin görevine giren davalarda yetkili mahkeme, hâkim veya savcının görev yaptığı yerin idari yargı yetkisi yönünden bağlı olduğu bölge idare mahkemesine en yakın bölge idare mahkemesinin bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Kamu görevlileri ile ilgili davalarda yetki:

Madde 33– 1. Kamu görevlilerinin atanma, nakil, görevlendirilme ve geçici görevlendirilmelerine ilişkin davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlilerinin yeni veya eski görev yeri idare mahkemesidir.

2. Kamu görevlilerinin atanma ve nakil talepleri, görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir. Kamu görevine son verilmemekle birlikte, kamu görevlilerinin yürütmekte olduğu diğer görevlerin sona erdirilmesiyle ilgili davalarda yetkili mahkeme, bu görevin yapıldığı yer idare mahkemesidir.

3. Kamu görevlilerinin görevle ilişkisinin kesilmesi sonucunu doğurmayan disiplin cezaları ile ilerleme, yükselme, sicil, performans, intibak ve diğer özlük ve parasal hakları ve mahalli idarelerin organları ile bu organların üyelerinin geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmalarıyla ilgili davalarda yetkili mahkeme ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir.

4. Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, hâkim ve savcıların mali ve sosyal haklarına ve sicillerine ilişkin konularla, müfettiş hal kâğıtlarına karşı açacakları ve idare mahkemelerinin görevine giren davalarda yetkili mahkeme, hâkim veya savcının görev yaptığı yerin idari yargı yetkisi yönünden bağlı olduğu bölge idare mahkemesine en yakın bölge idare mahkemesinin bulunduğu yer idare mahkemesidir.

5. Kamu görevinden emekli olanlarla ilgili sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme, ilgilinin yerleşim yerinin bulunduğu yer idare mahkemesidir.

MADDE 31- 2577 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “atanması ve nakilleri ile ilgili” ibaresi “atanma, nakil, görevlendirilme ve geçici görevlendirilmelerine ilişkin” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasına “görevlilerinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “atanma ve nakil talepleri,” ibaresi ve aynı fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasına “sicil,” ibaresinden sonra gelmek üzere “performans,” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kamu görevine son verilmemekle birlikte, kamu görevlilerinin yürütmekte olduğu diğer görevlerin sona erdirilmesiyle ilgili davalarda yetkili mahkeme, bu görevin yapıldığı yer idare mahkemesidir.”

“5. Kamu görevinden emekli olanlarla ilgili sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme, ilgilinin yerleşim yerinin bulunduğu yer idare mahkemesidir.”

GEREKÇE

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikte, kamu görevlilerinin atanma ve nakil işlemlerine karşı açılacak davalara bakmakla yetkili mahkemelerin, kamu görevlilerinin görevlendirilme ve geçici görevlendirilmelerine ilişkin işlemlere karşı açılacak davalarda da yetkili oldukları hükme bağlanmaktadır. Başka bir deyişle, uygulamada sorun olan kamu görevlilerinin, görevlendirilme veya geçici görevlendirilmeleri durumunda da yeni görev yerinde bulunan idare mahkemesinde de bu işleme karşı dava açabilmeleri öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikte kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmalarına ilişkin işlemlere ilaveten, atanma ve nakil talepleriyle ilgili davalara da kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesince bakılacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı fıkraya eklenen cümleyle kamu görevlisinin görevine son verilmemekle birlikte ilave görevlerinin sona erdirilmesi ile ilgili davaların söz konusu görevin yapıldığı yer idare mahkemesinde görüleceği hüküm altına alınmaktadır.

13/2/2011 tarihli 6111 sayılı Kanunla 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda yapılan değişikliklerle memurların yükselmesi bakımından sicil notu verilmesi düzenlemesinden vazgeçilmesi ve kurumların ikincil mevzuatlarında kamu görevlilerinin çalışmalarının performans formu ile değerlendirilmesine yer verilmesi nedenleriyle, bu yeni duruma uyum sağlanması bakımından maddenin üçüncü fıkrasına performans ibaresi eklenmek suretiyle performans ile ilgili davalarda yetkili mahkemenin ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesi olacağı düzenlenmektedir.

Maddeye eklenen fıkrayla, kamu görevinden emekli olanlarla ilgili sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda, ilgililerin ikamet ettikleri yer idare mahkemesinin yetkili idare mahkemesi olacağı hükme bağlanmaktadır. Bu düzenlemeyle, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan davaların tamamının genel yetkili idare mahkemesi olan Ankara idare mahkemeleri yerine, ilgilinin yerleşim yerine göre ülke çapındaki bütün idare mahkemelerinde görülmesi, böylece idare mahkemeleri arasındaki iş yükünün adil bir şekilde dağılımının sağlanması ve kişilerin adalete erişiminin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri ile ilgili davalarda yetki:

Madde 33/A - Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında tesis ettiği işlemler ile vesayet makamlarının bu konulardaki kararları hakkında açılacak davalarda yetkili mahkeme, işlem tarihinde ilgili meslek mensubunun kayıtlı olarak mesleki faaliyetini yürüttüğü yer idare mahkemesidir.

MADDE 32– 2577 sayılı Kanuna 33 üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri ile ilgili davalarda yetki:

Madde 33/A - Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında tesis ettiği işlemler ile vesayet makamlarının bu konulardaki kararları hakkında açılacak davalarda yetkili mahkeme, işlem tarihinde ilgili meslek mensubunun kayıtlı olarak mesleki faaliyetini yürüttüğü yer idare mahkemesidir.”

GEREKÇE

Maddeyle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri ile ilgili davalara ilişkin olarak özel yetki hükmü eklenmektedir. Kanununun 32 nci maddesindeki genel yetki hükmü gereği kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında tesis ettikleri işlemler ile vesayet makamlarının bu konulardaki kararları aleyhine açılan davalar çoğunlukla Ankara idare mahkemelerinde görülmektedir. Maddeyle, söz konusu işlem ve kararlara karşı açılacak davalarda yetkili mahkemenin, işlem tarihinde ilgili meslek mensubunun kayıtlı olarak mesleki faaliyetini yürüttüğü yer idare mahkemesi olacağı hükme bağlanmaktadır.

Bu düzenlemeyle, anılan işlem ve kararlardan kaynaklanan davaların tamamına yakınının genel yetkili idare mahkemesi olan Ankara idare mahkemeleri yerine, ilgilinin mesleki faaliyetini yürüttüğü yere göre ülke çapındaki bütün idare mahkemelerinde görülmesi, böylece idare mahkemeleri arasındaki iş yükünün adil bir şekilde dağılımının sağlanması ve adalete erişiminin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

<p>Taşınmaz mallara ilişkin davalarda yetki: Madde 34 – 1. İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ~~ve~~ iskan gibi taşınmaz ~~mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya~~ bunlara bağlı her türlü haklara ~~veya~~ kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir. 2. Köy, belediye ve özel idareleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasına ilişkin davalarla sınır uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme, mülki idari birimin, köy, belediye veya mahallenin bulunduğu yahut yeni bağlandığı yer idare mahkemesidir.</p>	<p>Taşınmaz mallara ilişkin davalarda yetki: Madde 34 – 1. İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat, iskan, <u>izin ve lisans</u> gibi taşınmazlara <u>veya taşınmazlar üzerindeki</u> her türlü hak <u>ve faaliyetlere ilişkin işlemlere ya da</u> kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir. 2. Köy, belediye ve özel idareleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasına ilişkin davalarla sınır uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme, mülki idari birimin, köy, belediye veya mahallenin bulunduğu yahut yeni bağlandığı yer idare mahkemesidir.</p>
<p>MADDE 33– 2577 sayılı Kanununun 34 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.</p> <p>“1. İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat, iskan, izin ve lisans gibi taşınmazlara veya taşınmazlar üzerindeki her türlü hak ve faaliyetlere ilişkin işlemlere ya da kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Maddeyle, mevcut madde metnine ilave olarak izin ve lisans gibi işlemlere karşı açılacak davaların da taşınmazın bulunduğu yerdeki idare mahkemesinde görülmesi hükme bağlanmaktadır. Örneğin, İzmir ilinde faaliyet gösterecek olan bir petrol istasyonunun kuruluş izni veya lisansına karşı açılacak davada işlemi tesis eden makam Ankara ilinde olmasına rağmen, taşınmazın İzmir ilinde bulunması halinde uyuşmazlığın çözümüyle yetkili idare mahkemeleri İzmir idare mahkemeleri olacaktır. Ayrıca, taşınmazlar üzerindeki her türlü hakkın yanı sıra faaliyetlere ilişkin işlemlere karşı açılacak davaların da taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesince görüleceği hüküm altına alınmaktadır.</p>	
<p>Tam yargı davalarında yetki: Madde 36 – ~~İdari sözleşmelerden doğanlar dışında kalan~~ tam yargı davalarında yetkili mahkeme, ~~sırasıyla:~~</p> <p>a) Zararı doğuran idari uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili,</p> <p>b) ~~Zarar~~, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya</p>	<p>Tam yargı davalarında yetki: Madde 36 – Tam yargı davalarında yetkili mahkeme; a) <u>İdari sözleşmelerde, idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yer,</u> b) <u>İdari işlemlerde,</u> zararı doğuran idari <u>işlemle ilgili</u> uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili <u>yer,</u> c) Bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğan <u>zararlarda</u> ise, hizmetin görüldüğü veya</p>

<p>eylemin yapıldığı yer, c) Diğer hallerde davacının ikametgahının bulunduğu yer. İdari mahkemesidir.</p>	<p>eylemin yapıldığı yer, d) Diğer hallerde davacının yerleşim yeri, İdari mahkemesidir.</p>
<p>MADDE 34- 2577 sayılı Kanununun 36 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.</p> <p>“Madde 36 – Tam yargı davalarında yetkili mahkeme; a) İdari sözleşmelerde, idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yer, b) İdari işlemlerde, zararı doğuran idari işlemle ilgili uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili yer, c) Bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğan zararlarda ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer, d) Diğer hallerde davacının yerleşim yeri, İdari mahkemesidir.”</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Mevcut maddede tam yargı davalarına bakacak yetkili mahkeme olarak düzenlenmektedir. Maddeyle mevcut hükme eklenen bentle idari sözleşmelerden kaynaklanan tam yargı davalarının idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yer idare mahkemesinde görüleceği hüküm altına alınmaktadır.</p>	
<p>Bağlantılı davalar: Madde 38 – 1. Aynı maddi veya hukuki sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek hüküm, diğerini etkileyecek nitelikte olan davalar bağlantılı davalardır. 2. İdare mahkemesi, vergi mahkemesi veya Danıştaya veya birden fazla idare veya vergi mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının varlığına taraflardan birinin isteği üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.</p> <p>~~3. Bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde dava dosyası Danıştaya gönderilir.~~</p>	<p>Bağlantılı davalar Madde 38 – 1. Aynı maddi veya hukuki sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek hüküm, diğerini etkileyecek nitelikte olan davalar bağlantılı davalardır. 2. İdare mahkemesi, vergi mahkemesi veya Danıştaya veya birden fazla idare veya vergi mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının varlığına taraflardan birinin isteği üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.</p> <p><u>3. Bağlantılı davalarda bağlantı talebi incelenmek ve karara bağlanmak üzere dava dosyası;</u> <u>a) Bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde, Danıştaya,</u></p>

~~4. Bağlantılı davalar, değişik bölge idare mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar Danıştaya gönderilir.~~

~~5. Bağlantılı davalar aynı bölge idare mahkemesinin yargı çerçevesindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar o yer bölge idare mahkemesine gönderilir.~~

b) Bağlantılı davalar, değişik bölge idare mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde Danıştaya,

c) Bağlantılı davalar, aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde o yer bölge idare mahkemesine,

Gönderilir.

MADDE 35- 2577 sayılı Kanununun 38 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddenin dört ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“3. Bağlantılı davalarda bağlantı talebi incelenmek ve karara bağlanmak üzere dava dosyası;

a) Bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde, Danıştaya,

b) Bağlantılı davalar, değişik bölge idare mahkemesinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde Danıştaya,

c) Bağlantılı davalar, aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde o yer bölge idare mahkemesine,

Gönderilir.”

GEREKÇE

Maddede yapılan değişiklikle bağlantılı davalarda bağlantı talebinin inceleneceği ve karara bağlanacağı merciler hüküm altına alınmaktadır. Bu doğrultuda maddenin üç, dört ve beşinci fıkraları tek fıkra halinde yeniden düzenlenmektedir. Buna göre bağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması ve bu nedenle dava dosyasının Danıştaya gönderilmesi halinde bağlantı talebinin Danıştayca incelenip karara bağlanacağı, bağlantılı davaların değişik bölge idare mahkemelerinin yargı çevrelerindeki mahkemelerde bulunması halinde bağlantı talebinin incelenip karara bağlanmak üzere Danıştaya gönderileceği ve bağlantılı davaların aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunması halinde bağlantı talebi incelenip karara bağlanmak üzere o yer bölge idare mahkemesine gönderileceği hükme bağlanmaktadır.

~~Bağlantının Danıştayca incelenmesi:~~

~~Madde 39 – 1. Danıştayın dava konusu uyumsuzluğu incelemeye~~

Bağlantı talebinin incelenmesi:

Madde 39 – 1. Mahkemelerin bağlantı konusundaki talepleri, ilgili

<p>~~yetkili dairesi, bağlantılı dava dosyalarını~~ öncelikle ve ivedilikle inceler ve karar ~~verir.~~</p> <p>2. Danıştay bağlantının bulunduğuna karar verdiği takdirde:</p> <p>a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.</p> <p>b) ~~Davaların çözümlenmesi, ayrı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki idare veya vergi mahkemelerinin görevlerine giren uyuşmazlıklarla ilgili ise Danıştayın ilgili dairesi yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyaları bu mahkemeye göndererek diğer mahkemeye veya mahkemelere durumu bildirir. Yetkili mahkeme de durumu ilgililere duyurur.~~</p> <p>e) ~~Danıştayca verilen karar bağlantı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.~~</p>	<p><u>yargı mercii tarafından</u> öncelikle ve ivedilikle incelenir ve karara <u>bağlanır.</u></p> <p>2. Bağlantının bulunduğuna karar verilmesi halinde:</p> <p>a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.</p> <p>b) <u>Diğer hallerde, Danıştay veya yetkili bölge idare mahkemesi, bağlantılı davaları çözümlemekle yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve gereğinin yapılması amacıyla dosyaları mahkemelerine gönderir.</u></p>
---	---

MADDE 36- 2577 sayılı Kanunun 39 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bağlantı talebinin incelenmesi:

Madde 39 – 1. Mahkemelerin bağlantı konusundaki talepleri, ilgili yargı mercii tarafından öncelikle ve ivedilikle incelenir ve karara bağlanır.

2. Bağlantının bulunduğuna karar verilmesi halinde:

a) Davalardan biri Danıştayda açılmış ve çözümlenmesi Danıştayın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştayda görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Diğer hallerde, Danıştay veya yetkili bölge idare mahkemesi, bağlantılı davaları çözümlemekle yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve gereğinin yapılması amacıyla dosyaları mahkemelerine gönderir.”

GEREKÇE

Maddede yapılan düzenlemeyle, mahkemelerin bağlantı konusundaki taleplerinin ilgisine göre Danıştay veya bölge idare mahkemesi tarafından incelenmesi ve bağlantı bulunduğuna karar verilmesi halinde söz konusu mercilerin kararlarında davaları çözümlemekle yetkili mahkemeyi gösterip dosyaları bu mahkemelere göndermeleri düzenlenmektedir.

Öte yandan, bağlantı taleplerinin bölge idare mahkemesince incelenme usulünü düzenleyen Kanunun 40 ıncı maddesinin yürürlükten

kaldırılması sebebiyle, Danıştay tarafından bağlantı taleplerinin incelenmesi usulünü düzenleyen 39 uncu maddeye bölge idare mahkemelerine ilişkin hükümler de eklenmektedir.

~~Bağlantının Bölge İdare Mahkemesince incelenmesi:~~

~~**Madde 40 — 1. Bölge idare mahkemesi bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve kararını verir. Bölge idare mahkemesince verilen karar, bağlantının bulunduğu yolunda ise, yetkili mahkeme kararda belirtilmek suretiyle dosyalar yetkili mahkemeye gönderilir. Durum ayrıca diğer mahkemeye de duyurulur. Yetkili kılınan mahkeme durumu ilgililere bildirir. 2. Bölge idare mahkemesince verilen karar bağlantı olmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.**~~

MADDE 37- 2577 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

GEREKÇE

Maddede yer alan bağlantının bölge idare mahkemesince incelenmesine ilişkin esaslar, “bağlantı talebinin incelenmesi” kenar başlıklı 39 uncu maddede ayrıca düzenlendiğinden bu madde yürürlükten kaldırılmaktadır.

Davaların birleştirilmesi:

Madde 42/A – 1. İdari yargı mercileri, taraflardan birinin istemi üzerine veya re’sen, aralarında maddi veya hukuki yönden bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan ve tarafları aynı olan birden fazla davanın birleştirilmesine karar verebilirler.

MADDE 38- 2577 sayılı Kanuna 42 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Davaların birleştirilmesi:

Madde 42/A– 1. İdari yargı mercileri, taraflardan birinin istemi üzerine veya re’sen, aralarında maddi veya hukuki yönden bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan ve tarafları aynı olan birden fazla davanın birleştirilmesine karar verebilirler.”

GEREKÇE

Maddeyle, mevcut Kanunda bulunmayan mahkemelerin kendi dosyalarını birleştirebilmelerine ilişkin imkan, idari yargı mercileri bakımından da getirilmektedir. Düzenlemeyle, tarafları aynı olup aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep sonuç ilişkisi bulunan davaların, tarafların istemi üzerine veya re'sen mahkeme tarafından birleştirilebilecektir. Böylece usul ekonomisi yönünden davaların daha hızlı ve adil şekilde çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kararlara Karşı Başvuru Yolları

İstinaf:

Madde 45 – 1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda ~~aksine hüküm bulunsa~~ dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren ~~otuz~~ gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

2. İstinaf, temyizin şekil ve usullerine tabidir. İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.

3. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

4. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi için esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında ~~ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi~~ istinabe olunabilir.

İstinaf:

Madde 45 – 1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beşbin Türk Lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

2. İstinaf, temyizin şekil ve usullerine tabidir. İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.

3. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

4. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu halde bölge idare mahkemesi için esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında gereken hallerde başka bir bölge idare mahkemesi veya ilk derece mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme

<p>İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.</p> <p>5. Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir.</p> <p>6. Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir.</p> <p>7. İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.</p> <p>8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz.</p>	<p>gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.</p> <p>5. Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hallerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir.</p> <p>6. Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir.</p> <p>7. İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.</p> <p>8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz. (Bu fıkranın gereksiz olduğu değerlendirildi.)</p>
---	--

MADDE 39- 2577 sayılı Kanununun 45 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “aksine hüküm bulunsa” ibaresi “farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa” ve “otuz” ibaresi “onbeş”; dördüncü fıkrasında yer alan “ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi” ibaresi “gereken hallerde başka bir bölge idare mahkemesi veya ilk derece mahkemesi” şeklinde değiştirilmiştir.

GEREKÇE

Mevcut maddenin ilk fıkrasının ilk cümlesindeki “aksine hüküm bulunsa” ibaresi nedeniyle başka kanunlarda idare ve vergi mahkemeleri kararlarının kesin olduğu hükme bağlanan uyuşmazlıklara da istinaf kanun yolu açıldığı yönünde oluşabilecek yanlış değerlendirmelerin önüne geçmek amacıyla söz konusu ibare “farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa” şeklinde değiştirilmektedir. Böylece, başka kanunlarda herhangi bir kanun yolu öngörülen, yani verilen kararın kesin olmadığı uyuşmazlıklar bakımından istinaf yoluna başvurulabileceği vurgulanmaktadır.

Yargılamanın hızlandırılması amacıyla Kanundaki dava açma sürelerinin otuz gün olarak düzenlenmesi ve usul kanunlarında kanun yollarına başvuru sürelerinin dava açma sürelerine nazaran daha kısa düzenlenmesi nedenleriyle mevcut hükümde otuz gün olarak düzenlenen istinafa başvuru süresi onbeş güne indirilmektedir.

Mevcut maddenin dördüncü fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikle idari yargıda istinaf sistemi kurulmasına bağlı olarak bölge idare mahkemelerinin maddi delilleri inceleme yetkilerinin de bulunduğu göz önüne alınarak bölge idare mahkemelerinin ihtiyaç duyması halinde ilk derece mahkemelerinin yanı sıra bir başka bölge idare mahkemesini de istinabe edebilmesine imkan sağlanmaktadır.

Temyiz:

Madde 46 –Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren ~~otuz~~ gün içinde temyiz edilebilir:

- a) Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları.
- b) Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.
- c) Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.
- d) Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz ~~veya otuz gün yahut daha uzun süreyle~~ engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.
- e) Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.
- f) İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.
- g) Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun uygulanmasından doğan davalar.
- h) Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.
- ı) Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.
- i) Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.
- j) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-

Temyiz:

Madde 46 – Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren onbes gün içinde temyiz edilebilir:

- a) Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları.
- b) Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.
- c) Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.
- d) Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.
- e) Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.
- f) İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.
- g) Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun uygulanmasından doğan davalar.
- h) Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.
- ı) Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.
- i) Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.
- j) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-

<p>İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.</p> <p>k) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.</p> <p>l) 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.</p> <p>m) Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar.</p>	<p>İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.</p> <p>k) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.</p> <p>l) 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.</p> <p>m) Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar.</p>
<p>MADDE 40- 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “otuz” ibaresi “onbeş” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkranın (d) bendinde yer alan “veya otuz gün yahut daha uzun süreyle” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Yargılamanın hızlandırılması amacıyla Kanundaki dava açma sürelerinin otuz gün olarak düzenlenmesi ve usul kanunlarında kanun yollarına başvuru sürelerinin dava açma sürelerine nazaran daha kısa düzenlenmesi nedenleriyle mevcut hükümde otuz gün olarak düzenlenen temyize başvuru süresi onbeş gün olarak öngörülmektedir.</p> <p>Maddenin mevcut birinci fıkrasının (d) bendinde belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davalarında verilen kararların temyiz edilebileceği düzenlenmiştir. Yapılması öngörülen değişiklikle belli bir ticari faaliyetin icrasını sadece süresiz engelleyen işlemler hakkında açılmış davalarda verilen kararların temyiz edilebileceği hükme bağlanmaktadır. Bu düzenlemeye göre bir ticari faaliyetin icrasının belli bir süre ile engellenmesine ilişkin işlemlere karşı açılacak davalar temyiz edilemeyecek istinafta kesinleşmesi böylece Danıştayın iş yükünün azaltılması amaçlanmaktadır.</p>	
<p>Temyiz dilekçesi: Madde 48 –1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır. 2. Temyiz dilekçelerinin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir, düzenlenmemiş ise eksikliklerin onbeş gün içinde tamamlanması hususu, kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesince ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler</p>	<p>Temyiz dilekçesi: Madde 48– 1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır. 2. Temyiz dilekçelerinin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir, düzenlenmemiş ise eksikliklerin yedi gün içinde tamamlanması hususu, kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesince ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler</p>

tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına Danıştay veya bölge idare mahkemesince karar verilir.

3. Temyiz dilekçeleri, ilgisine göre kararı veren bölge idare mahkemesine, Danıştaya veya 4 üncü maddede belirtilen mercilere verilir ve kararı veren bölge idare mahkemesi veya Danıştayca karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. Kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesi, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak, Danıştaya veya Kurula gönderir.

5. Yürütmenin durdurulması isteği bulunan temyiz dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile birlikte, yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesince Danıştay Başkanlığına, Danıştayın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda, görevli dairece konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kuruluna gönderilir. Danıştayda görevli daire veya kurul tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebligat bu daire veya kurulca yapılarak dosya tekemmül ettirilir.

6. Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren; merci tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili merci, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren merci, temyiz isteminin reddine karar verir. İlgili merciin bu kararları ile bu maddenin 2 nci fıkrasında belirtilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde

tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına Danıştay veya bölge idare mahkemesince karar verilir.

3. Temyiz dilekçeleri, ilgisine göre kararı veren bölge idare mahkemesine, Danıştaya veya 4 üncü maddede belirtilen mercilere verilir ve kararı veren bölge idare mahkemesi veya Danıştayca karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. Kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesi, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak, Danıştaya veya Kurula gönderir.

5. Yürütmenin durdurulması isteği bulunan temyiz dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile birlikte, yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesince Danıştay Başkanlığına, Danıştayın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda, görevli dairece konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kuruluna gönderilir. Danıştayda görevli daire veya kurul tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebligat bu daire veya kurulca yapılarak dosya tekemmül ettirilir.

6. Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren; merci tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili merci, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren merci, temyiz isteminin reddine karar verir. İlgili merciin bu kararları ile bu maddenin 2 nci fıkrasında belirtilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde

<p>temyiz yoluna başvurulabilir.</p> <p>7. Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğu, dilekçenin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmediği, temyiz kanuni süre içinde yapılmadığı veya kesin bir karar hakkında olduğunun anlaşıldığı hâllerde, 2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.</p>	<p>temyiz yoluna başvurulabilir.</p> <p>7. Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğu, dilekçenin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmediği, temyiz kanuni süre içinde yapılmadığı veya kesin bir karar hakkında olduğunun anlaşıldığı hâllerde, 2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.</p>
<p>MADDE 41- 2577 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “onbeş” ibaresi “yedi” şeklinde değiştirilmiştir.</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Kanunun 15 inci maddesinde yapılan değişiklikle dava dilekçelerinde bulunması gereken hususların eksikliği halinde tamamlanması için öngörülen otuz günlük süre yedi güne indirilmektedir. Bu düzenlemeye paralel olarak temyiz dilekçelerindeki eksikliklerin tamamlanması için verilecek onbeş günlük süre de yedi güne indirilmektedir.</p>	
<p>Temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulması:</p> <p>Madde 52 – 1. Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, bu kararların teminat—karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.</p> <p>2. İptal davalarında teminat istenmeyebilir.</p> <p>3. İdareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz.</p> <p>4. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.</p>	<p>Temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulması:</p> <p>Madde 52 – 1. Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hâkim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, bu kararların yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.</p> <p>4. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.</p>
<p>MADDE 42- 2577 sayılı Kanunun 52 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “teminat karşılığında” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve maddenin iki ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.</p>	

GEREKÇE

Kanunun 27 nci maddesinde yapılan değişiklikle, yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığında verileceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırıldığından bu düzenlemeye uyum sağlanması amacıyla bu maddede teminat istenmesine ilişkin hükümler madde metninden çıkarılmaktadır.

Yargılamanın yenilenmesi:

Madde 53 – 1. Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

- a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,
- b) Karara esas olarak alınan belgenin, sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,
- c) Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,
- d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,
- e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,
- f) Vekil veya kanuni temsilci olmayan kişiler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,
- g) Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hakimin katılmasıyla karar verilmiş olması,
- h) Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

Yargılamanın yenilenmesi:

Madde 53 – 1. Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

- a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,
- b) Karara esas olarak alınan belgenin, sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,
- c) Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,
- d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,
- e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,
- f) Vekil veya kanuni temsilci olmayan kişiler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,
- g) Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hâkimin katılmasıyla karar verilmiş olması,
- h) Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

<p>1) Hükümün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.</p> <p>2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.</p> <p>3. Yargılamanın yenilenmesi süresi, (1) numaralı fıkranın (h) bendinde yazılı sebep için on yıl, ~~(1) numaralı fıkranın (ı) bendinde yazılı sebep için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl ve diğer sebepler için altmış gündür. Bu süreler, dayanan sebebin istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.~~</p>	<p>1) Hükümün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.</p> <p>2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.</p> <p>3. Yargılamanın yenilenmesi süresi; (1) numaralı fıkranın (h) bendinde yazılı sebep için on yıl; <u>(a) bendi için yeni belgenin elde edildiği, (b), (c) ve (d) bentleri için mahkeme kararının kesinleştiği, (e) bendi için hilenin farkına varıldığı, (f) ve (g) bentleri için kararın davalıya veya vekil ya da temsilciye tebliğ edildiği, (ı) bendi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde yenileme talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıldır.</u></p>
---	---

MADDE 43- 2577 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıda şekilde değiştirilmiştir.

“3. Yargılamanın yenilenmesi süresi; (1) numaralı fıkranın (h) bendinde yazılı sebep için on yıl; (a) bendi için yeni belgenin elde edildiği, (b), (c) ve (d) bentleri için mahkeme kararının kesinleştiği, (e) bendi için hilenin farkına varıldığı, (f) ve (g) bentleri için kararın davalıya veya vekil ya da temsilciye tebliğ edildiği, (ı) bendi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde yenileme talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıldır.”

GEREKÇE

Maddenin mevcut son fıkrasında, (ı) bendindeki hal bakımından yargılamanın yenilenmesi talebi için öngörülen bir yıllık sürenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren başlayacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak birinci fıkranın diğer bentlerindeki haller için öngörülen altmış günlük sürenin ne zaman başlayacağı açık şekilde belirtilmemiştir. Yapılan düzenlemeyle, her bentteki durum için yargılamanın yenilenmesi süresinin başlangıcı ayrı ayrı hükme bağlanmak suretiyle açık bir şekilde düzenlenmektedir. Ayrıca, mevcut Kanunda yargılamanın yenilenmesi süresi olarak öngörülen bir yıl ve altmış günlük süreler Hukuk Muhakemeleri Kanununa paralel şekilde üç ay ve her halükarda yenileme talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıl olarak öngörülmektedir.

Danıştayda çekinme ve ret:

Madde 56– 1. Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve

Danıştayda çekilme ve ret:

Madde 56– 1. Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve

üyelerinin **çekinme** veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, **çekinme** veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

~~2. Çekinen veya reddedilenler ikiden fazla ise bu husustaki istem, idari dava dairesi başkan ve üyeleri için İdari Dava Daireleri Kurulunda, vergi dava dairesi başkan ve üyeleri için Vergi Dava Daireleri Kurulunda incelenir. Çekinen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar. Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca çekinme veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu kurullarca karar verilir.~~

3. İdari Dava Daireleri Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan **çekinmesi** veya reddi halinde noksan üyelikler diğer dava dairelerinden tamamlanır.

4. İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve **çekinilemez**.

5. Danıştay Tetkik hakimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek **çekinebilecekleri** gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekinme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

üyelerinin **çekilme** veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak bu husus incelenir, **çekilme** veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Dairelerin başkan ve üyelerinin topluca reddi istemi dinlenilmez. Çekilen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar. Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca **çekilme** veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da karar verilir.

3. İdari Dava Daireleri Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan **çekilmesi** veya reddi halinde noksan üyelikler diğer dava dairelerinden tamamlanır.

4. İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve **çekililemez**.

5. Danıştay tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek **çekilebilecekleri** gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekilme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

6. Çekilme ve redde ilişkin ilgili merci tarafından verilen kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabilir.

MADDE 44- 2577 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Danıştayda çekilme ve ret:

Madde 56 – 1. Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve üyelerinin çekilme veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak bu husus incelenir, çekilme veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Dairelerin başkan ve üyelerinin topluca reddi istemi dinlenilmez. Çekilen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar.

Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca çekilme veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da karar verilir.

3. İdari Dava Daireleri Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekilmesi veya reddi halinde noksan üyelikler diğer dava dairelerinden tamamlanır.

4. İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve çekilmez.

5. Danıştay tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek çekilebilecekleri gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekilme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

6. Çekilme ve redde ilişkin ilgili merci tarafından verilen kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabilir.”

GEREKÇE

Maddeyle, Danıştayda çekilme ve ret halleri düzenlenmektedir. Dairelerin toplanmasına engel olacak şekilde ret isteminde bulunamayacağı hükme bağlanmaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki düzenlemeye paralel olarak “çekinme” ibaresi “çekilme” olarak değiştirilmek suretiyle terim birliği sağlanmaktadır. İlgili merci tarafından, hâkimin çekilmesi ve reddine ilişkin verilen kararlar tek başına temyiz edilemeyip, bu kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulması öngörülmektedir.

Mahkemelerde ~~çekinme ve ret:~~

Madde 57 – 1. Tek hakimle görülen davalarda hakimin reddi istemi, reddedilen hakimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir.

2. ~~İtiraz üzerine veya doğrudan davaya bakmakta olan~~ bölge idare mahkemesi ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üyenin katılmadığı ~~bölge idare, idare ve vergi mahkemesince~~ incelenir.

~~3. İdare ve vergi mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem bölge idare mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştayca incelenir.~~

Mahkemelerde çekilme ve ret:

Madde 57 – 1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin çekilmesi veya reddi istemi, çekilen veya reddedilen hâkimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir.

2. Bölge idare mahkemesi daire başkanı ve üyeleri ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin çekilmesi veya reddi istemi, çekilen veya reddedilen başkan ve üyelerin katılmadığı görevli olduğu daire veya mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemesi daireleri ve mahkemelerin başkan ve üyelerinin topluca reddi istemi dinlenilmez.

3. İdare ve vergi mahkemelerinde başkan veya üyelerin çekilmesi veya reddi sebebiyle mahkemenin toplanamaması halinde çekilme veya ret istemi bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince incelenir.

4. ~~Danıştayca ve bu mahkemelere~~ ret istemleri yerinde görülürse için esas hakkında da karar ~~verilir.~~

~~5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hakimin görevlendirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır.~~

4. Bölge idare mahkemeleri daire başkanı veya üyelerinin çekilmesi veya reddi sebebiyle dairenin toplanamaması halinde çekilme veya ret istemi, takip eden dairece incelenir.

5. Üçüncü ve dördüncü fıkralar uyarınca incelemeyi yapan merci tarafından çekilme veya ret istemi yerinde görülürse, işin esas hakkında karar verecek merci de belirlenir.

6. Hâkimin çekilmesi veya reddine ilişkin ilgili merci tarafından verilen kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabilir.

MADDE 45- 2577 sayılı Kanunun 57 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Mahkemelerde çekilme ve ret:

1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin çekilmesi veya reddi istemi, çekilen veya reddedilen hâkimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir.
2. Bölge idare mahkemesi daire başkanı ve üyeleri ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin çekilmesi veya reddi istemi, çekilen veya reddedilen başkan ve üyelerin katılmadığı görevli olduğu daire veya mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemesi daireleri ve mahkemelerin başkan ve üyelerinin topluca reddi istemi dinlenilmez.
3. İdare ve vergi mahkemelerinde başkan veya üyelerin çekilmesi veya reddi sebebiyle mahkemenin toplanamaması halinde çekilme veya ret istemi bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince incelenir.
4. Bölge idare mahkemeleri daire başkanı veya üyelerinin çekilmesi veya reddi sebebiyle dairenin toplanamaması halinde çekilme veya ret istemi, takip eden dairece incelenir.
5. Üçüncü ve dördüncü fıkralar uyarınca incelemeyi yapan merci tarafından çekilme veya ret istemi yerinde görülürse, işin esas hakkında karar verecek merci de belirlenir.
6. Hâkimin çekilmesi veya reddine ilişkin ilgili merci tarafından verilen kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabilir.”

GEREKÇE

Maddeyle, mahkemelerde hâkimin çekilmesi ve reddi kurumları düzenlenmektedir. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi ile Danıştay hariç idari yargı mercilerinde başkan ve üyelerin reddi ayrı ayrı düzenlenmektedir. Kanunun 56 ncı maddesine benzer nitelikte bir hüküm getirilerek bölge idare mahkemesi dairelerinin toplanmasını engelleyecek şekildeki toplu ret taleplerinin dinlenilemeyeceği hükme bağlanmaktadır.

Yine idare ve vergi mahkemelerinde başkan veya üyelerin çekilmesi veya reddi sebebiyle mahkemenin toplanamaması halinde çekilme veya ret isteminin bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince inceleneceği, bölge idare mahkemeleri daire başkanı veya üyelerinin çekilmesi veya reddi sebebiyle dairesinin toplanamaması halinde de çekilme veya ret isteminin, takip eden dairece inceleneceği öngörülmektedir.

İlgili merci tarafından, hâkimin çekilme veya reddine ilişkin verilen kararların kesin olduğu ve bu kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmektedir.

İdari davalarda delillerin tespiti:

Madde 58 – 1. ~~Taraflar,~~ idari dava ~~açtıktan sonra bu davalara ilişkin~~ delillerin tespitini ancak davaya bakan ~~Danıştay, idare ve vergi mahkemelerinden isteyebilirler.~~

2. Davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemeleri istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespit mahalli idari veya adli yargı mercilerince yaptırılmasına da karar verebilir.
3. Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

İdari davalarda delillerin tespiti:

Madde 58 – 1.–Açılacak idari davalarda ileri sürülecek delillerin tespiti, Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki hükümler uyarınca hukuk mahkemelerinden istenebilir. Dava açıldıktan sonra ise delillerin tespiti ancak davaya bakan mahkemeden istenir.

2. Davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemeleri istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespit mahalli idari veya adli yargı mercilerince yaptırılmasına da karar verebilir.
3. Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

MADDE 46- 2577 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. Açılacak idari davalarda ileri sürülecek delillerin tespiti, Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki hükümler uyarınca hukuk mahkemelerinden istenebilir. Dava açıldıktan sonra ise delillerin tespiti ancak davaya bakan mahkemeden istenir.”

GEREKÇE

Mevcut düzenlemede sadece dava açılmasından sonraki delil tespitine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Maddeyle, delillerin tespiti kurumu ilk derece idari yargı mercilerinde dava açılmasından önce ve sonra olmak üzere ayrı ayrı düzenlenmektedir. Buna göre idari yargıda dava açılmadan önce delil tespitinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uyarınca hukuk mahkemelerinden istenebileceği hükme

bağlanmaktadır. Böylece bu hususta uygulamada yaşanan tereddütler ortadan kaldırılmaktadır.

~~Çalışmaya ara verme:~~

~~Madde 61~~ – 1. Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri **~~her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verirler. Ancak, yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan idare ve vergi mahkemeleri çalışmaya ara vermeden~~** yararlanamazlar. Bu mahkemeler, 62 nci maddedeki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam ederler.

2. **~~Ara verme süresi içinde;~~** bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, **~~her bölge idare mahkemesi merkezinde idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek üç hakimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Nöbetçi kalanlardan en kıdemli başkan, yoksa en kıdemli üye nöbetçi mahkemenin başkanlığını yapar.~~**

3. **~~Çalışmaya ara vermeden~~** yararlanamayanlar ve nöbetçi kalanların yıllık izin hakları saklıdır.

Adli tatil:

Madde 61 – 1. Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde **adli tatil her yıl yirmi temmuzda başlar, otuz bir ağustosta sona erer. Yeni adli yıl bir eylülde başlar.**

2. **Yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve bir idari yargı mahkemesi bulunan yerlerdeki** idare ve vergi mahkemeleri **adli tatilden** yararlanamazlar. Bu mahkemeler, 62 nci maddedeki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam ederler.

3. **Adli tatilde;** bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, **birden fazla idari yargı mahkemesi olan idari yargı merkezlerinde idare veya vergi mahkemeleri başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeteri kadar hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Bölge idare mahkemeleri için ise, bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, tüm daire başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeterli sayıda nöbetçi daire kurulur.**

4. **Adli tatilden** yararlanamayanlar ve nöbetçi kalanların yıllık izin hakları saklıdır.

MADDE 47- 2577 sayılı Kanunun 61 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adli tatil:

Madde 61 – 1. Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde adli tatil her yıl yirmi temmuzda başlar, otuz bir ağustosta sona erer. Yeni adli yıl bir eylülde başlar.

2. Yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve bir idari yargı mahkemesi bulunan yerlerdeki idare ve vergi mahkemeleri adli tatilden yararlanamazlar. Bu mahkemeler, 62 nci maddedeki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam ederler.

3. Adli tatilde; bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, birden fazla idari yargı mahkemesi olan idari yargı merkezlerinde idare veya vergi mahkemeleri başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeteri kadar hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Bölge idare mahkemeleri için ise, bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, tüm daire başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeterli sayıda nöbetçi daire kurulur.

4. Adli tatilden yararlanamayanlar ve nöbetçi kalanların yıllık izin hakları saklıdır.”

GEREKÇE

Maddeyle, diğer usul kanunlarında yıllık ara vermenin adli tatil olarak ifade edilmesine paralel olarak maddedeki “çalışmaya ara verme” ibareleri “adli tatil” şeklinde değiştirilmektedir. Bununla birlikte mevcut hükümden sadece bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezindeki idare ve vergi mahkemeleri adli tatilden faydalanabiliyorken, maddenin birinci fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikle bölge idare mahkemesinin bulunduğu ilden başka ilde idare veya vergi mahkemesi olarak birden fazla mahkeme bulunması halinde bu mahkemelerin de adli tatilden faydalanabilmeleri sağlanmaktadır. Örneğin, bölge idare mahkemesi bulunmayıp, bir idare ve vergi mahkemesinin bulunduğu yerdeki bu iki mahkeme hâkimleri adli tatilden faydalanabilecektir.

Öte yandan, maddenin ikinci fıkrasında da birinci fıkrada yapılan değişikliğe uyum sağlamak amacıyla bölge idare mahkemesi bulunmayıp idare veya vergi mahkemesi olarak birden fazla mahkeme bulunması nedeniyle adli tatilden faydalanacak mahkemelerde nöbetçi heyetin oluşturulmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca, bölge idare mahkemelerinde bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından tüm daire başkan ve üyeleri arasından nöbetçi daire kurulması öngörülmektedir.

Nöbetçi mahkemenin görevleri:

Madde 62 – Nöbetçi mahkeme ~~çalışmaya ara verme~~ süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- Yürütmenin durdurulması ve delillerin tespitine ait işler,
- ~~Kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler.~~

Nöbetçi mahkemenin görevleri:

Madde 62 – Nöbetçi mahkeme adli tatil süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- 15 inci madde uyarınca verilecek kararlar.
- Yürütmenin durdurulması istemleri ve bu istemler hakkında verilen kararlara yapılan itirazlar ile yürütmenin durdurulması istemli dosyalar hakkında yapılacak usul işlemleri.
- Delillerin tespitine ait işler.
- İvedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul

	işlemleri.
<p>MADDE 48- 2577 sayılı Kanunun 62 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.</p> <p>“Madde 62 – Nöbetçi mahkeme adli tatil süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:</p> <p>a) 15 inci madde uyarınca verilecek kararlar.</p> <p>b) Yürütmenin durdurulması istemleri ve bu istemler hakkında verilen kararlara yapılan itirazlar ile yürütmenin durdurulması istemli dosyalar hakkında yapılacak usul işlemleri.</p> <p>c) Delillerin tespitine ait işler.</p> <p>d) İvedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul işlemleri.”</p>	
<p>GEREKÇE</p> <p>Maddeyle, uygulamada tereddüt oluşturan 15 inci madde uyarınca ilk inceleme üzerine verilecek kararlar ile ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin usul işlemlerinin nöbetçi mahkemeler tarafından yerine getirileceği açıklığa kavuşturulmaktadır. Bununla birlikte mevcut metinde yürütmenin durdurulmasına ait işlerin nöbetçi mahkemeler tarafından görüleceği düzenlenmiştir. Maddeyle yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara yapılan itirazlar ile yürütmenin durdurulması istemli dosyalar hakkında yapılacak usul işlemlerinin de nöbetçi mahkemeler tarafından görüleceği hükme bağlanmaktadır.</p>	
<p>659 SAYILI GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ VE ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERDE HUKUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME</p>	
<p>MEVCUT METİN</p>	<p>TASLAK METİN</p>
<p>~~GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ VE ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERDE~~ HUKUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME</p>	<p>KAMU İDARELERİNDE HUKUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME</p>
<p>Amaç ve kapsam MADDE 1 – (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay,</p>	<p>Amaç ve kapsam MADDE 1 – (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine, bu hizmetlerin yürütülmesinde</p>

~~Danıştay, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay dâhil) ve özel bütçeli idarelerin~~ hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine ~~ve~~ bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına ~~yönelik~~ usul ve esasların belirlenmesidir.

uygulama birliğinin sağlanmasına ve idarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

(2) Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümleri; 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda tanımlanan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve il özel idareleri hakkında uygulanır.

MADDE 49- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı “Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname”nin adı “Kamu İdarelerinde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname” şeklinde ve Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 1- (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine, bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına ve idarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

(2) Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümleri; 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda tanımlanan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve il özel idareleri hakkında uygulanır.”

GEREKÇE

659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesi, bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanması olarak belirlenen amacına; idarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenmesine ilişkin usul ve esaslar da eklenmektedir.

Uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümlenmesi Kararnamenin içeriğinde düzenlenmesine rağmen, amaç maddesinde bu hususa yer verilmemiştir. Yapılan düzenlemeyle, sulh yolunun önemi ve bu kapsamda sonraki maddelerde de bu yolun zorunlu hale getirilmesi nedeniyle, Kararnamenin amacı genişletilmek suretiyle idarelerin taraf oldukları adli ve idari uyuşmazlıkların dava yoluna başvurulmaksızın sulh yoluyla çözümüne ilişkin usul ve esaslar da amaç maddesinde açıkça belirtilmektedir.

Maddeyle, ilk fıkraya eklenen yeni amacın azami seviyede gerçekleştirilebilmesi için Kararnamenin kapsamı da genişletilmektedir. Buna göre, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanununda tanımlanan merkezi yönetim kapsamındaki (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirtilen idarelere ilave olarak düzenleyici ve denetleyici kurumlar, sosyal güvenlik kurumları ve il özel idareleri de Kararname

kapsamına alınmaktadır. Bir başka deyişle mevcut düzenlemeden farklı olarak, 5018 sayılı Kanunun ekinde yer alan (I) ve (II) sayılı cetvellerin yanında (III) ve (IV) sayılı cetvellerde belirtilen kamu idarelerinin tamamı ile mahalli idarelerden il özel idareleri de kapsama dahil edilmektedir.

Kapsama alınan idarelere de hukuk birimi oluşturmaları ve Kararname kapsamına giren tüm idarelerin taraf oldukları adli ve idari uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeden sulh yoluna gidilmesi zorunluluğu getirilmekte ve böylece idarelerin taraf olduğu uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümlenerek yargının iş yükünün azaltılması öngörülmektedir.

Tanımlar

MADDE 2– (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasında;

- a) Hukuk birimi: İdarelerde hukuk hizmetlerini yürüten birimi,
- b) Hukuk hizmetleri: Muhakemat hizmetleri ile hukuk danışmanlığına ilişkin her türlü iş ve işlemleri,
- c) ~~Hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu: İdareler bünyesinde, üst yönetici tarafından oluşturulan, hukuk birimi amiri ve hukuki uyuşmazlıkla ilgili birim amirinin bulunduğu en az üç üyeden oluşan komisyonu,~~
- ç) İdare: ~~10/12/2003 tarihli ve~~ 5018 sayılı ~~Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirtilen~~ kamu idarelerini,
- d) İlgili bakan: İdarelerin bağlı, ilgili veya ilişkili olduğu bakanı, Yükseköğretim Kurulu ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için Milli Eğitim Bakanını,
- e) Üst yönetici: Milli Savunma Bakanlığında Bakanı, diğer bakanlıklarda müsteşarı ~~ve~~ kamu idarelerinde en üst yöneticiyi,
- ifade eder.

Tanımlar

MADDE 2– (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasında;

- a) Hukuk birimi: İdarelerde hukuk hizmetlerini yürüten birimi,
- b) Hukuk hizmetleri: Muhakemat hizmetleri ile hukuk danışmanlığına ilişkin her türlü iş ve işlemleri,
- c) Komisyon: Adli ve idari uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümünde görev alan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunu,
- ç) İdare: 5018 sayılı Kanunda tanımlanan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerini, sosyal güvenlik kurumlarını ve il özel idarelerini,
- d) İlgili bakan: İdarelerin bağlı, ilgili veya ilişkili olduğu bakanı, Yükseköğretim Kurulu ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için Milli Eğitim Bakanını ve il özel idareleri için İçişleri Bakanını,
- e) Üst yönetici: Milli Savunma Bakanlığında Bakanı, diğer bakanlıklarda müsteşarı, il özel idarelerinde valiyi, diğer kamu idarelerinde ise en üst yöneticiyi,
- ifade eder.

MADDE 50- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentleri aşağıdaki şekilde, (d) bendinde yer alan “ Bakanını,” ibaresi “Bakanını ve il özel idareleri için İçişleri Bakanını,” şeklinde ve (e) bendinde yer alan “müsteşarı ve kamu idarelerinde en üst yöneticiyi,” ibaresi “müsteşarı, il özel idarelerinde valiyi, diğer kamu idarelerinde ise en üst yöneticiyi,” şeklinde değiştirilmiştir.

“c) Komisyon: Adli ve idari uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümünde görev alan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunu,

ç) İdare: 5018 sayılı Kanunda tanımlanan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerini, sosyal güvenlik kurumlarını ve il özel idarelerini,”

GEREKÇE

Maddeyle, Kanun Hükmünde Kararnamenin birinci maddesinde yapılan değişiklikle kapsama alınan idarelerin artırılması göz önünde bulundurularak “İdare”, “İlgili Bakan” ve “Üst yönetici” kavramı yeniden tanımlanmaktadır. Kararnameye eklenen 8/A maddesinde hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunun ayrıntılı şekilde düzenlenmesi nedeniyle bu maddede “Komisyon”un tanımı yapılmaktadır.

MADDE 3– (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasında;
a) İdarelerin taraf oldukları uyuşmazlıkların, tarafların hak ve menfaatlerinin dengeli olarak değerlendirilerek, adil ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi,
b) İdarelerin taraf oldukları davaların, usul ekonomisine uygun olarak, imkânlar ölçüsünde idarelerde istihdam edilen hukuk müşavirleri ve avukatları tarafından takibi,
c) Davaların takibinde, mahkeme kararlarının hukuka uygun olarak, adil, süratli ve en az masrafla verilebilmesine yardımcı olunması,

esastır.

MADDE 3– (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasında;
a) İdarelerin taraf oldukları uyuşmazlıkların, tarafların hak ve menfaatlerinin dengeli olarak değerlendirilerek, adil ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi,
b) İdarelerin taraf oldukları davaların, usul ekonomisine uygun olarak, imkânlar ölçüsünde idarelerde istihdam edilen hukuk müşavirleri ve avukatları tarafından takibi,
c) Davaların takibinde, mahkeme kararlarının hukuka uygun olarak, adil, süratli ve en az masrafla verilebilmesine yardımcı olunması,
ç) İdarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna ve icra takibine başvurulmadan sulh yoluyla çözülmesi,
d) Maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati elde edilemeyeceğinin açıkça anlaşılması halinde veya istinaf ve temyiz mercilerinin istikrar kazanmış içtihatlarının bulunması durumunda; dava açılmaması, icra takibinde bulunulmaması veya kanun yollarına başvurulmaması,
esastır.

MADDE 51- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“ç) İdarelerin taraf oldukları adli veya idari uyuşmazlıkların dava yoluna ve icra takibine başvurulmadan sulh yoluyla çözülmesi,

d) Maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati elde edilemeyeceğinin açıkça anlaşılması halinde veya istinaf ve temyiz mercilerinin istikrar kazanmış içtihatlarının bulunması durumunda; dava açılmaması, icra takibinde bulunulmaması veya kanun yollarına başvurulmaması,”

GEREKÇE

Yapılan değişikliklerle Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamının genişletilmesi ve sulh yoluna gidilmesinin zorunlu hale getirilmesi nedeniyle idarenin taraf olduğu adli ve idari uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözülmesi hususu Kararnamenin ilkeleri arasında sayılmakta, böylelikle sulh yolu konusunda idarelerin farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir.

Uygulamada idarelerin, kaybedecekleri muhakkak olan davaları açmak suretiyle kendilerinin ve yargının iş yükünün artmasına neden oldukları görülmektedir. Fıkraya eklenmesi öngörülen (d) bendiyle idarelerin maddi ve hukuki sebeplerle veya kamu menfaati elde edemeyecekleri açıkça anlaşılan veya istikrar kazanmış içtihatlar nedeniyle kaybedileceği muhakkak olan davaları açmamaları, icra takibinde bulunmamaları ve kanun yollarına başvurmamaları ilke olarak benimsenmektedir. Bu hususlar Kararnamenin ilkeleri arasında belirtilmek suretiyle gereksiz masraf yapılmaması, emek ve zaman israfına sebebiyet verilmemesi vurgulanmaktadır.

Hukuk birimlerinin görevleri

MADDE 4 – (1) Hukuk birimleri; idarelerde muhakemat hizmetleri ile hukuk danışmanlığına ilişkin iş ve işlemleri yürütmekle görevli ve sorumludur.

(2) Hukuk birimleri muhakemat hizmetleri kapsamında;

a) İdarenin taraf olduğu adli ve idari davalarda, iç ve dış tahkim yargılamasında, icra işlemlerinde ve yargıya intikal eden diğer her türlü hukuki uyuşmazlıklarda idareyi temsil eder, dava ve icra işlemlerini vekil sıfatı ile takip eder.-

b) İdarece hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilecek dava ve icra takipleri ve tahkim ile ilgili işlemleri koordine eder, izler ve denetler.

(3) Hukuk birimleri hukuk danışmanlığı kapsamında;

a) İdare hizmetleriyle ilgili olarak diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanan mevzuat taslaklarını, idare birimleri tarafından hazırlanan mevzuat taslakları ile düzenlenecek her türlü sözleşme ve

Hukuk birimlerinin görevleri

MADDE 4 – (1) Hukuk birimleri; idarelerde muhakemat hizmetleri ile hukuk danışmanlığına ilişkin iş ve işlemleri yürütmekle görevli ve sorumludur.

(2) Hukuk birimleri muhakemat hizmetleri kapsamında;

a) İdarenin taraf olduğu adli ve idari davalarda, iç ve dış tahkim yargılamasında, icra işlemlerinde ve yargıya intikal eden diğer her türlü hukuki uyuşmazlıklarda idareyi temsil eder, dava ve icra işlemlerini vekil sıfatı ile takip eder.

b) İdarece hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilecek dava ve icra takipleri ve tahkim ile ilgili işlemleri koordine eder, izler ve denetler.

(3) Hukuk birimleri hukuk danışmanlığı kapsamında;

a) İdare hizmetleriyle ilgili olarak diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanan mevzuat taslaklarını, idare birimleri tarafından hazırlanan mevzuat taslakları ile düzenlenecek her türlü sözleşme ve

<p>şartname taslaklarını, idare ile üçüncü kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin işleri ve idare birimlerince sorulacak diğer işleri inceleyip hukuki mütalaasını bildirir.</p> <p>b) Anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında alır, uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü konusunda mütalaa verir.</p> <p>c) İdarenin amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmalarını temin etmek amacıyla gerekli hukuki teklifleri hazırlar.</p> <p>(4) Hukuk birimleri, hukuki uyuşmazlık değerlendirme-komisyonunun sekreteryaya hizmetlerini ve idaresince verilen diğer görevleri yürütür.</p> <p>~~(5)~~ Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı hukuk birimlerinin teşkilat kanunlarındaki hükümler saklıdır.</p> <p>~~(6)~~ Teşkilat kanunlarına göre hukuk birimi kurulmayan idarelerde, bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hukuk hizmetleri, istihdam edilen avukatlar tarafından yerine getirilir. İdarelerin merkez birimlerinde istihdam edilen avukatlardan birisi, üst yönetici onayı ile hukuk birimi amiri olarak görevlendirilir.</p>	<p>şartname taslaklarını, idare ile üçüncü kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin işleri ve idare birimlerince sorulacak diğer işleri inceleyip hukuki mütalaasını bildirir.</p> <p>b) Anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında alır, uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü konusunda mütalaa verir.</p> <p>c) İdarenin amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmalarını temin etmek amacıyla gerekli hukuki teklifleri hazırlar.</p> <p>(4) Hukuk birimleri, hukuki uyuşmazlık değerlendirme-komisyonunun sekreteryaya hizmetlerini ve idaresince verilen diğer görevleri yürütür.</p> <p><u>(5) Taşra teşkilatının muhakemat hizmetlerine ilişkin iş ve işlemleri, hukuk birimlerinin merkez teşkilatı tarafından denetlenir ve kontrol edilir.</u></p> <p><u>(6)</u> Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı hukuk birimlerinin teşkilat kanunlarındaki hükümler saklıdır.</p> <p><u>(7)</u> Teşkilat kanunlarına göre hukuk birimi kurulmayan idarelerde, bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hukuk hizmetleri, istihdam edilen avukatlar tarafından yerine getirilir. İdarelerin merkez birimlerinde istihdam edilen avukatlardan birisi, üst yönetici onayı ile hukuk birimi amiri olarak görevlendirilir.</p>
---	---

MADDE 52- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesine dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve fıkra numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(5) Taşra teşkilatının muhakemat hizmetlerine ilişkin iş ve işlemleri, hukuk birimlerinin merkez teşkilatı tarafından denetlenir ve kontrol edilir.”

GEREKÇE

Maddeye eklenen beşinci fıkrayla idarelerin taşra hukuk birimlerinin merkez hukuk birimi tarafından muhakemat hizmetleri kapsamında denetlenmesi, böylece taşra birimleri arasında eşgüdümün sağlanması, ortaya çıkan sorunlara ortak çözümler üretilebilmesi, iş ve işlemlerdeki aksaklıkların mesleki deneyim ve hukuk bilgisine sahip meslek mensuplarınca tespit edilerek giderilmesi, bu yolla üretilen muhakemat

hizmetlerinin kalitesinin artırılarak etkin, verimli ve sürdürülebilir bir hizmetin temini amaçlanmaktadır.

Muhakemat hizmeti temini

MADDE 5 – (1) İdareler, muhakemat hizmetleri ihtiyaçlarını;

~~a) Hukuk birimlerinde istihdam edecekleri hukuk müşavirleri ve avukatlardan,~~

~~b) İhtiyaç duyulması halinde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle, sağlayabilirler.~~

~~(2) Bakanlıklar ve bağlı kuruluşları muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere birbirlerinden hizmet talebinde bulunabilirler.~~

~~(3) Birinci ve ikinci~~ fıkra**ya** göre muhakemat hizmetlerinin temin edilememesi veya özel uzmanlık gerektirdiği ilgili bakanın onayı ile belirlenen hallerde muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci maddesine göre doğrudan temin usulüyle serbest avukatlardan veya avukatlık ortaklıklarından hizmet satın alınabilir.

~~(4)~~ Hizmet satın alınarak kendisine vekalet verilen serbest avukatlar ve avukatlık ortaklıkları kendilerine vekalet verilen dava ve icra işlemlerinin takibiyle ilgili olarak, ilgili mevzuatla idareleri vekil sıfatıyla temsile yetkili olan görevlilerle aynı yetki ve sorumlulukları haizdir.

Muhakemat hizmeti temini

MADDE 5 – (1) İdareler, muhakemat hizmetleri ihtiyaçlarını **hukuk birimlerinde istihdam edecekleri hukuk müşavirleri ve avukatlardan karşılarlar.**

(2) Bakanlıklar ve bunların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşları muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere öncelikle birbirlerinden hizmet talebinde bulunurlar.

(3) İdareler, ihtiyaç duydukları muhakemat ihtiyaçlarını birinci ve ikinci fıkralara göre temin edemedikleri takdirde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlayabilirler.

(4) Yukarıdaki fıkralara göre muhakemat hizmetlerinin temin edilememesi veya özel uzmanlık gerektirdiği ilgili bakanın onayı ile belirlenen hallerde muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci maddesine göre doğrudan temin usulüyle serbest avukatlardan veya avukatlık ortaklıklarından hizmet satın alınabilir.

(5) Hizmet satın alınarak kendisine vekalet verilen serbest avukatlar ve avukatlık ortaklıkları kendilerine vekalet verilen dava ve icra işlemlerinin takibiyle ilgili olarak, ilgili mevzuatla idareleri vekil sıfatıyla temsile yetkili olan görevlilerle aynı yetki ve sorumlulukları haizdir.

MADDE 53- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve fıkra numaraları buna göre teselsül ettirilmiş, mevcut üçüncü fıkrasında yer alan “Birinci ve ikinci fıkraya” ibaresi “Yukarıdaki fıkralara” şeklinde değiştirilmiştir.

“(1) İdareler, muhakemat hizmetleri ihtiyaçlarını hukuk birimlerinde istihdam edecekleri hukuk müşavirleri ve avukatlardan karşılarlar.

(2) Bakanlıklar ve bunların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşları muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere öncelikle birbirlerinden hizmet talebinde bulunurlar.

(3) İdareler, ihtiyaç duydukları muhakemat ihtiyaçlarını birinci ve ikinci fıkralara göre temin edemedikleri takdirde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlayabilirler.”

GEREKÇE

Maddede yapılan değişiklikle, önceki kurgu ana hatlarıyla korunmuş ancak hizmet temini sıralaması ve öncelik kriteri değiştirilmektedir. Bakanlıkların, mevcut durumda olduğu gibi muhakemat hizmeti ihtiyaçlarını doğrudan Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlamaları yerine öncelikle bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarında istihdam edilen hukuk müşavirlerinden veya avukatlardan temin etmeleri benimsenmektedir. İdareler, ihtiyaç duydukları muhakemat ihtiyaçlarını birinci ve ikinci fıkralara göre temin edemedikleri takdirde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlayabilmeleri düzenlenmektedir.

Takip ve temsil yetkileri ile bunların kapsamı, niteliği ve kullanılması

MADDE 6 – (1) İdareler, kendi iş ve işlemleriyle ilgili olarak açılacak adli ve idari davalar ile tahkim yargılaması ve icra işlemlerinde taraf sıfatını haizdir.

(2) İdareleri adli ve idari yargıda, icra mercileri ve hakemler nezdinde vekil sıfatıyla doğrudan temsil yetkisi; hukuk birimi amirleri, hukuk müşavirleri, muhakemat müdürleri ve avukatlara aittir.

(3) 5 inci maddenin birinci **ve** ikinci fıkralarında belirtilen usullere göre muhakemat hizmeti temin edilemeyen hallerde adli ve idari davalar ile icra takiplerini yürütmek üzere merkez ve taşra birim amirlerine üst yönetici tarafından temsil yetkisi verilebilir. Üst yönetici

Takip ve temsil yetkileri ile bunların kapsamı, niteliği ve kullanılması

MADDE 6 – (1) İdareler, kendi iş ve işlemleriyle ilgili olarak açılacak adli ve idari davalar ile tahkim yargılaması ve icra işlemlerinde taraf sıfatını haizdir.

(2) İdareleri adli ve idari yargıda, icra mercileri ve hakemler nezdinde vekil sıfatıyla doğrudan temsil yetkisi; hukuk birimi amirleri, hukuk müşavirleri, muhakemat müdürleri ve avukatlara aittir. **Temsil yetkisi, dava ve icra işlerine ilişkin olarak idarelerle doğrudan yazışma yetkisini de kapsar.**

(3) 5 inci maddenin birinci, ikinci **ve üçüncü** fıkralarında belirtilen usullere göre muhakemat hizmeti temin edilemeyen hallerde adli ve idari davalar ile icra takiplerini yürütmek üzere merkez ve taşra birim amirlerine üst yönetici tarafından temsil yetkisi verilebilir. Üst yönetici

bu yetkisini hukuk birimi amirine devredebilir.
(4) İdari davalarda; gerekli görülmesi halinde, idarede görevli bir personel, uzmanlığından faydalanılmak üzere idare vekili veya temsilcisi ile birlikte duruşmalara iştirak ettirilebilir.

(5) İdareleri vekil sıfatıyla temsile yetkili olan hukuk birimi amiri, hukuk müşaviri ve avukatların bir listesi, idaresince yazılı olarak veya Adalet Bakanlığınca belirlenen esaslar dairesinde elektronik ortamda ilgili Cumhuriyet başsavcılığına, bölge idare mahkemesi başkanlıklarına; askeri savcılıklara ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanlığına verilir. Bu listeler, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından adli yargı çevresinde, bölge idare mahkemesi başkanlığınca idari yargı çevresinde bulunan mahkemelere gönderilir. Yüksek mahkemeler ve bölge adliye mahkemesindeki duruşmalarda temsil yetkisini kullanacakların isimleri ilgili mahkemelerin başsavcılıklarına veya başkanlıklarına bildirilir. Listede isimleri yer alanlar, baroya kayıt ve vekaletname ibrazı gerekmeksizin idare vekili sıfatıyla her türlü dava ve icra işlemlerini takip edebilirler. Vekil sıfatıyla temsil yetkisi sona erenlerin isimleri anılan mercilere aynı usulle derhal bildirilir.

bu yetkisini hukuk birimi amirine devredebilir.
(4) İdari davalarda; gerekli görülmesi halinde, idarede görevli bir personel, uzmanlığından faydalanılmak üzere idare vekili veya temsilcisi ile birlikte duruşmalara iştirak ettirilebilir.

(5) Bakanlıkların taşra birimlerinin iş ve işlemleri ile ilgili olup, valilikler ve kaymakamlıkların taraf olduğu davaların ve icra dosyalarının takibi ilgili bakanlığın taşra birimi tarafından yapılır.

(6) İdareleri vekil sıfatıyla temsile yetkili olan hukuk birimi amiri, hukuk müşaviri ve avukatların bir listesi, idaresince yazılı olarak veya Adalet Bakanlığınca belirlenen esaslar dairesinde elektronik ortamda ilgili Cumhuriyet başsavcılığına, bölge idare mahkemesi başkanlıklarına; askeri savcılıklara ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanlığına verilir. Bu listeler, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından adli yargı çevresinde, bölge idare mahkemesi başkanlığınca idari yargı çevresinde bulunan mahkemelere gönderilir. Yüksek mahkemeler ve bölge adliye mahkemesindeki duruşmalarda temsil yetkisini kullanacakların isimleri ilgili mahkemelerin başsavcılıklarına veya başkanlıklarına bildirilir. Listede isimleri yer alanlar, baroya kayıt ve vekaletname ibrazı gerekmeksizin idare vekili sıfatıyla her türlü dava ve icra işlemlerini takip edebilirler. Vekil sıfatıyla temsil yetkisi sona erenlerin isimleri anılan mercilere aynı usulle derhal bildirilir.

MADDE 54 – 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “birinci ve ikinci” ibaresi “birinci, ikinci ve üçüncü” şeklinde değiştirilmiş, maddeye dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“Temsil yetkisi, dava ve icra işlerine ilişkin olarak idarelerle doğrudan yazışma yetkisini de kapsar.”

“(5) Bakanlıkların taşra birimlerinin iş ve işlemleri ile ilgili olup, valilikler ve kaymakamlıkların taraf olduğu davaların ve icra dosyalarının takibi ilgili bakanlığın taşra birimi tarafından yapılır.”

GEREKÇE

İdarelerin hukuk birimleri, idareyi temsil ettikleri dava ve icra takiplerinde ileri sürdükleri savunma ve iddiaları desteklemek ve delillendirmek amacıyla farklı birimlerden bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaktadırlar. Maddenin ikinci fıkrasına eklenmesi öngörülen cümleyle dava ve icra işleriyle sınırlı olmak üzere hukuk birimlerinin ihtiyaç duydukları hususlarda idarelerle doğrudan yazışma yapabilmeleri, böylece zaman ve emek israfına neden olunmaması, temyiz, itiraz, cevap gibi süreli işlerde gecikmelere sebebiyet verilmeyerek oluşabilecek hak kayıplarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen beşinci fıkrayla ise bakanlıkların taşra birimlerinin iş ve işlemleri ile ilgili olup, valilikler ve kaymakamlıklar husumetiyle görülen dava ve takip edilen icra dosyalarının takibinin, ilgili bakanlığın taşra biriminde görevli avukatlar tarafından yapılması kuralı getirilerek bu kapsamdaki dava ve takiplere ilişkin temsil ve takip sorunu ortadan kaldırılmak suretiyle işlerin kurumsal bütünlük içerisinde etkin olarak yürütülmesi amaçlanmıştır.

Özel takip ve temsil yetkileri

MADDE 7 – (1) Birden fazla idarenin taraf olduğu idari davalardan;

a) Müşterek kararnamelerle ilgili olarak açılanlar ve bunlarla ilgili icra işlemleri, davaya taraf olan tüm idarelerin vekili sıfatıyla, müşterek kararnameyi teklif eden **bakanlığın** hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.

b) Bakanlar Kurulu kararları ve düzenleyici işlemlerle ilgili açılan ve Başbakanlığın da taraf olduğu davalardan Başbakanlıkça bu hususta takip yetkisi verilenler ile bu davalarla ilgili icra işlemleri, Başbakanlığın da vekili sıfatıyla, takip yetkisi verilen ilgili idare hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.

(2) Ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları, birinci fıkrada belirtilen davalar dahil her türlü davadan, Başbakanlıkça Başbakanlık hukuk birimi tarafından takibi gerekli

Özel takip ve temsil yetkileri

MADDE 7 – (1) Birden fazla idarenin taraf olduğu idari davalardan;

a) Müşterek kararnamelerle ilgili olarak açılanlar ve bunlarla ilgili icra işlemleri, davaya taraf olan tüm idarelerin vekili sıfatıyla, müşterek kararnameyi teklif eden **idarenin** hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.

b) **Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulanlar dışında kalan düzenleyici işlemlerle ilgili açılan davalar, düzenleyici işlemi yürüten idare tarafından takip edilir.** Bakanlar Kurulu kararları ve **Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan** düzenleyici işlemlerle ilgili açılan ve Başbakanlığın da taraf olduğu davalardan Başbakanlıkça bu hususta takip yetkisi verilenler ile bu davalarla ilgili icra işlemleri, Başbakanlığın da vekili sıfatıyla, takip yetkisi verilen ilgili idare hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.

(2) Ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları, birinci fıkrada belirtilen davalar dahil her türlü davadan, Başbakanlıkça Başbakanlık hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve

görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri, ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Başbakanlık hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.	bunlarla ilgili icra işlemleri, ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Başbakanlık hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.
<p>MADDE 55- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “bakanlığın” ibaresi “idarenin” ve (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu Kararları ve” ibaresi “Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulanlar dışında kalan düzenleyici işlemlerle ilgili açılan davalar, düzenleyici işlemi yürüten idare tarafından takip edilir. Bakanlar Kurulu kararları ve Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan” şeklinde değiştirilmiştir.</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Maddeyle, gerek 659 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname kapsamına alınan idarelerin sayısının artırılması, gerekse müşterek kararnamelerde teklif makamında bulunan Bakanlık dışında kamu idarelerinin bulunması göz önünde bulundurularak, müşterek kararnamelere karşı açılacak davalarda, uyuşmazlığın esasını oluşturan iradenin teklifi veren kamu idaresinde oluşması sebebiyle söz konusu işlem nedeniyle açılan dava ve icra takiplerinin ilgili idarenin hukuk birimi tarafından yürütülmesi vurgulanmaktadır.</p> <p>Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci maddesinin birinci fıkrasının mevcut (b) bendine göre Bakanlar Kurulu kararları ve düzenleyici işlemlerle ilgili açılan ve Başbakanlığın da taraf olduğu davalar Başbakanlık tarafından temsil yetkisi verilerek ilgili idareler tarafından takip edilmektedir. Yapılan düzenlemeyle bu imkanın bütün düzenleyici işlemler yerine sadece Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan düzenleyici işlemler bakımından kullanılabilceği vurgulanmaktadır. Bir başka ifadeyle, Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan düzenleyici işlemlerden olmayıp başka bir idare tarafından yürütülen düzenleyici işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklara karşı açılan davaların takibi, doğrudan ilgili düzenleyici işlemi yürüten idare tarafından yerine getirilecektir.</p>	
<p>MADDE 8 –(1) İdareler adına dava açma veya icra takibine başlama talebi, üst yönetici veya iş ve işlemle ilgili merkez veya taşra birim amiri tarafından yapılır. Merkez veya taşra birim amirince yapılan talep üzerine davayı açmakla yetkili ve görevli olanlarca, maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaati bulunmadığı yönünde görüş belirtilmesi halinde, üst yöneticinin talimatına göre işlem yapılır.</p> <p>(2) Dava açılması veya icra takibinde bulunulmasını isteyen idare veya birim, dava açılması talebi ile birlikte davaya dair bilgi ve belgeleri zamanaşımı ve hak düşürücü süreleri dikkate alarak hukuk birimine</p>	<p>MADDE 8 –(1) İdareler adına dava açma veya icra takibine başlama talebi, üst yönetici veya iş ve işlemle ilgili merkez veya taşra birim amiri tarafından yapılır. Merkez veya taşra birim amirince yapılan talep üzerine davayı açmakla yetkili ve görevli olanlarca, maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaati bulunmadığı <u>veya konuyla ilgili istinaf ve temyiz mercilerinin istikrar kazanmış içtihatlarının bulunduğu</u> yönünde görüş belirtilmesi halinde, üst yöneticinin <u>yazılı</u> talimatına göre işlem yapılır.</p> <p>(2) Dava açılması veya icra takibinde bulunulmasını isteyen idare veya birim, dava açılması talebi ile birlikte davaya dair bilgi ve belgeleri zamanaşımı ve hak düşürücü süreleri dikkate alarak hukuk birimine</p>

<p>gönderir. Süresinde gönderilmeyen veya eksik ya da yanlış gönderilen bilgi ve belgeden kaynaklanan sorumluluk bunu gönderen idareye veya birime aittir.</p> <p>(3) İdarelere karşı açılan davaların takibine, dava takipleriyle görevli ve yetkili merkez veya taşra birimlerince doğrudan başlanır.</p> <p>(4) Üst yönetici bu maddedeki yetkilerini sınırlarını belirterek yardımcılara veya hukuk birimi amirine devredebilir.</p>	<p>gönderir. Süresinde gönderilmeyen veya eksik ya da yanlış gönderilen bilgi ve belgeden kaynaklanan sorumluluk bunu gönderen idareye veya birime aittir.</p> <p>(3) İdarelere karşı açılan davaların takibine, dava takipleriyle görevli ve yetkili merkez veya taşra birimlerince doğrudan başlanır.</p> <p>(4) Üst yönetici bu maddedeki yetkilerini sınırlarını belirterek yardımcılara veya hukuk birimi amirine devredebilir.</p>
<p>MADDE 56- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesinin birinci fıkrasına “bulunmadığı” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya konuyla ilgili istinaf ve temyiz mercilerinin istikrar kazanmış içtihatlarının bulunduğu” ibaresi ve “üst yöneticinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “yazılı” ibaresi eklenmiştir.</p>	
<p style="text-align: center;">GEREKÇE</p> <p>Maddenin mevcut birinci fıkrasına göre merkez veya taşra birim amirlerince dava açılması yönünde talepte bulunulması halinde, davayı açmakla yetkili ve görevli olanlarca maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaati bulunmaması nedeniyle dava açılmaması yönünde karar verilmesi üst yöneticiden istenerek, onun talimatına göre işlem yapılmaktadır. Yapılan düzenlemeyle hukuk birimlerinin maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaati bulunmadığı gerekçesine ilaveten istikrar kazanmış içtihatların bulunması halinde de dava açılmaması yönünde üst yöneticiye görüş belirtebilecekleri, bu durumda üst yöneticinin yazılı talimatına göre işlem yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Böylece maddi ve hukuki sebeplerle dava açılmasında kamu menfaatinin bulunmamasına veya istikrar kazanmış içtihatlarla rağmen gereksiz dava açılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.</p>	
	<p><u>Hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonu</u> <u>MADDE 8/A- (1) İdareler bünyesinde;</u> <u>a) Üst yönetici tarafından belirlenen üst yönetici yardımcısı, Milli Savunma Bakanlığında üst yönetici tarafından belirlenen müsteşar yardımcısından,</u> <u>b) Hukuk birimi amiri veya belirleyeceği bir hukuk müşavirinden,</u> <u>c) Üst yönetici tarafından belirlenen iki asıl ve iki yedek üyeden,</u> <u>oluşan ve sürekli görev yapan hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonu kurulur. Komisyonun gündemindeki hukuki uyumsuzlukla ilgili birimin amiri, komisyon üyesi olarak toplantıya katılır. Üst yönetici yardımcısı komisyonun başkanıdır.</u></p>

(2) Komisyon, üyelerin tamamının katılımıyla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır.

(3) Komisyon başkanının ve komisyon üyesi olan birim amirlerinden birinin görevi başında bulunmaması durumunda, kendisine vekalet eden kişi; asil üyenin bulunmaması durumunda ise yedek üye komisyon toplantılarına katılır.

(4) Komisyon, sulh konusunda müzakere yapmak amacıyla sulh başvurusunda bulunan veya sulhe davet ettiği kişileri re'sen veya talepleri üzerine toplantılara çağırabilir.

(5) Komisyon; ihtiyaç duyması halinde, her türlü inceleme ve araştırma yapabileceği gibi uzman görüşüne de başvurabilir, uyuşmazlıkla ilgisi bulunan kişileri dinleyebilir, belirlenen süre içinde lüzum görülen evrakın gönderilmesini ve her türlü bilginin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilir. Bu husustaki istemlerin, belirlenen süre içinde yerine getirilmesi zorunludur.

(6) Uzman olarak görevlendirilenlere her inceleme ve araştırma konusu için yönetmelikte belirlenen miktarda ödeme yapılır. Bu ödemeler, idarelerin bütçesinden karşılanır.

(7) Üst yönetici ve komisyon üyeleri, bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki görevleri uyarınca aldıkları kararlar ve yaptıkları işlemler nedeniyle, görevinin gereklerine açıkça aykırı davrandıklarının mahkeme kararıyla tespit edilmesi dışında, mali ve idari yönden sorumlu tutulamazlar.

(8) Komisyonda görevli üyelere aylık dört toplantıyı geçmemek

üzere her toplantı için (4.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan kat sayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.

MADDE 57- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 8 inci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu

MADDE 8/A- (1) İdareler bünyesinde;

- a) Üst yönetici tarafından belirlenen üst yönetici yardımcısından,
- b) Hukuk birimi amiri veya belirleyeceği bir hukuk müşavirinden,
- c) Üst yönetici tarafından belirlenen iki asıl ve iki yedek üyeden,

oluşan ve sürekli görev yapan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu kurulur. Komisyonun gündemindeki hukuki uyuşmazlıkla ilgili birimin amiri, komisyon üyesi olarak toplantıya katılır. Üst yönetici yardımcısı komisyonun başkanıdır.

(2) Komisyon, üyelerin tamamının katılımıyla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır.

(3) Komisyon başkanının ve komisyon üyesi olan birim amirlerinden birinin görevi başında bulunmaması durumunda, kendisine vekalet eden kişi; asil üyenin bulunmaması durumunda ise yedek üye komisyon toplantılarına katılır.

(4) Komisyon, sulh konusunda müzakere yapmak amacıyla sulh başvurusunda bulunan veya sulhe davet ettiği kişileri re’sen veya talepleri üzerine toplantılara çağırabilir.

(5) Komisyon; ihtiyaç duyması halinde, her türlü inceleme ve araştırma yapabileceği gibi uzman görüşüne de başvurabilir, uyuşmazlıkla ilgisi bulunan kişileri dinleyebilir, belirlenen süre içinde lüzum görülen evrakın gönderilmesini ve her türlü bilginin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilir. Bu husustaki istemlerin, belirlenen süre içinde yerine getirilmesi zorunludur.

(6) Uzman olarak görevlendirilenlere her inceleme ve araştırma konusu için yönetmelikte belirlenen miktarda ödeme yapılır. Bu ödemeler, idarelerin bütçesinden karşılanır.

(7) Üst yönetici ve komisyon üyeleri, bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki görevleri uyarınca aldıkları kararlar ve yaptıkları işlemler nedeniyle, görevinin gereklerine açıkça aykırı davrandıklarının mahkeme kararıyla tespit edilmesi dışında, mali ve idari yönden sorumlu tutulamazlar.

(8) Komisyonunda görevli üyelere aylık dört toplantıyı geçmemek üzere her toplantı için (4.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan kat sayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.”

GEREKÇE

Maddeyle, Hukuki Uyuşmazlık Değerlendirme Komisyonunun oluşumu, başkan ve üyelerin belirlenmesi ile toplantı ve karar alma usulü, yetkileri, huzur hakları ve sorumluluk esasları düzenlenmektedir. Buna göre Türk idari teşkilat yapısı göz önünde bulundurularak üst yönetici

tarafından belirlenen üst yönetici yardımcısı başkanlığında, Milli Savunma Bakanlığında ise üst yönetici olan Bakanın belirleyeceği müsteşar yardımcısının başkanlığında, uyuşmazlıkla ilgili birim amirinin de dahil olduğu, hukuk birim amiri veya yetkilendireceği bir hukuk müşaviri ve üst yönetici tarafından seçilen iki asıl ve iki yedek olmak üzere beş kişiden oluşan bir komisyon kurulmaktadır.

Mevcut düzenlemede her bir uyuşmazlık için yeni bir komisyon kurulmaktayken, yapılan düzenlemeyle sulh yoluna gidilmesinin zorunlu hale getirilmesinden dolayı sisteme işlerlik kazandırılması bakımından kurulan komisyonun sürekli görev yapması hükme bağlanmaktadır. Bununla birlikte, komisyonun uyuşmazlığın çözümü için ihtiyaç duyması halinde her türlü inceleme, araştırma yapma ve uzman görüşüne başvurma yetkisine sahip olduğu öngörülmektedir.

Öte yandan, önceki düzenlemeden farklı olarak komisyonda görev alacak kişilerin herhangi bir sebeple görevlerini ifa edememeleri halinde, komisyonun görevinin aksamasına meydan vermemek amacıyla başkana veya komisyon üyesi olan birim amirlerine vekalet eden kişiler ile yedek üyelerin komisyon çalışmalarına katılmasına imkan tanınmaktadır. Bununla birlikte komisyon, sulhe davet ettiği veya sulh başvurusunda bulunan kişiyi re'sen veya talep üzerine komisyon toplantılarına çağırabilecektir.

Uygulamada komisyon üyelerinin sorumluluk kaygısıyla inisiyatif almaktan çekindikleri, bu durumun sulh usulünün kullanılmasına neden olduğu görülmektedir. Bu itibarla, yapılan değişikliklerle gerek komisyonlarda bulunan görevlilerin, gerekse bu komisyonun görüşü üzerine karar verecek konumda bulunan üst yöneticilerin uyuşmazlıkların sulh usulüyle çözümünde inisiyatif alabilmelerini sağlamak amacıyla bu kişilerin mali veya idari yönden sorumlu tutulabilmeleri; görevin gereklerine açıkça aykırı hareket ettiklerinin mahkeme kararıyla tespiti şartına bağlanmaktadır. Ayrıca, yapılan değişikliklerle önceki düzenlemelerden farklı olarak yapılan işin önem ve mahiyeti dikkate alınarak komisyon üyelerine huzur hakkı ödenmesi öngörülmektedir.

Adli uyuşmazlıklarda sulh

MADDE 9 –(1) İdarelerin adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce karşı tarafı sulhe davet etmesi esastır. İdareler, kendi aleyhlerine dava açılacağını veya icra takibine başlanılacağını öğrenmeleri durumunda da karşı tarafı sulhe davet edebilirler. Sulhe davet, uyuşmazlığın tarafı olan gerçek veya tüzel kişilere de yapılabilir. İlgili mevzuatında daha uzun bir süre öngörülmediği takdirde, sulhe davette karşı tarafa, ifa, itiraz veya sulh teklifinde bulunmak üzere otuz güne kadar süre verilir.

Adli uyuşmazlıklarda sulh

MADDE 9 –(1) İdareler, adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce karşı tarafı sulhe davet etmek zorundadır. İdarelere karşı dava açacak veya icra takibinde bulunacak gerçek ve tüzel kişiler de idareye sulh başvurusunda bulunmak zorundadır. Sulh usulü uygulanmadan doğrudan açılan davalar usulden reddedilir.

(2) İdareler, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlık hakkında adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce sulh yoluna başvurmak zorundadır. İdarelerin

~~(2) Gecikmesinde sakınca bulunan veya~~ işin mahiyeti gereği **süre verilmesinde fayda görülmeyen** hallerde doğrudan dava ve icra yoluna başvurulabilir.

(3) Dava konusu edilmiş veya icraya intikal etmiş uyuşmazlıklarda da taraflarca sulh teklifinde bulunulabilir.

(4) 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamı dışında kalan tüm taksit tekliflerinin değerlendirilmesi de bu madde kapsamında yapılır.

kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışırlar. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülür.

(3) Sulhe davet; idarenin, ilgili gerçek veya tüzel kişiye uyuşmazlığın konusu, sebebi ve varsa miktarı ile sulh olma hakkı bulunduğunu bildirmesidir.

(4) İşin mahiyeti gereği sulh usulünün uygulanma imkanı bulunmayan hallerde doğrudan dava ve icra yoluna başvurulur.

(5) Dava konusu edilmiş veya icraya intikal etmiş uyuşmazlıklarda da taraflarca sulh teklifinde bulunulabilir.

(6) 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamı dışında kalan tüm taksit tekliflerinin değerlendirilmesi de bu madde kapsamında yapılır.

(7) Sulhe davette karşı tarafa otuz gün süre verilir. Bu süre içinde idareye herhangi bir cevap verilmemesi halinde davet reddedilmiş sayılır.

(8) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ilgiliye usulüne uygun olarak başvuruda bulunması için onbeş gün süre verilir. Bu süre içinde de usulüne uygun başvuruda bulunulmadığı takdirde sulh usulüne başvurulmamış sayılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan başvuru ile sulhe davet dosyası, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline

(5) Sulh **başvurularının** altmış gün içinde **sonuçlandırılması zorunludur**. Sulh **başvurusu altmış gün** içinde sonuçlandırılmamışsa **istek reddedilmiş** sayılır.

neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonları birlikte ortak bir komisyon olarak çalışırlar.

(9) Komisyon, sulh işlemlerini, başvuruda bulunulmasından veya sulhe davetin kabul edilmesinden itibaren altmış gün içinde sonuçlandırmak zorundadır. Ancak sulh süreci başlamış ve devam eden işlerde tarafların muvafakatiyle bu süre otuz gün daha uzatılabilir. Sulh işlemleri, bu süreler içinde sonuçlandırılmamışsa sulh gerçekleşmemiş sayılır.

(10) Özel kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma gibi alternatif uyumsuzluk çözüm usullerine ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE 58- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 9 –(1) İdareler, adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce karşı tarafı sulhe davet etmek zorundadır. İdarelere karşı dava açacak veya icra takibinde bulunacak gerçek ve tüzel kişiler de idareye sulh başvurusunda bulunmak zorundadır. Sulh usulü uygulanmadan doğrudan açılan davalar usulden reddedilir.

(2) İdareler, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyumsuzluk hakkında adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce sulh yoluna başvurmak zorundadır. İdarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyumsuzlukların sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışırlar. Ortak komisyonca uyumsuzluğun sulh yoluyla çözülememesi halinde uyumsuzluk Başbakanlık tarafından çözülür.

(3) Sulhe davet; idarenin, ilgili gerçek veya tüzel kişiye uyumsuzluğun konusu, sebebi ve varsa miktarı ile sulh olma hakkı bulunduğunu bildirmesidir.

(4) İşin mahiyeti gereği sulh usulünün uygulanma imkanı bulunmayan hallerde doğrudan dava ve icra yoluna başvurulur.

(5) Dava konusu edilmiş veya icraya intikal etmiş uyumsuzluklarda da taraflarca sulh teklifinde bulunulabilir.

(6) 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamı dışında kalan tüm taksit tekliflerinin değerlendirilmesi de bu madde kapsamında yapılır.

(7) Sulhe davette karşı tarafa otuz gün süre verilir. Bu süre içinde idareye herhangi bir cevap verilmemesi halinde davet reddedilmiş sayılır.

(8) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ilgiliye usulüne uygun olarak başvuruda

bulunması için onbeş gün süre verilir. Bu süre içinde de usulüne uygun başvuruda bulunulmadığı takdirde sulh usulüne başvurulmamış sayılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan başvuru ile sulhe davet dosyası, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları birlikte ortak bir komisyon olarak çalışırlar.

(9) Komisyon, sulh işlemlerini, başvuruda bulunulmasından veya sulhe davetin kabul edilmesinden itibaren altmış gün içinde sonuçlandırmak zorundadır. Ancak sulh süreci başlamış ve devam eden işlerde tarafların muvafakatiyle bu süre otuz gün daha uzatılabilir. Sulh işlemleri, bu süreler içinde sonuçlandırılmamışsa sulh gerçekleşmemiş sayılır.

(10) Özel kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümler saklıdır.”

GEREKÇE

Maddeyle, Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idarelerin taraf olduğu adli uyuşmazlıklarda sulh yoluna gidilmesi zorunlu hale getirilmekte, bu idarelerin adli yargıda dava açmadan önce karşı tarafı sulhe davet etmesi, gerçek veya tüzel kişilerin idareye karşı dava açmadan önce de idareye sulh başvurusunda bulunmaları hükme bağlanmaktadır. Böylece uyuşmazlıkların yargı mercilerine başvurulmadan sulh yoluyla çözümlenerek yargının iş yükünün azaltılması amaçlanmaktadır. Burada zorunlu olan uyuşmazlığın sulh yoluyla çözümlenmesi değil, sulh yolunun denenmesidir.

Bu Kararname kapsamına giren idarelerin taraf oldukları adli uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce sulh yolunun denenmesi zorunlu hale getirildiğinden bu yola başvurulmadan açılan davaların usulden reddedileceği hükme bağlanmaktadır. Böylece, sulh yolunun denenmesinin Hukuk Muhakemeleri Kanununun 114 üncü maddesinin ikinci fıkrası anlamında bir dava şartı olduğu, aynı Kanunun 115 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca dava şartı noksanlığının giderilmesi için süre verilmesine gerek olmadığı ve doğrudan usulden ret kararı verileceği vurgulanmaktadır.

Uygulamada, idarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkları da dava yoluyla çözmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, idareler arasında ortaya çıkan adli uyuşmazlıkların idarelerin bünyesindeki komisyonların ortak bir komisyon olarak çalışması suretiyle çözülmesi, uyuşmazlığın bu şekilde giderilememesi halinde Başbakanlık tarafından çözüleceği hükme bağlanmaktadır. Böylelikle idareler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeden, idarenin işleyişi içerisinde çözülmesi benimsenmektedir. Ancak Başbakanlığın uyuşmazlık hakkında vereceği karar kesin nitelikte olmadığından, tarafların uyuşmazlık hakkında yargı yoluna başvurmalarına herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, gerçek veya tüzel kişilere karşı dava açmak isteyen idarenin dava açmadan önce uyuşmazlığın konusu, sebebi ve varsa miktarı ile sulh olma hakkını bildirmesi, sulhe davet olarak tanımlanmaktadır.

Sulh yoluna gidilmesi zorunlu hale getirildiğinden, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde doğrudan dava ve icra yoluna başvurulabilmesi imkânı kaldırılmakta ancak kadastro tespitine itiraz gibi işin mahiyeti gereği sulh yoluna gidilmesi imkânı bulunmayan hallerde doğrudan dava veya icra takibine başvurulması imkânı sağlanmaktadır.

Maddenin yedinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle idarenin bir uyuşmazlıkla ilgili olarak sulhe davet ettiği gerçek veya tüzel kişilerce

otuz gün içinde herhangi bir cevap verilmemesi halinde davetin reddedilmiş sayılacağı hükme bağlanmaktadır.

Maddenin sekizinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, idareye yapılacak sulh başvurularının somut bir talebi içermemesi veya belli bir konuyu ihtiva etmemesi halinde idarenin karşı tarafa başvurusunu usulüne uygun şekilde yapması için onbeş gün süre vermesi, bu süre içinde eksikliğin giderilmemesi halinde sulh başvurusunda bulunmamış sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre sulh başvurusunda bulunmamış sayılan kişinin de doğrudan mahkemeye dava açması mümkün olmayacaktır. Öte yandan usulüne uygun başvurulara ilişkin dosyaların komisyona gönderilmesi hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca, hak ihlaline birden fazla idarenin neden olması, bir başka deyişle dava açılacak olması halinde birden fazla davalı idarenin bulunacak olması hallerinde, söz konusu idarelerin komisyonlarının birlikte çalışarak uyuşmazlığı çözmeleri öngörülmektedir.

Bununla birlikte, sulh başvurusunda bulunulmasında veya sulhe davetin kabul edilmesinden itibaren altmış gün içinde sulh sürecinin tamamlanması öngörülmektedir. Öte yandan önceki düzenlemeden farklı olarak niteliği itibariyle bir inceleme ve araştırma gerektiren veya uzman görüşüne ihtiyaç duyulan bir başvurunun bulunması halinde, idarenin bürokratik işleyişi de göz önünde bulundurularak sulh işlemi başlamış ve devam etmekte olan işler bakımından altmış günlük sürenin tarafların muvafakatiyle otuz gün daha uzatılabileceği hükme bağlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, Kararnamede öngörülen toplam doksan günlük süre içinde sulh işlemi sonuçlandırılmaz ise sulhün sağlanamadığı kabul edilecektir.

Ayrıca maddenin son fıkrasında yapılan düzenlemeyle, Kamulaştırma Kanunu ve Vergi Usul Kanunu gibi bir takım özel kanunlarda yer alan sulh ve uzlaşma gibi diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına ilişkin hükümlerin geçerliliklerini koruduğu vurgulanmakta, böylece bu hususta oluşabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Adli uyuşmazlıklarda sulhün usul ve esasları

MADDE 10 – (1) Sulh anlaşması, anlaşma tutanağında belirtilen tutar kadar bir hakkın tanınması, menfaatin terki, bir şeyin verilmesi, yapılması ya da yapılmaması konusunda anlaşmalar veya sözleşme değişikliklerini kapsar. Sulhe konu işte birden çok ihtilaf bulunduğu takdirde asıl olan, ihtilafın tamamının çözümlenmesidir. Ancak kamu menfaati görüldüğünde kısmi sulh de mümkündür.

(2) Maddi ve hukuki nedenlerle kamu menfaati görülmesi halinde, 11 inci maddedeki yetkiler çerçevesinde asıl alacak ve fer'ilerinden kısmen ya da tamamen vazgeçilebilir.

(3) Bu Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde yapılan sulh anlaşmalarına ilişkin tutanak ilam hükmünde olup ilamların icrasına dair genel hükümlere göre infaz olunur. Ancak vadeye bağlanmamış

Adli uyuşmazlıklarda sulhün usul ve esasları

MADDE 10 – (1) Sulh anlaşması; anlaşma tutanağında belirtilen tutar kadar bir hakkın tanınmasıını, menfaatin terkinini, alacağın taksitlendirilmesini, bir şeyin verilmesini, yapılması ya da yapılmamasıını veya sözleşme değişikliklerini kapsar. Sulhe konu işte birden çok ihtilaf bulunduğu takdirde asıl olan, ihtilafın tamamının çözümlenmesidir. Ancak kamu menfaati görüldüğünde kısmi sulh de mümkündür.

(2) Maddi ve hukuki nedenlerle kamu menfaati görülmesi halinde, 11 inci maddedeki yetkiler çerçevesinde asıl alacak ve fer'ilerinden kısmen ya da tamamen vazgeçilebilir.

(3) Bu Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde yapılan sulh anlaşmalarına ilişkin tutanak ilam hükmünde olup ilamların icrasına dair genel hükümlere göre infaz olunur. Ancak vadeye bağlanmamış

alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren iki aylık sürenin dolmasından, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vadenin dolmasından önce tutanak icraya konulamaz. Sulh anlaşması hükümleri yerine getirilmediği takdirde alacak muaccel olur ve sulhe konu edilen hak veya alacaklar, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren 6183 sayılı Kanununun 51 inci maddesine göre belirlenen gecikme zammı oranında hesaplanan faizi ile birlikte takip ve tahsil edilir.

(4) Sulh ~~halinde üzerinde anlaşılan hususlar~~ hakkında taraflarca dava açılmaz.

(5) ~~Tarafların~~ sulhe davet yazısının ~~diğer tarafa tebliği ile~~ uyuşmazlık konusu hak ve alacağın tabi olduğu kanuni süreler durur. Sulhün ~~sağlanamaması halinde bu husus tutanağa bağlanır, tutanak tarihinden~~ itibaren ~~uyuşmazlığın niteliğine göre~~ kanuni süreler yeniden işlemeye başlar. Mücbir sebep halinde genel hükümlere göre işlem yapılır.

alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren iki aylık sürenin dolmasından, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vadenin dolmasından önce tutanak icraya konulamaz. Sulh anlaşması hükümleri yerine getirilmediği takdirde alacak muaccel olur ve sulhe konu edilen hak veya alacaklar, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren 6183 sayılı Kanununun 51 inci maddesine göre belirlenen gecikme zammı oranında hesaplanan faizi ile birlikte takip ve tahsil edilir.

(4) Sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık hakkında taraflarca dava açılmaz.

(5) Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması hallerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.

(6) Sulhe davet yazısının tebliğ edildiği veya sulh başvurusunun yapıldığı tarihte uyuşmazlık konusu hak ve alacağın tabi olduğu kanuni süreler durur. Sulh davetinin veya başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren kanuni süreler yeniden işlemeye başlar. Mücbir sebep halinde genel hükümlere göre işlem yapılır.

MADDE 59- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde, dördüncü fıkrasında yer alan “halinde üzerinde anlaşılan hususlar” ibaresi “ile sonuçlanan uyuşmazlık” şeklinde değiştirilmiş, maddeye dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve mevcut beşinci fıkra buna göre teselsül ettirilerek aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sulh anlaşması; anlaşma tutanağında belirtilen tutar kadar bir hakkın tanınmasını, menfaatin terkinini, alacağın taksitlendirilmesini, bir şeyin verilmesini, yapılması ya da yapılmamasını veya sözleşme değişikliklerini kapsar.”

“(5) Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması hallerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.”

“(6) Sulhe davet yazısının tebliğ edildiği veya sulh başvurusunun yapıldığı tarihte uyuşmazlık konusu hak ve alacağın tabi olduğu kanuni süreler durur. Sulh davetinin veya başvurusunun reddedildiği, sulhün gerçekleşmediği veya gerçekleşmediğinin kabul edildiği tarihten itibaren kanuni süreler yeniden işlemeye başlar. Mücbir sebep halinde genel hükümlere göre işlem yapılır.”

GEREKÇE

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle alacağın taksitlendirilmesi de sulh anlaşması kapsamına alınmaktadır. Düzenlemeyle, bu hususta meydana gelebilecek tereddütlere engel olunması amaçlanmaktadır.

Uygulamada sulh halinde üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağı hükmünün mefhumu muhalifinden, üzerinde anlaşılabilen kısımlar hakkında dava açılabilirliği şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Sulh yolunun düzenleniş amacının; bir uyuşmazlığın tarafların dava yoluna gitmeden anlaşmaları ve yargının iş yükünün azaltılması olduğu göz önüne alındığında, bu şekildeki değerlendirmenin doğru olmadığı aşikârdır. Yapılan düzenlemeyle, sulhün gerçekleşmesi durumunda bu kişinin sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık konusunda yeni bir dava açamayacağı açıklığa kavuşturulmaktadır.

Uygulamada çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması hallerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneğinin ilgiliye verileceği hususu açıklığa kavuşturulmuştur.

Bununla birlikte yapılan değişikliklerle dava açmak isteyen idarenin sulhe davette bulunacağı idareye karşı dava açmak isteyenlerin de sulh başvurusunda bulunacağı hükme bağlandığından her iki durum için kanuni sürelerin ne zaman duracağı ve ne zaman yeniden işlemeye başlayacağı düzenlenmektedir. Buna göre uyuşmazlık konusu hak ve alacağın tabi olduğu kanuni süreler, idarenin gerçek veya tüzel kişilere göndereceği sulhe davet yazısının tebliğ edildiği, bu kişilerin idareye sulh başvurusunda buldukları veya taraflarca anlaşmazlık tutanağı imzalanmak suretiyle sulhün gerçekleşmediği ya da sulhün gerçekleşmemiş sayıldığı tarihe kadar duracak ve belirtilen tarihlerden itibaren yeniden işlemeye başlayacaktır.

Adli uyuşmazlıkların sulh yoluyla halli, uzlaşma ve vazgeçme yetkileri

MADDE 11 –(1) İdarelerin;

- Kendi aralarında ortaya çıkan her türlü hukuki uyuşmazlığın sulh yoluyla hallinde, dava açılmasında, bunlardan yargı veya icra mercilerine intikal etmiş olanların takiplerinden veya davalarda verilen kararlara karşı kanun yollarına gidilmesinden vazgeçilmesinde, sözleşmelerin değiştirilmesinde veya sona erdirilmesinde,
- Gerçek veya tüzel kişilerle aralarındaki sözleşmelerde belirtilen sebeplerle yapılan her türlü sözleşme değişikliklerinin yapılmasında,

Adli uyuşmazlıkların sulh yoluyla halli, uzlaşma ve vazgeçme yetkileri

MADDE 11 –(1) İdarelerin;

- Kendi aralarında ortaya çıkan her türlü hukuki uyuşmazlığın sulh yoluyla hallinde, dava açılmasında, bunlardan yargı veya icra mercilerine intikal etmiş olanların takiplerinden veya davalarda verilen kararlara karşı kanun yollarına gidilmesinden vazgeçilmesinde, sözleşmelerin değiştirilmesinde veya sona erdirilmesinde,
- Gerçek veya tüzel kişilerle aralarındaki sözleşmelerde belirtilen sebeplerle yapılan her türlü sözleşme değişikliklerinin yapılmasında,

bu hususlarla ilgili olarak çıkabilecek uyuşmazlıkların sözleşme hükümleri çerçevesinde sulh yoluyla halinde,

hukuk—birimlerinin uyuşmazlığın bu şekilde sonlandırılmasında maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati bulunduğu yönündeki görüşü üzerine, buna dair onay ve anlaşmaları imzalamaya bakanlıklarda bakan, diğer idarelerde üst yönetici yetkilidir. Bakan ya da üst yönetici bu yetkisini sınırlarını açıkça belirlemek suretiyle alt kademelere devredebilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenler dışında, idarelerin, herhangi bir sözleşmeye dayanıp dayanmadığına, yargıya intikal edip etmediğine bakılmaksızın gerçek veya tüzel kişilerle aralarında çıkan her türlü hukuki uyuşmazlığın sulh yoluyla haline, her türlü dava açılmasından veya icra takibine başlanılmasından, bunlardan yargı veya icra mercilerine intikal etmiş olanların takiplerinden veya verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna gidilmesi dışındaki kanun yollarına gidilmesinden vazgeçmeye, davaları kabule, ceza uyuşmazlıklarında şikayetten vazgeçmeye veya uzlaşmaya, davadan feragat etmeye, sözleşmede belirtilmeyen sebeplerle sözleşmelerin değiştirilmesinde veya sona erdirilmesinde maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati görülmesi halinde, buna dair onay veya anlaşmaları imzalamaya, vazgeçilen veya tanınan ya da terkin edilen hak ve menfaatin değeri dikkate alınmak suretiyle;

a) Tutara ilişkin olmayanlar ile 1.000.000 Türk Lirasına kadar olanlarda (1.000.000 Türk Lirası dahil) **hukuk—biriminin görüşü alınarak, ilgili harcama yetkilisinin** teklifi üzerine üst yönetici,

b) 1.000.000 Türk Lirasından fazla olanlardan 10.000.000 Türk Lirasına kadar olanlarda (10.000.000 Türk Lirası dahil), hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunun görüşü alınarak, üst yöneticinin teklifi üzerine ilgili bakan, Milli Savunma Bakanlığında Müsteşarın teklifi üzerine Bakan,

bu hususlarla ilgili olarak çıkabilecek uyuşmazlıkların sözleşme hükümleri çerçevesinde sulh yoluyla halinde,

komisyonun uyuşmazlığın bu şekilde sonlandırılmasında maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati bulunduğu yönündeki görüşü üzerine, buna dair onay ve anlaşmaları imzalamaya bakanlıklarda bakan, diğer idarelerde üst yönetici yetkilidir. Bakan ya da üst yönetici bu yetkisini sınırlarını açıkça belirlemek suretiyle alt kademelere devredebilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenler dışında, idarelerin, herhangi bir sözleşmeye dayanıp dayanmadığına, yargıya intikal edip etmediğine bakılmaksızın gerçek veya tüzel kişilerle aralarında çıkan her türlü hukuki uyuşmazlığın sulh yoluyla haline, her türlü dava açılmasından veya icra takibine başlanılmasından, bunlardan yargı veya icra mercilerine intikal etmiş olanların takiplerinden veya verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna gidilmesi dışındaki kanun yollarına gidilmesinden vazgeçmeye, davaları kabule, ceza uyuşmazlıklarında şikayetten vazgeçmeye veya uzlaşmaya, davadan feragat etmeye, sözleşmede belirtilmeyen sebeplerle sözleşmelerin değiştirilmesinde veya sona erdirilmesinde maddi ve hukuki sebeplerle kamu menfaati görülmesi halinde, buna dair onay veya anlaşmaları imzalamaya, vazgeçilen veya tanınan ya da terkin edilen hak ve menfaatin değeri dikkate alınmak suretiyle;

a) Tutara ilişkin olmayanlar ile 1.000.000 Türk Lirasına kadar olanlarda (1.000.000 Türk Lirası dahil) **komisyonun** teklifi üzerine üst yönetici,

b) 1.000.000 Türk Lirasından fazla olanlardan 10.000.000 Türk Lirasına kadar olanlarda (10.000.000 Türk Lirası dahil), hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunun görüşü alınarak, üst yöneticinin teklifi üzerine ilgili bakan, Milli Savunma Bakanlığında Müsteşarın teklifi üzerine Bakan,

c) 10.000.000 Türk Lirasından fazla olanlarda, ilgili bakanlık hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonunun ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak, ilgili bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu, yetkilidir. Bakan ya da üst yönetici bu yetkisini sınırlarını açıkça belirlemek suretiyle alt kademelere, münhasıran taşra birimlerinin iş ve işlemleriyle ilgili olup illerde valilik, ilçelerde kaymakamlık onayına bağlanan iş ve işlemlerden kaynaklanan uyumsuzluklarda vali ve kaymakamlara devredebilir.

(3) Açılmasında ve takibinde Hazine veya idareye ait herhangi bir hak ve menfaat bulunmayan, yanlışlıkla açılan veya konusu kalmayan dava ve icra takipleri **ile** her türlü davada karar düzeltme yoluna başvurulmasından vazgeçmeye, davayı takip eden hukuk müşaviri veya avukatın gerekçeli teklifi üzerine hukuk birimi amiri yetkilidir. Hukuk birimi amiri bu yetkisini alt kademelere devredebilir.

(4) 7 nci maddeye göre başka idare tarafından takip edilen davalar ile Maliye Bakanlığı tarafından takip edilen diğer idarelere ait dava ve icra işlerindeki vazgeçme, feragat ve kabul işlemleri ile yargıya intikal etmiş uyumsuzlukların sulhen çözümlenmesine ilişkin işlemler, dava veya icra dosyasını **ile takip eden idarenin tabi olduğu usulde** yapılır.

c) 10.000.000 Türk Lirasından fazla olanlarda, ilgili bakanlık hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonunun ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak, ilgili bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu, yetkilidir. Bakan ya da üst yönetici bu yetkisini sınırlarını açıkça belirlemek suretiyle alt kademelere, münhasıran taşra birimlerinin iş ve işlemleriyle ilgili olup illerde valilik, ilçelerde kaymakamlık onayına bağlanan iş ve işlemlerden kaynaklanan uyumsuzluklarda vali ve kaymakamlara devredebilir.

(3) Açılmasında ve takibinde Hazine veya idareye ait herhangi bir hak ve menfaat bulunmayan, yanlışlıkla açılan veya konusu kalmayan dava ve icra takipleri **nin devamından ve bunlara ilişkin verilen kararlara karşı kanun yollarına ve** her türlü davada karar düzeltme yoluna başvurulmasından vazgeçmeye, davayı takip eden hukuk müşaviri veya avukatın gerekçeli teklifi üzerine hukuk birimi amiri yetkilidir. Hukuk birimi amiri bu yetkisini alt kademelere devredebilir.

(4) 7 nci maddeye göre başka idare tarafından takip edilen davalar ile Maliye Bakanlığı tarafından takip edilen diğer idarelere ait dava ve icra işlerindeki vazgeçme, feragat ve kabul işlemleri ile yargıya intikal etmiş uyumsuzlukların sulhen çözümlenmesine ilişkin işlemler; dava veya icra dosyasını **a konu uyumsuzluğu doğuran işlemle ilgili idare tarafından** yapılır.

(5) Bu maddeye göre onaya sunulacak sulh anlaşmaları, taraflar arasında taslak halinde hazırlanarak tutanağa bağlanır. Anlaşma taslakları onay işlemlerinden sonra taraflar arasında imzalanır.

MADDE 60- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “hukuk birimlerinin” ibaresi “komisyonun” şeklinde, ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “hukuk biriminin görüşü alınarak, ilgili harcama yetkilisinin” ibaresi “komisyonun” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “takipleri ile” ibaresi “takiplerinin devamından ve bunlara ilişkin verilen kararlara karşı kanun yollarına ve” şeklinde, dördüncü fıkrasında yer alan “dosyasını takip eden idarenin tabi olduğu usulde yapılır.” ibaresi “dosyasına konu

uyuşmazlığı doğuran işlemle ilgili idare tarafından yapılır.” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(5) Bu maddeye göre onaya sunulacak sulh anlaşmaları taraflar arasında taslak halinde hazırlanarak tutanağa bağlanır. Anlaşma taslakları onay işlemlerinden sonra taraflar arasında imzalanır.”

GEREKÇE

Maddeyle, bu Kanun Hükümünde Kararnamenin 8/A maddesinde yapılan düzenlemelerle kurulan ve uyuşmazlıkların sulh yoluyla hallinde aktif bir biçimde görev yapması istenen komisyonun, bünyesinde hukuk birim amirinin de bulunduğu göz önünde bulundurularak bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hususlarda ilgili hukuk birim amiri yerine komisyonun görüş vermesi, ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen miktarlarda ve hususlarda ise hukuk biriminin görüşü alınarak harcama yetkilisi yerine hukuk biriminin görüşü alınmadan doğrudan komisyonun teklifte bulunması hükme bağlanmaktadır.

Maddenin mevcut üçüncü fıkrasında, açılmasında ve takibinde hazine veya idareye ait herhangi bir hak ve menfaat bulunmayan yanlışlıkla açılan veya konusu kalmayan dava ve icra takiplerinden vazgeçme yetkisi hukuk birim amirine verilmiştir. Uygulamada hukuk birim amirinin bu davalar hakkında verilen kararların temyiz edilmesinden vazgeçme yetkisi bulunup bulunmadığı, temyizden vazgeçmenin ikinci fıkradaki usule göre yapılıp yapılamayacağı hususlarında tereddütler meydana geldiği grlmştir. Söz konusu davaların açılmasından ve takibinden vazgeçme yetkisi bulunan hukuk birim amirinin söz konusu davalarla ilgili olarak kanun yollarına bir başka ifadeyle temyiz yoluna başvurmaktan vazgeçme yetkisinin de bulunduğu açıklığa kavuşturulmaktadır.

Öte yandan, maddenin mevcut dördüncü fıkrasında bir idarenin uyuşmazlığının başka bir idarenin hukuk birimleri tarafından takip edilmesi halinde vazgeçme, feragat ve kabul işlemlerinin davayı takip eden idarenin tabi olduğu usulde yapılacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkrada yapılan değişiklikle söz konusu işlemlerin davayı takip eden değil uyuşmazlığı doğuran işlemle ilgili idare tarafından yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Böylelikle söz konusu işlemlerin hangi idare tarafından yapılacağı hususundaki tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Kanun Hkmndeki Kararnamedeki usule göre komisyon sulh anlaşmasına kendi başına karar veremeyip, st yöneticiye uyuşmazlığın belirtilen şekilde sulh yoluyla czmlenmesi hususunda teklifte bulunmaktadır. Bu teklifin yapılabilmesi için tarafların bir taslak metin üzerinde anlaşmaları gerekmekte, bu taslak metnin st yönetici tarafından uygun bulunması halinde komisyon yeleri tarafından imzalanabilmektedir. Uygulamada gerçek ve tüzel kişiler ile komisyon üyelerinin taslak metni ne zaman imzalayacakları hususunda ortaya çıkan tereddütleri gidermek amaçıyla anlaşma taslağının onay işlemlerinin tamamlanmasından sonra taraflarca imzalanacağı hükme bağlanmaktadır.

İdari uyuşmazlıkların sulh yoluyla halli ve vazgeçme yetkileri
MADDE 12 –(1) İdari işlemler ~~dolayısıyla haklarının ihlal edildiğini iddia edenler idareye başvurarak, uğramış oldukları zararın sulh yoluyla giderilmesini dava açma süresi içinde isteyebilirler. İdari eylemler nedeniyle hakları ihlal edilenlere, idari dava amadan~~

İdari uyuşmazlıkların sulh yoluyla halli ve vazgeçme yetkileri
MADDE 12 – (1) İdari işlemler hakkında mahkemece iptal kararı verilmesi halinde, iptal üzerine tam varđı davası açılmadan önce, verilen bu iptal kararının tebliğ tarihinden itibaren dava açma süresi içinde zararların sulh yoluyla giderilmesini istemek

~~önce 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca yapılan başvurular da sulh başvurusu olarak kabul edilir ve bu maddede yer alan hükümler çerçevesinde incelenir.~~

~~(2) Sulh istemine ilişkin başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur. Başvuru sonuçlanmadan dava açılmaz.~~

(3) Sulh ~~başvurularının~~ altmış gün içinde ~~sonuçlandırılması~~ zorunludur. Sulh ~~başvurusu altmış gün~~ içinde ~~sonuçlandırılmamışsa~~ ~~istek reddedilmiş~~ sayılır.

(4) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ~~reddedilir~~. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan ~~ve idare tarafından reddedilmeyen~~ başvurular, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, ~~ortak hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu oluşturulabilir~~.

zorunludur.

(2) İdari eylemler nedeniyle hakları ihlal edilenler, idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde zararlarının sulh yoluyla giderilmesini istemek zorundadır.

(3) Komisyon, sulh işlemlerini, başvuruda bulunulmasından itibaren altmış gün içinde sonuçlandırmak zorundadır. Ancak sulh süreci başlamış ve devam eden işlerde tarafların muvafakatiyle bu süre otuz gün daha uzatılabilir. Sulh işlemleri, bu süreler içinde sonuçlandırılmamışsa sulh gerçekleşmemiş sayılır.

(4) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ilgiliye usulüne uygun olarak başvuruda bulunması için onbeş gün süre verilir. Bu süre içinde de usulüne uygun başvuruda bulunulmadığı takdirde sulh usulüne başvurulmamış sayılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan başvurular, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları birlikte ortak bir komisyon olarak çalışırlar.

(5) İdareler, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlık hakkında idari yargıda dava açmadan önce sulh yoluna

(5) Sulh başvurularının incelenmesinde, başvurunun konusu, zarara yol açan olay ve nedenleri, zararın idari eylem veya işlemten doğup doğmadığı ve meydana geliş şekli, idarenin tazmin sorumluluğunun olup olmadığı, zararın miktarı ve ödenecek tazminat tutarı tespit edilir.

~~Hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu tarafından, bilirkişi incelemesi dahil olmak üzere gerekli her türlü araştırma ve inceleme yapılır, olayla ilgili bilgisi bulunan kişiler dinlenebilir.~~

~~(6) Hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonunun inceleme sonunda hazırlayacağı rapor 11 inci madde uyarınca karar vermeye yetkili mercilere sunulur. Bu mercilerin sulh başvurusunu kabul etmesi halinde başvuru sahibine, hazırlanan sulh tutanağının imzalanması için en az onbeş günlük süre verilir. Davet yazısında, belirtilen tarihte gelmesi veya yetkili temsilisini göndermesi gerektiği, aksi takdirde sulh tutanağını kabul etmemiş sayılacağı ve yargı yoluna başvurarak zararının tazmin edilmesini talep etme hakkının bulunduğu belirtilir.~~

~~(7) Tazminat miktarı ve ödeme şekli üzerinde idare ve istemde bulunanın sulh olmaları halinde buna ilişkin bir tutanak düzenlenir ve taraflarca imzalanır. Bu tutanak ilam hükmündedir. Sulh olunan miktar-idare bütçesinden ödenir. Vadeye bağlanmamış alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren iki aylık sürenin dolmasından, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vadenin dolmasından önce tutanak icraya konulamaz.~~

başvurmak zorundadır. İdarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışırlar. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülür.

(6) Sulh başvurularının incelenmesinde **Komisyon;** başvurunun konusunu, zararın yol açan olay ve nedenlerini, zararın idari eylem veya işlemten doğup doğmadığını ve meydana geliş şeklini, idarenin tazmin sorumluluğunun olup olmadığını, zararın miktarı ve ödenecek tazminat tutarını tespit eder.

(7) Maddi ve hukuki nedenlerle kamu menfaati görülmesi halinde, 11 inci maddedeki yetkiler çerçevesinde asıl alacak ve fer'ilerinden kısmen ya da tamamen vazgeçilebilir.

(8) 11 inci maddede belirtilen mercilerin onayına sunulacak sulh anlaşmaları, taraflar arasında taslak halinde hazırlanarak tutanağa bağlanır. Anlaşma taslakları onay işlemlerinden sonra taraflar arasında imzalanır.

(9) Sulh anlaşması ilam hükmündedir. Sulh olunan miktar, idare bütçesinden ödenir. Vadeye bağlanmamış alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren iki aylık sürenin dolmasından, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vadenin dolmasından önce tutanak icraya konulamaz.

~~(8)~~ Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması **hallerinde** bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.

~~(9)~~ Sulh **olunan konu ya da miktara ilişkin olarak** dava yoluna başvurulamaz.

~~(10)~~ Bu madde kapsamındaki idari uyuşmazlıkların sulhen halli ile idari davaların açılmasından, takibinden, davayı kabul ve feragatten, kanun yollarına başvurulmasından vazgeçilmesi, 11 inci maddede belirtilen esaslara ve tutarlara göre belirlenir.

(10) Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması **halinde** bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.

(11) Sulh **ile sonuçlanan uyuşmazlık hakkında** dava yoluna başvurulamaz.

(12) Bu madde kapsamındaki idari uyuşmazlıkların sulhen halli ile idari davaların açılmasından, takibinden, davayı kabul ve feragatten, kanun yollarına başvurulmasından vazgeçilmesi, 11 inci maddede belirtilen esaslara ve tutarlara göre belirlenir.

(13) Uyuşmazlığın, memur veya diğer kamu görevlileri hakkında herhangi bir özlük veya maddi haklara ilişkin bir kanun veya düzenleyici işlem hükmünün uygulanmasından veya düzenleyici işlemde kaynaklanması halinde, birinci ve ikinci fıkradaki koşullar aranmaksızın bu konularda idareye yapılacak başvurular sulh başvurusu olarak kabul edilir.

(14) Özel kanunlarda ver alan sulh, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE 61- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 12 – (1) İdari işlemler hakkında mahkemece iptal kararı verilmesi halinde, iptal üzerine tam yargı davası açılmadan önce, verilen bu iptal kararının tebliğ tarihinden itibaren dava açma süresi içinde zararların sulh yoluyla giderilmesini istemek zorunludur.

(2) İdari eylemler nedeniyle hakları ihlal edilenler, idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde zararlarının sulh yoluyla giderilmesini istemek zorundadır.

(3) Komisyon, sulh işlemlerini, başvuruda bulunulmasından itibaren altmış gün içinde sonuçlandırmak zorundadır. Ancak sulh süreci başlamış ve devam eden işlerde tarafların muvafakatiyle bu süre otuz gün daha uzatılabilir. Sulh işlemleri, bu süreler içinde sonuçlandırılmamışsa sulh gerçekleşmemiş sayılır.

(4) Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından ilgiliye usulüne uygun olarak başvuruda

bulunması için onbeş gün süre verilir. Bu süre içinde de usulüne uygun başvuruda bulunulmadığı takdirde sulh usulüne başvurulmamış sayılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olarak yapılan başvurular, hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna gönderilir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları birlikte ortak bir komisyon olarak çalışırlar.

(5) İdareler, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlık hakkında idari yargıda dava açmadan önce sulh yoluna başvurmak zorundadır. İdarelerin kendi aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışırlar. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülür.

(6) Sulh başvurularının incelenmesinde Komisyon; başvurunun konusunu, zarara yol açan olay ve nedenlerini, zararın idari eylem veya işlemde doğup doğmadığını ve meydana geliş şeklini, idarenin tazmin sorumluluğunun olup olmadığını, zararın miktarı ve ödenecek tazminat tutarını tespit eder.

(7) Maddi ve hukuki nedenlerle kamu menfaati görülmesi halinde, 11 inci maddedeki yetkiler çerçevesinde asıl alacak ve fer'ilerinden kısmen ya da tamamen vazgeçilebilir.

(8) 11 inci maddede belirtilen mercilerin onayına sunulacak sulh anlaşmaları, taraflar arasında taslak halinde hazırlanarak tutanağa bağlanır. Anlaşma taslakları onay işlemlerinden sonra taraflar arasında imzalanır.

(9) Sulh anlaşması ilam hükmündedir. Sulh olunan miktar, idare bütçesinden ödenir. Vadeye bağlanmamış alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren iki aylık sürenin dolmasından, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vadenin dolmasından önce tutanak icraya konulamaz.

(10) Sulh tutanağının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması halinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye verilir.

(11) Sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık hakkında dava yoluna başvurulamaz.

(12) Bu madde kapsamındaki idari uyuşmazlıkların sulhen halli ile idari davaların açılmasından, takibinden, davayı kabul ve feragatten, kanun yollarına başvurulmasından vazgeçilmesi, 11 inci maddede belirtilen esaslara ve tutarlara göre belirlenir.

(13) Uyuşmazlığın, memur veya diğer kamu görevlileri hakkında herhangi bir özlük veya maddi haklara ilişkin bir kanun veya düzenleyici işlem hükmünün uygulanmasından veya düzenleyici işlemde kaynaklanması halinde, birinci ve ikinci fıkradaki koşullar aranmaksızın bu konularda idareye yapılacak başvurular sulh başvurusu olarak kabul edilir.

(14) Özel kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümler saklıdır.

GEREKÇE

Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesinde yapılması öngörülen idarenin taraf olduğu adli uyuşmazlıklar bakımından sulh yolunun zorunlu hale getirilmesine ilişkin düzenlemeye paralel olarak idari uyuşmazlıklar bakımından da, bazı davaların açılmasından önce idareye sulh başvurusunda bulunulması zorunlu hale getirilmektedir. Maddenin birinci fıkrasında idari işlemler nedeniyle haklarının ihlal

edildiğini iddia eden kişilerin sulh yoluna ne şekilde gidebilecekleri düzenlenmektedir.

Bilindiği üzere, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 12 nci maddesinde kişilerin haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla açabilecekleri davalar düzenlenmiştir. Buna göre ilgililer, iptal ve tam yargı davasını birlikte açabilecekleri gibi, önce iptal davası açıp bu davanın sonuçlanmasından sonra tam yargı davası açabilmekte ya da işlemin iptalini istemeden doğrudan doğruya tam yargı davası da açabilmektedirler. Kanun Hükmünde Kararnamede yapılan değişiklikle sadece iptal üzerine açılacak tam yargı davalarından önce sulh yoluna gidilmesi zorunlu hale getirilmiş olup, idari işlemler hakkında açılan iptal davaları sulh müessesesi dışında bırakılmıştır. Bu nedenle bir idari işlem nedeniyle hakkının ihlal edildiğini iddia eden ve önce iptal davası açmayı tercih eden kişinin, iptal kararı üzerine tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurması zorunlu hale getirilmektedir. Bir başka deyişle, ilgili kişinin tam yargı davasını iptal davasıyla birlikte veya doğrudan açmayı tercih etmesi durumları sulh müessesesi dışındadır.

Öte yandan, mevcut maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ayrı bir fıkra olarak düzenlenmiş olup, idari eylemler nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia edenlerin idareye yaptıkları başvuruların sulh başvurusu olacağı belirtilmekte ve bu kişilerin idari eylemler nedeniyle tam yargı davası açmadan önce sulh yoluna başvurmaları zorunlu hale getirilmektedir.

Bununla birlikte, önceki düzenlemeden farklı olarak niteliği itibariyle bir inceleme ve araştırma gerektiren veya uzman görüşüne ihtiyaç duyulan bir başvurunun bulunması halinde, idarenin bürokratik işleyişi de göz önünde bulundurularak sulh işlemi başlamış ve devam etmekte olan işler bakımından altmış günlük sürenin başvuranın muvafakati de alınmak suretiyle otuz gün daha uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle idareye yapılacak sulh başvurularının somut bir talebi içermemesi veya belli bir konuyu ihtiva etmemesi halinde idarenin karşı tarafa başvurusunu usulüne uygun şekilde yapması için onbeş gün süre vermesi, bu süre içinde eksikliğin giderilmemesi halinde sulh başvurusunda bulunmamış sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre sulh başvurusunda bulunmamış sayılan kişinin de doğrudan mahkemeye dava açması mümkün olmayacaktır. Öte yandan usulüne uygun başvurulara ilişkin dosyaların komisyona gönderilmesi hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca, hak ihlaline birden fazla idarenin neden olması, bir başka deyişle dava açılacak olması halinde birden fazla davalı idarenin bulunacak olması hallerinde, söz konusu idarelerin komisyonlarının birlikte çalışarak uyuşmazlığı çözmeleri öngörülmektedir.

Diğer taraftan, hak ihlaline neden olan idari işlemde birden fazla idarenin sorumlu olması halinde bu idareler bünyesinde kurulması zorunlu olan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonlarının birlikte ortak bir komisyon şeklinde çalışarak karar almaları düzenlenmektedir. Ayrıca, komisyon tarafından bilirkişi incelemesi dâhil olmak üzere gerekli her türlü araştırma ve incelemenin yapılacağı ve olayla ilgili bilgisi olanların dinlenileceği Kararnameye eklenen 8/A maddesinde düzenlendiğinden madde metninden çıkarılmaktadır.

İdarelerin, kendi aralarında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlığın sulh yoluyla çözümünü için bu idareler bünyesinde kurulan hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonları ortak bir komisyon olarak çalışacaktır. Ortak komisyonca uyuşmazlığın sulh yoluyla çözülememesi halinde uyuşmazlık Başbakanlık tarafından çözülecektir. Ancak Başbakanlığın uyuşmazlık hakkında vereceği karar kesin nitelikte olmadığından, tarafların uyuşmazlık hakkında yargı yoluna başvurmalarına herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Kanun Hükmündeki Kararnamedeki usule göre komisyon sulh anlaşmasına kendi başına karar veremeyip, üst yöneticiye uyuşmazlığın belirtilen şekilde sulh yoluyla çözümlenmesi hususunda teklifte bulunmaktadır. Bu teklifin yapılabilmesi için tarafların bir taslak metin üzerinde

anlaşmaları gerekmekte, bu taslak metnin üst yönetici tarafından uygun bulunması halinde komisyon üyeleri tarafından imzalanabilmektedir. Uygulamada gerçek ve tüzel kişiler ile komisyon üyelerinin taslak metni ne zaman imzalayacakları hususunda ortaya çıkan tereddütleri gidermek amacıyla anlaşma taslağının onay işlemlerinin tamamlanmasından sonra taraflarca imzalanacağı hükme bağlanmaktadır.

Maddenin mevcut dokuzuncu fıkrasında yer alan; sulh halinde üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağı hükmünün mefhumu muhalifinden, üzerinde anlaşılamayan kısımlar hakkında dava açılabilmesi şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Sulh yolunun düzenleniş amacının; bir uyuşmazlığın tarafların dava yoluna gitmeden anlaşmaları ve yargının iş yükünün azaltılması olduğu göz önüne alındığında, bu şekildeki değerlendirmenin doğru olmadığı aşikârdır. Yapılan düzenlemeyle, sulhün gerçekleşmesi durumunda bu kişinin sulh ile sonuçlanan uyuşmazlık konusunda yeni bir dava açamayacağı açıklığa kavuşturulmaktadır.

Maddenin onüçüncü fıkrasındaki düzenlemeyle idari yargıda emsal nitelikte olup iş yükünün de büyük bir kısmını oluşturan memur veya diğer kamu görevlileri hakkında herhangi bir özlük veya parasal haklara ilişkin bir kanun veya düzenleyici işlem hükmünün uygulanmasından veya düzenleyici işlemde kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından sulh yoluna başvurulması açısından bir istisna getirilmektedir. Her ne kadar bu tip uyuşmazlıklar maddenin birinci ve ikinci fıkrasına göre sulh kapsamı dışında kalsa da, yapılan düzenlemeyle bu uyuşmazlıklar bakımından sulh yoluna başvurulabileceği düzenlenmektedir.

Maddenin son fıkrasıyla, bu maddenin diğer fıkralarıyla yapılan düzenlemelerin uyuşmazlıkların sulh yoluyla çözümüne ilişkin diğer kanunlarda yer alan sulh, uzlaşma veya diğer alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine ilişkin hükümlerin geçerliliklerini korudukları açıklığa kavuşturulmaktadır.

Emsal uyuşmazlıklarda sulh

MADDE 12/A – (1) Adli veya idari uyuşmazlıklarda, sulhe davet veya sulh başvurusuna konu olan uyuşmazlığın aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olması durumunda dosyalar, komisyonca birleştirilerek incelenebilir.

(2) Komisyonun sulh başvurularını kabul etmesi durumunda dosyalar birlikte sonuçlandırılır.

(3) Komisyonun sulh başvurularını reddetmesi durumunda, dosyalardan birivle ilgili sulh süreci tamamlanarak bu dosya hakkında yargı sürecinin neticelenmesine kadar, yazılı

muvafakati olan diğer başvuruların dosyaları bekletilebilir.

(4) Komisyonunun sulh başvurusunu reddetmesi üzerine açılan dava öncelikle görülür.

(5) Dosyaların bekletilmesi yönünde karar verilmesi durumunda, bekletilen dosyalara konu işlemlere dair ilgili mevzuattaki dava açmaya ve diğer hususlara ilişkin hak düşürücü süreler ile 9 uncu maddenin yedi ve sekizinci fıkralarındaki süreler buna dair komisyon kararının ilgiliye tebliğinden itibaren durur.

(6) Söz konusu dosyaya ilişkin yargı sürecinin neticelenmesi durumunda komisyon mahkeme kararı doğrultusunda dosyaları sonuçlandırır ve kararını ilgililere tebliğ eder.

MADDE 62- 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 12 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Emsal uyuşmazlıklarda sulh

MADDE 12/A – (1) Adli veya idari uyuşmazlıklarda, sulhe davet veya sulh başvurusuna konu olan uyuşmazlığın aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olması durumunda dosyalar, komisyonca birleştirilerek incelenebilir.

(2) Komisyonun sulh başvurularını kabul etmesi durumunda dosyalar birlikte sonuçlandırılır.

(3) Komisyonun sulh başvurularını reddetmesi durumunda, dosyalardan biriyle ilgili sulh süreci tamamlanarak bu dosya hakkında yargı sürecinin neticelendirilmesine kadar, yazılı muvafakati olan diğer başvuruların dosyaları bekletilebilir.

(4) Komisyonunun sulh başvurusunu reddetmesi üzerine açılan dava öncelikle görülür.

(5) Dosyaların bekletilmesi yönünde karar verilmesi durumunda, bekletilen dosyalara konu işlemlere dair ilgili mevzuattaki dava açmaya ve diğer hususlara ilişkin hak düşürücü süreler ile 9 uncu maddenin yedi ve sekizinci fıkralarındaki süreler buna dair komisyon kararının ilgiliye tebliğinden itibaren durur.

(6) Söz konusu dosyaya ilişkin yargı sürecinin neticelenmesi durumunda komisyon mahkeme kararı doğrultusunda dosyaları

sonuçlandırır ve kararını ilgililere tebliğ eder.”

GEREKÇE

Maddeyle adli veya idari uyuşmazlıklarda, sulhe davet veya sulh başvurusuna konu olan uyuşmazlığın aynı maddi ve hukuki sebebe bağlı ve birbirine emsal teşkil edebilecek nitelikte olması durumunda özel bir sulh usulü düzenlenmektedir. Buna göre emsal nitelikteki dosyalar, komisyonca birleştirilerek incelenecek ve birlikte sonuçlandırılacaktır. Komisyonun emsal nitelikte olacak sulh başvurularını reddetme kanaatinde olması halinde dosyalardan biriyle ilgili sulh süreci tamamlanacak ve bu dosya hakkında verilecek yargı kararının sonucuna kadar muvafakat veren diğer başvurulara ait dosyalar bekletilecektir. Bekletilen bu dosyalar hakkındaki sulh başvuruları ise yargı kararına göre sonuçlandırılacaktır.

GECİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun 5 inci maddesiyle değiştirilen 2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle düzenlenen tek hâkimle çözümlenecek davalara ilişkin hükümler, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra açılacak davalar hakkında uygulanır.

(2) Bu Kanunun 10 uncu maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen dava açma süresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra tesis edilen idari işlem veya meydana gelen idari eylemler nedeniyle açılacak davalar hakkında uygulanır.

(3) Bu Kanunun 22 nci maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinde düzenlenen ivedi yargılama usulü için öngörülen dava açma süresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra tesis edilen idari işlemler nedeniyle açılacak davalar hakkında uygulanır.

(4) Bu Kanunun 31 ve 33 üncü maddeleriyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 33 ve 34 üncü maddeleri ile 32 nci maddesiyle getirilen 33/A maddesinde düzenlenen yetki hükümleri, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra açılacak davalar hakkında uygulanır.

(5) Bu Kanunun 40 ıncı maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinde dzenlenen temyiz sresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra verilen mahkeme kararları hakkında uygulanır.

(6) Bu Kanunun 58 ve 61 inci maddeleriyle 659 sayılı Kanun Hkümünde Kararnamenin 9 ve 12 nci maddelerinde yapılan değişikliklerle getirilen sulh usulüne ilişkin zorunluluk, bu maddelerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılan davalarda uygulanır.

(7) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde 659 sayılı Kanun Hkümünde Kararname kapsamındaki idareler, bu Kanun Hkümünde Kararnamenin 8/A maddesi uyarınca hukuki uyuzmazlık değerlendirme komisyonunu kurarlar.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun 5 inci maddesiyle değiştirilen 2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle dzenlenen tek hâkimle çözümlenecek davalara ilişkin hükümler, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra açılacak davalar hakkında uygulanır.

(2) Bu Kanunun 10 uncu maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında dzenlenen dava açma sresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra tesis edilen idari işlem veya meydana gelen idari eylemler nedeniyle açılacak davalar hakkında uygulanır.

(3) Bu Kanunun 22 nci maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinde dzenlenen ivedi yargılama usulü için öngörülen dava açma sresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra tesis edilen idari işlemler nedeniyle açılacak davalar hakkında uygulanır.

(4) Bu Kanunun 31 ve 33 üncü maddeleriyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 33 ve 34 üncü maddeleri ile 32 nci maddesiyle getirilen 33/A maddesinde dzenlenen yetki hükümleri, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra açılacak davalar hakkında uygulanır.

(5) Bu Kanunun 40 ıncı maddesiyle değiştirilen 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinde dzenlenen temyiz sresi, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra verilen mahkeme kararları hakkında uygulanır.

(6) Bu Kanunun 58 ve 61 inci maddeleriyle 659 sayılı Kanun Hkümünde Kararnamenin 9 ve 12 nci maddelerinde yapılan değişikliklerle getirilen sulh usulüne ilişkin zorunluluk, bu maddelerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılan davalarda uygulanır.

(7) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde 659 sayılı Kanun Hkümünde Kararname kapsamındaki idareler, bu Kanun Hkümünde Kararnamenin 8/A maddesi uyarınca hukuki uyuzmazlık değerlendirme komisyonunu kurarlar.

GEREKÇE

Maddeyle bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle uygulamada oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kurulması gereken hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonlarının bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki idareler tarafından bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde kurulması öngörülmektedir.

MADDE 63- Bu Kanunun;

a) 15, 16, 58 ve 61 inci maddeleri yayımı tarihinden itibaren üç ay sonra,

b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

MADDE 63- Bu Kanunun;

a) 15, 16, 58 ve 61 inci maddeleri yayımı tarihinden itibaren üç ay sonra,
b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
yürürlüğe girer.

GEREKÇE

Bu Kanunla 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamının genişletilmesi nedeniyle birçok idarenin hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonu ve yoksa hukuk birimi kuracak olması ve bu durumun idareler açısından belli bir hazırlık sürecini gerektirmesi nedenleriyle dava açılmadan önce adli ve idari uyumsuzlukların sulh yoluyla çözümlenmesi zorunluluğuna ilişkin hükümlerin Kanunun yürürlüğe girmesinden üç ay sonra, diğer hükümlerin ise yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

MADDE 64- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 64- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.